

مہم وزین

نہ حمہ دیّ خانی

مەم و زىن

ئەحمەدى خانى

بەرھەفقرن
تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى

پیشگوئن

شاعری نافدار ئەحمەدی خانی ل سەر دەمی خو غوونەیه کی بەرچاف بوو ل سەر
نویاتی و وەرارا شعرا کرمانجی ، ووی ب بەرهمەمی خو یی جودا جودا شیا وی
راستی بنهجه بکەت ئەوا دیبژت : شعرا دورست ونەمر ئەوه یا بته قۆدیکە کا
زەلال یا مەرف سەر وسیمایی جهی و دەمی راست تیرا بیئت ، و هەر د وی دەمی
دا بته ریبهری پاشەرۆژا خەلکی ..

و ئەوی بەرهمەمی خانی بخوینت باش دی بو وی ئاشکەرا بت کو ئەو نه ژ وان
شاعران بوو یین دویر ژ خەلکی دژین وخەم و خیالین وان ب پشت گوھ قە لیددەن
ب هیجەتا هندی کو ئەو د سەر خەلکی رانه ، لەو نه مەجبوورن خو بیننه
رێزا وان و ب ئەزمانی وان یی رۆژانە وان باخیقن .. هەر چەندە وی هند
(شیان) هەبوون ئەو وی ئیکی بکەت ئەگەر وی قیابا ، وی بەر ل هندی نه بوو
کەسین ل رێزا ئیکی د روینن ژ (ئەصحابی غەرەض) نافەرینیان ل بەر وی رێز
بکەن ، یان کتیا وی د ناف کیفی پیروزیی دا هلگرن ، بەلکی ب تنی ئارمانجا
وی ئەو بوو (خەلقی ژ دل و ژ سینەئی صاف) مفای ژ بەرهمەمی وی بینن و وی
نامەیی وەرگرن یا وی دقیت بگەهینت ، ل سەر فی بناخەیی و پیخەمەت فی ئارمانجی
خانی ئەف بەرهمەمی خو یی ل ژیر دەست (مەم و زین) ب فی رەنگی قەهانە یی
هوین دینن .

وئەگەر - ژ بى ئىغباليا مە كوردان - ئەو بەرپەرىن سەرۋەرى ژىنا شاعره كى
وھكى خانى وسىمايى دىتن و بۆچوونىن وى بۆ مە روھن وئاشكەرا دكەن ھاتىنە
بەرزەكرن و ژ نافتچوون ، ب ھزرا من ئەو بەرھەمى پاراستى ژ وى گەھشتىيە
چىتىرىن قۇدىكە ئەم گەشە دىمى خانى تىرا بىين ..

وئەگەر - ژ بى ئىغباليا خانى - ئەو مەدرەسا وى ب دەستىن خۆل بايەزىدى
ئافاكىرى دا بىتە بىگەھى بەلاڧكرنا وان ھزر و بىران يىن وى ھزرەت بوو بگەھىتە
كوپىن مللەتتى ، دى بىژم : ئەگەر دەستى زەمانى يى دژوار گەھشتىيە وى مەدرەسى
وھەر زوى كافل كربت ، بەرھەمى خانى و ل پىششىا وان (مەم و زىن) شىايە خۆ
ل بەر وان ھەمى ھىرپىشەن دژوار بگرت يىن ژ لايى خويانى و بيانان ڧە ھاتىنە سەر ،
وپەياما خۆ بگەھىت ، ب وى ھىڧى رۆژەك بەيت ئەو مزگىنى بگەھىتى يا خانى
ب كەسەر ڧە د گەل خۆ ب ئاخ كرى .

ويىخەمەت خزمەتكىرنا كولتورى كلاسكىن مە ، وبەلاڧكرنا گرنگە بەرھەمىن
وان ، ڧى جارى دەزگەھا (سىپىرىز) يا چاپ و وەشانى ل دھۆكى ڧيا مەم وزىنا
خانى د كراسەكى ژ ھەزى دا ل بەر دەستى خواندەڧانان بدانت ، و بۆ ب جەھىنانا
ڧى ئارمانجى سەرنڧىسكارى ڧى دەزگەھى ھىژا (مؤيد طيب) ى خواست ئەز
ب كارى بەرھەڧكرنا ڧى بەرھەمى رابىم .. وپشتى من ھژمارە كا دانەيىن جودا
يىن مەم و زىنى ب دەست خۆ ئىخستىن وھەڧەرى ئىك كرىن ، ئەڧ دانەيە ھاتە
بەرھەڧكرن ، وبۆ پتر مفا من ڧيا ل پىششى كورتىيەكى ژ ژىن وسەرھاتيا خانى ل بەر
دەستى خواندەڧانان بدانم ، و ل دويمەھى ژى ڧەرھەنگە كا بچويك بۆ پەيڧىن بىانى و
يىن گران بدانم دا تىگەھشتى ڧى بەرھەمى بۆ خواندەڧانى ب ساناهىتر بگەڧت ..
وھىڧيا من ئەو ھەڧ كارە خزمەتە كا بچويك بت بۆ مەم وزىنا خانى .

تەھسىن دۆسكى

دھۆك / تىرمەھا ۲۰۰۵

ژین وسهرهاتیا ئه حمه دی خانى^(۱)

شاعری نافدار ئه حمه دی خانى وه کی ژ پاشناقی وی ئاشکهره دبت خانیه ،
ودئیه زانین کو خانى ئیک ژ عه شیرین نافدارین ده قهرا هه کاریانه ، ئه وه ده قهرا
ده مه کی درێژ بوویه جهی هه مبیژ کرنا ئه دیب و شاعرین کورد ، ده قهرا شیخ
شه مسه ددینی قوطب و عه لیی حهریری و فقهی طهیران و عه لیی ته ره ماخی و مه لایی
باته یی و په رتویی هه کاری و ب ده هان شاعر وئه دبیین دی لی مه زن و په روه رده
بووین .

ئویجاخا خانى :

ل قی ده قهری ژ که فن و هره ئویجاخه ک ب نا قی ئویجاخا خانیان هه یه ، ل دۆر
هیتین و بنه کو کی قی ئویجاخی د هنده ک ژیده رین دیرو کی دا^(۲) هاتیه کو ل ده قهرا
هه کاری و ل نیزیکی نا قجا (چه لی) ئه و د که فته سهر توخو بیین هه کاری - بادینان
(تورکی و عیراقا نوکه) ده شته کا به رفره ه ب نا قی (ده شتا خانى) هه بوویه ، زه مانى
بۆری ده می کاروان ژ ئازهر بیجانی ده اتن و ب لایی به غدایی فه دچوون ، د قی

---

(۱) د سهری کتیا خو دا (جواهر المعاني في شرح ديوان أحمد الخاني) ئه و ب عه ره بی مه نفیسی
وده ز گه ها سپرێژ ل ده و کی به لافکری ، مه بابه ته ک ب به رفره یی ل دۆر ژین وسهرهاتیا
شاعری مه زن ئه حمه دی خانى نفیسیه ، و بو پتر مفای مه فی ل قیری کوریه کی ژ وی بابه تی
وه رگینه سهر زمانی کوردی .

(۲) ل قیری و پتیه مه ت کور تکرنا بابه تی مه نه قیت گه له ک به حسی ژیده ران بکهین ، وه ره
که سه کی به رفره ه بقیته دشت ل کتیا مه یا ناف بۆری بزفرت ، ل ویری مه ب درێژی
به حسی ژیده رین فان پیرانیان کره .

دهشتی را دهرباس دبوون ، وئەف دەشته بووبوو جەیی بێهەنقەدانا کاروانیان ، لەو خانەك ل وێری ھاتبوو ئافاكرن دا كاروانی لی بدانن ، و پشستی دەمەکی گوندەك ل فی جەیی ھاتە ئافاكرن ، و نافی وی بوو گوندی (خانی) و خەلكی گوندی زی گۆتی : خانی .. و پۆژ بۆ پۆژی ئەف گوندە بەرفەرھ و مەزن بوو ، و دویمایی ل سەر سی تاخان ھاتە لیکفە کرن ، و ل ھەر تاخەکی بابکەك ژ بابکین ئویجاخا مەجوودیان ئاکنجی بوو ، لەو دگۆتی : خانا سی تاخان .

وئەو ھەر سی بابک ئەفە بوون : (خانی ، پنیانشی ، ئەرتووشی) ، و دەمی گوند مەزن بووی ، پنیانشی و ئەرتووشیان زی بارکر ، و ب تنی خانی لی مان ، و خانی زی پۆژ بۆ پۆژی زیدە بوون ، و ل دەفەری بەلاف بوون و ب نافی خوئی ئەصلی (خانی) ھاتنە ناسین .

خانی ل دەسپیککی ل ژیریا وەلاتی ھەکاریان ل ناچا چەلی دژیان ، پاشی ب لای باکووری فە چوون و ل دۆرا (خافەسۆر) و (خوشابی) ل نیژیکی وانی ئاکنجی بوون ، و ھژمارا گوندین وان ل وان دۆران گەھشتە نیژیکی پینجی گوندان ، و پشتی ھنگی ھندەك چەق و طایین ئویجاخی چوونە دەفەرا بایەزیدی و ھندەك زی ژ توخویی دهرباس بوون و ب لای ئیرانی فە چوون .

بنەمالا وی :

ژ بەلگەنامەیین ئەرشیفای ئۆسمانی وشەجەرەیین بنەمالا خانی یین ھەتا ئەفرو پاراستی ماین ^(۱) دئیە زانین کو شاعری نافدار ئەحمەدی خانی ژ وی بنەمالی بوویە ئەوا بۆ دەمەکی درێژ مەزنی ئویجاخا خانیان کری ، و ئیکەمین مەزنی فی بنەمالی یی

---

(۱) ئەف بەلگەنامە وشەجەرە مە ب خۆ نەدیتینە بەلی سەیدا مەلا عەبدوللای فاری - کو ژ دوونەھیی بنەمالا ئەحمەدی خانی ب خوێ - ئەو دیتینە و بەحس زی دکەت دکتیا خو یا گرنگ دا (دیوان وژینەواریا ئەحمەدی خانی) ئەوا ل سالا ۲۰۰۴ ل ستەنبۆلی ھاتیە چاپکرن ، و ئەف زانینن نوی ل دۆر خانی مە ژ کتیا وی وەرگرتینە .

کو نافی وی د ژېدهران دان هاتیه پاراستن کهسه کی ب نافی میر حهسەن بوو ،
ونه هاتیه زانین کانی ئەف میر حهسەنە کورپی کی بوویه یان ب دورستی ل چ دەم
بوویه ومریه ، هەر چه نده ئیک ژ هه فچاخین میری هه کاری ئەسه ددهین زېږین
چه نگی بوو ئەوی ل سه دسالا نه هی کوچی (پازدی زاینی) ژبای ، ودئیه زانین کو
میر حهسەنی خانی ئیکه مین کهس بوو مالا خو ژ گوندی خانی فه گوهاسیه دهههرا
خوشابی .

پشتی میر حهسەنی بنه مالا خو فه گوهاسیه دهههرا خوشابی قهستا کهلا
زیرناکی کر ئەوا ژ بهر شهر وشوران کافل بووی ، وی ئەو جاره کا دی ئافاکر
ومالا خو لی ئاکنجی کر ، ومیری هه کاری کاری (دوزداری) یی^(۱) هلیسارته
وی ، وحهتا ئەو مری ژی دوزداریا کهلی د دهستی وی دا بوو ، پشتی ئەو مری
کورپی وی میر سلیمانی جهی وی گرت د مهزنی بنه مالی ودوزداری ژی دا .

پشتی مرنا میر سلیمانی کورپی وی میر عه بدررزاقی جهی وی گرت ، پشتی
ئەو ژی مری کورپی عه بدرره حانی جهی وی گرت ، ودبت ئەف عه بدرره حانه
مروقه کی دیندار بت لهو ئەو ئیکه مین کهس بوو ژ زهلامین فی بنه مالی ب نافی
شیخ هاتیه ناسین ، وشه جهره وژېدهرین کهفن دهمی نافی وی دئینس دیترنی : شیخ
عه بدرره حانی مهزن .

ل سهردهمی شیخ عه بدرره حانی صهفه وین قزلباش ب سهرو کاتیا شاه
طههماسی (ژ سالا ۹۳۰ هتا ۹۸۴ حوکم کربوو) هیرشهک کره سهر دهههرا
وانی ، ودیاره شیخ عه بدرره حانی خانی دهوره کی بهرچاف د بهرسنگ گرتا وان دا
نه بوویه لهو بریار هاته دان ئەو ژ کاری دوزداری بیته لادان ، ژ بهر فی چه ندی ئەو
وبنه مالا خو ژ کهلا زیرناکی ده رکهفتن و ب لایی بایه زیدی فه چوون ، و د ناف
ئوچاخا مه جوودیان دا ئاکنجی بوون ل (دوزه سور) ی (ئانه کو : کهلا سور) ئەوا
سهر ب حاکمیه تا بایه زیدی فه .

---

(۱) دوزدار ئانه کو قهلعهدار ، چونکی دوز ب فارسی قهلعهدیه ، ودوزدار حاکمی کهلی یه .

وده می شیخ عبددره همانی قهستا دوزه سۆری کری دوزدارای وی مهزنه کی مهوودیان بوو دگۆتی : نهجه ددین ، ئەوی قهدره کی مهزن بو شیخ عبددره همانی خانی وبنه مالا وی گرت ، و ژ ژیدهین دیرۆکی دئیتنه زانین کول دهمه کی شیخ عبددره همان بوو دوزدارای دوزه سۆری ، وحتا ئەو مری ژ ل سالا ۹۴۰ کۆچی ئەو دوزدارای کهلی بوو .

وپشتی مرنا شیخ عبددره همانی کورپی وی رۆسته مه ئەوی ب ناڤی میر رۆسته مه هاتیه ناسین ل شوینا بابی خو بوو مهزنی بنه مالی دوزدارای کهلی ژی ، بهلی پشتی هنگی ب دهمه کی وی دهست ژ دوزدارایی کیشا وهک خو نه رازیکرن ل سه ر ههلو یستی خه لکی کهلی دهمی ئەو ل بهر نه هاتین ئویجاخا جه لالیین کورد ب ههوینن پشتی ئۆسمانیان بریار دای وان (ئەدهب دهن !!) ، وپشتی دهست کیشانا وی ژ دوزدارای دوزه سۆری وی بریار دا مالا خو قه گوهیزته باژیری بایه زیدی ، ومیری بایه زیدی ب دله کی خوش پیشوازی لی کر ، وبهایه کی مهزن دایی ، وهه می رهنگین هاریکاری پیشکشی وی وبنه مالا وی کرن .

ل بایه زیدی میر رۆسته مه وپشتی مرنا وی کورپی وی (عیاض - ئەياز) ی جهی وی گرت ، وئەو ئیکه مین کهسه ژ زهلامین قی بنه مالی ب ناسناڤی (مهلا) هاتیه ناسین .. تشتی هندی دگه هینت کو ئەو مهلا بوویه ، وئەفی عیاضی کورهک هه بوو ناڤی وی ئلیاس بوو ، کو دبتە بابی ئەهه دی خانی یی شاعر .

بابین خانی ودهیکا وی :

وه کی مه گۆتی ئیکه مین کهس ژ زهلامین بنه مالی ب ناسناڤی (مهلا) هاتیه ناسین (عیاضی کورپی رۆسته می) بوو ، ئەوی هه ر ژ زارۆکینا خو قهستا مزگهفت ومه دره سین دینی کری ههتا دهستویر نامه یا مهلاتی وهرگرتی ، و ژ بهر قی چهندی وی بهری کورپی خو ئلیاسی ژی دا قی ریکی ، وده می هیشتا زارۆک وی ئەو دانا بهر خواندنی ههتا بوویه زانایه کی ژیهاتی .

پشتی مرنا مهلا عیاضی ل بایه زیدی کورپی وی ئلیاسی مه زنی مالیی وهر گرت ووه کی باب و باپیرین خو ئه و زی که سه کی ب بها و خودان روی بوو ل نک میری بایه زیدی ، وهر چهنده سه روبه ری ژینا وی ب به رفره هی مه نه زانیه زی ، به لی ژ به ره می وی وهنده ک ژیده ری دیرۆکی زی چهند زانیه ل دۆر ژین و سه ره اتیا وی بو مه تاشکه را بووینه ، ژ وان زانیان :

به ره مه کی وی ب زمانی عه ره بی هه یه ب نا قی (قصه شمعون) هیشتا ده سنقیسه ، ل دویمه یا وی ئه ف نفیسینه هاتیه : « قد كتب في أيام دولت خان خانان الكرد الأعدل پهلول پسیانی ، إلیاس بن عیاض ابن رستم بن شیخ عبد الرحمن الكبير بن میر عبد الرزاق في سنة ألف وخمسة وستين » ^(۱) ئانه کو : ل ده می حو کوومه تا خانی خانانی کورد یی عادلتر په هلوولی پسیانی هاتیه نفیسین ، ئلیاسی کورپی عیاضی کورپی رۆسته می کورپی شیخ عه بدر ره حمانی مه زن کورپی میر عه بدر رزاقی ل سالا ۱۰۶۵ .

و د به لکه نامه یه کی دا یا پاراستی د ئه رشیفی ئۆسمانی دا هاتیه کول (۲۶) ی هه یفا جهادی الأولى ژ سالا ۱۰۲۶ (یان ۱۰۳۶ ^(۲)) موافقه هاته کرن کو ئلیاس به گئی کورپی رۆسته مه به گئی بته سه یدا ل مه دره سا سنایی (السنائی) ل بایه زیدی ، و ژ فی دئینه زانین کو هنگی مه لا ئلیاس زانیه کی ژیهاتی و خودان ئیجازه بوویه ، و دبت ژیی وی ل دۆرین سیه سالیی بت .

و د به لکه نامه یه کا دی دا هاتیه کول (۲۹) ی صه فه را سالا ۱۰۵۴ کۆچی (۷ گولانا ۱۶۴۴ م) موافقه هاته کرن مه لا ئلیاس ده بیر فان (نفیسه ر) ل کۆچکا میری بایه زیدی .

---

(۱) برینه کتیبنا مه لا عه بدلایی فارلی (دیوان و گۆبیده یی ئه حمه دی خانی ییله ماین) به رپه ری ۲۸۲ .

(۲) گومان ژ سه یدا مه لا عه بدلایی فارلی یه ، دبیرت : سال خوش نائیته خواندن ، ژیده ری بۆری به رپه ری ۱۷۲ .

ويا ژ ځي گړنگتر نهو بهلگه نامه يه يا ل ژير نافي (دهفتهر ته حريات - قيود عامه) د نهر شيفي نوسماني دا هاتيه پاراستن و ل سالا ۱۰۶۶ ك (۱۶۵۶ ز) هاتيه نفيسين ، كو (قهسام شهرعي) يا مالا مهلا نلياس تيدا هديه ، وناځين مير اتگرين وي ب ځي رهنكي تيدا هاتينه :

« حرم : گولنيگار ، ولد ذكور كبير : قاسم ، ولد كبير انشي : پري ، ولد وسطى ذكور : احمد ، ولد وسطى انشي : گوليزر ، ولد صغير انشي : كتان » .^(۱) و ژ ځي دئته زانين كو نلياسي خاني ل سالا ۱۰۶۶ مريه ، ووي پشتي مرنا خو دو كور و سي كچ هيلينه : قاسم و نه حمده و پهرى و گوليزهر و كتان ، و نافي ژنكا وي گولنيگار بوو .

وهه د (دفتر قيود قديمه) دا بهلگه نامه يه كا دى هديه به حسي مير اتگرين قهره خاني كورې مري بابه زيدى دكهت ، نافي (گولنيگار كabania نلياس نه فهندي) تيدا هاتيه ، وديار دكهت كو نهو كچا قهره خانيه ، تشتي هندي دگه هينت كو دهيكه نه حمده دى خاني كچا مري بابه زيدى بوو .

مهلا قاسمى براين خانى :

پشتي مرنا مهلا نلياسي خاني ل سالا ۱۰۶۶ ك وچى ، كورې وي يى مهزن مهلا قاسم ل شوينا وي بوو مهزنى بنه مالى ، هدر وهسا نهو بوو دهبيرفاني مري بابه زيدى ، و ژ بهلگه نامه يه كي دئته زانين كو نه فى مهلا قاسمى كچا مير محمه دى نه فى قهره خاني (گولبهار) ماره كروو ، و ل سالا ۱۰۹۳ ك (۱۶۸۲ ز) ده مې مري مير اتگرين وي وه كي ژ (قهسام شهرعي) يا وي ناشكرا دبت ، نه فو بوون : « خاني ملا قاسم ولد الياس : حرم : گولبهار ، فرزنده : محمد ، دوختر : شاهناز ، دوختر : پروين ، دوختر : شرين ، برادر : احمد ، همشيره :

(۱) سهيداى قارلى ديبژت نهف بهلگه نامه ل ژير هژمارا (۱۹۹ ، ۲۶۵) ب نافي (دفتر قيود قديمه) يا پاراستيه ، برينه كتيبى وي يا ناف بورى بهرپردي ۲۶۳-۲۶۴ .

پري ، همشيره : گوليزر ، همشيره : كتان)) ، وهدر چنده مهلا قاسم ل سهر ده می خه زویری خو میر محمدی ده بیرفان ژ ی بوو ، بدلی پستی دهمه کی د نافه را وی ومیری دا نه خوش بوو ، ومیری ب هیجه تا هندی کو مهلا قاسم مایی خو د کاری وی دکه ت ل سال ۱۰۷۳ برپار دا مهلا قاسمی ژ ده بیرفانی بیخت ، و ل شوینا وی پسمامی وی مهلا یوسفی کوری یوسفی کور عیاضی کره ده بیرفان .

وپشتی میری ئەف کاره کری مهلا قاسم عیجز بوو لهو برپار دا مالا خو ژ بایه زیدی فه گپرینته که لا (دوزه سوری) ئەو جهی بایری وی شیخ عبددره حانی خانی بو جارا ئیکی هاتی ، و مال ویی حه تا مری ل سال ۱۰۹۳ کوچی ، وپشتی ئەو مری کوری وی مهلا محمدی جهی وی گرت ، و ئەف مهلا محمدی ده ژ ی وه کی مامی خو ئە محمدی شاعره کی ژیهاتی بوو ، فه هینۆ که ب کرمانجی هیه ل دۆر شیرهت و ئە خلاق پیغه مبهری - سلاف لی بن - ل سال ۱۱۶۱ نفیسه (۱) و ل دویمایا وی هاتی : ((قد تم تسويد هذه الأوراق علی يد محمد بن قاسم بن إلیاس بن عیاض في دور سلطنة محمود پاشا البایزیدی)) و ناسافی وی ژ ی شعری (خانی) بوو .

ودووندها بنه مالا خانی هه می دگه نه فی مهلا قاسمی و کوری وی مهلا محمدی .

ئهحمه دی خانس وچه ندهک ژ ئینا وی :

ئهحمه دی خانس ب خو د (مه م و زین) ی دا بو مه ئاشکه را دکه ت کو ئەو ل سال ۱۰۶۱ کوچی (بهران بهر ۱۶۵۰-۱۶۵۱ ز) بی هاتی سهر دنیایی ، وه کی دبیرت :

لهورا کو ده ما ژ غه یبی فهک بوو تاریخ هه زار وش یست ویدک بوو

(۱) ئەف فه هینۆ که سیدیایی فارلی د کییا خو دا (دیوان و گۆیده یی ئهحمه دی خانس یید مایین) بپ (۵۰۱-۵۴۵) بهلا فکریه .

وبوری کو بابی وی مهلا نلیاس ل ساللا ۱۰۶۶ ک مربوو ، مهعنا : دهمی ژیی وی پینج سال نهو بووبوو ئیتیم ، ودبت برایی وی مهلا قاسمی خهم ژیی خوار بت ، وبه ری وی دابته علمی وزانینی .. ول دور قویناغا وی یا خواندنی چو د دهست مه دا نینه ، ونهم نزانین کانی ل کیفه ول نک کی وی خواندیه ، هدر چنده ژ بهرهم وسرهاتیا ژینا وی دئینه زانین کو نهو مه لایه کی مهزن وزانایه کی ژنهایتی بوو .

پشتی نهحمه دی خانی خواندنا خو ب دویماهی ئینای ودهستویر نامه یا مهلاتیی وهرگرتی زفری بایه زیدی ، ودیاره کو نهو د گهل برایی خو مهلا قاسمی وبنه مالا وی نهچوو بوو دوزه سووری ، چونکی وی ل ساللا ۱۰۹۷ ک (۱۶۸۵-۱۶۸۶ ز) مزگفته ک ل بایه زیدی ئافاکربوو ، وبووبوو مهلا وسهیدال ویری ، وپشتی مری ژی هدر ل ویری هاته فهشارتن .

وژبلی کاری مهلاتیی نهحمه دی خانی وهکی ژ هنده ک بهلگه نامه یین پاراستی د نهرشیفی ئوسمانیان دا دئینه زانین دهمه کی دریز بووبوو ده بیرقان ل کوچکا میری بایه زیدی .. وبه ری نوکه مه گو تبوو کو پشتی مهلا قاسم ژ کاری ده بیرقانیی هاتیه لادان ل ساللا ۱۰۷۳ ک ، وپسمامی وی وزاقایی وی مهلا یووسفی خانی ل جهی وی هاته دانان ، رهخنه ل میری هاته کرن کو وی مهلا یووسف کریه ده بیرقان چونکی وی فارسی وترکی باش نه دزانی ، ئینا وی بریا دا مهلا یووسفی لادوت وپسمامی وی مهلا نهحمه دی ل جهی وی بدانت ، ودیروکا دهرکه فتنا موافقی ل سهر ته عینا نهحمه دی خانی بو فی کاری دووی هه یقا (ذو الحجة) یه ژ ساللا ۱۰۸۱ ک (۱۳ ئادارا ۱۶۷۱ ز) وهکی ژ بهلگه نامه یی دئینه وهرگرتن^(۱) ، وهنگی ژبی وی بیست سال بوو .

دهه سالان ژ حوکی میر محهمه دی خانی نفیسه ری دیوانا وی بوو ، ودیاره په یوهندی د ناقبه را خانی ونه فی میری دا یا موکم بوو ، لهو دهمی میر محهمه د ل ساللا ۱۰۹۱ مری خانی شعره ک پی فه هاند ، د دهسپیکا وی دا دبیزت :

---

(۱) برینه : (دیوان وژینه واریا نهحمه دی خانی) یا عبدالله فارلی ، پ ۲۱۹ .

کانی موحه ممه د به گ گهلۆ	کان پادشاهی سهرحه دان
ئيرۆ ژ دل بگريه ده لۆ	کان پادشاهی سهرحه دان ؟
ئيرۆ ببينه عيبره تی	ئاغا وخه لقی هیشه تی
کانی خودانی غيره تی	کان پادشاهی سهرحه دان ؟
میری د نیف میران ب ناف	ئه شهه ب سواری رم زراف
بالا بلندی پهر به لاف	کان پادشاهی سهرحه دان ؟
کی دی وه رهنگ ذاته ک شهریف	ئهر کان وئه زمانه ک له طیف
عالم د دهست وی بوو ضعیف	کان پادشاهی سهرحه دان ؟

ول دویمایی دییژت :

دوردانه ئی گه وه ره سه ده ف	ئهو ما ژ وی نه سلی خه له ف
یا ره ب نه کی وان زوو ته له ف	کان پادشاهی سهرحه دان ؟
خه لکی خودانی ده وله تی	وی چوویه مالا طولمه تی
بالا بخوینه ره حمه تی	کان پادشاهی سهرحه دان ؟
خانی توژی دهستان هلین	ههر چه ند کو زیده دلکولین
ئيرۆ بو میری سائلین	کان پادشاهی سهرحه دان ؟

وئهم نزانين کانی ههتا کهنگی ئهحه دی خانی کاری ده بیرفانیا میرین بایه زیدی
 کریه ، لی ئاشکه رایه کول سالا ۱۱۱۷ ک (۱۷۰۵ ز) ئه ول سه رقی کاری
 نه ما بوو ، چونکی ل وی سالی میری بایه زیدی محمه دی دووی د گهل ده بیرفانی
 خو (میر سلیمانی) هاتوو کوشتن .

و ژ شه جهرین بنه مالا خانی ، هەر وه سا ژ (قه سام شه رعیا) برایی وی مه لا قاسمی نه واهری نوکه به حس ژی هاتیه کرن دئیه زانین نه همدی خانی ژن نه ئینا بوو وچو دوونده ل پاش خو نه هیلا بوو .

مزگه فتا خانس :

ل رۆژ هه لاتا که لا ئیسحاق پاشایی ژ ده رفه ی باژیروی بایه زیدی گۆرا نه همدی خانی ههیه ، نهف گۆره د مزگه فته کا کهفن فه بوو یا کو بو نه همدی خانی دهاته پالقه دان ، وحه تا دهمه کی نيزیک ژی خه لکی ده فته ری ب چاڤی پیرۆزی بهری خو ددا فی جهی ، ووه که مه زاره کی پیرۆز دناسی !

ل سه ر دیواری فی مزگه فتا کهفن نه واهل سه ر دهمی نه همدی خانی هاتیه ئافاکرن سی مالکین شعری هه نه ، ژی دئیه زانین کو خودانی وان نه همدی خانی ب خویه ، نه و هه ر سی مالک نه فته نه :

مه حضا نه ئه را خهیری نه دهاتی ژ دهستی نه حمه د
ته و فیقی خودایا وی دا پادشه هی نه مه جه د
گولبانگی ژ غهیی هات نهف رهنگه بوو تاریخ
مه عبوود عنایت کر وچیوو نهف مه عبه د
هاتف آن گفستی ما را ناگهان در سامعه
جامع تاریخ لفظ (الصلاة الجامعة)

و د فان هه ر سی مالکان دا دو دیروک ب حسیا نه به ددی هاتینه :
یا ئیکی : د مالکا دووی دا ههیه وه کی دبیرت : (نهف رهنگه بوو تاریخ :
مه عبوود عنایت کر وچیوو نهف مه عبه د) ب فی رهنگی :

$$\begin{aligned} & \text{م} (٤٠) + \text{ع} (٧٠) + \text{ب} (٢) + \text{و} (٦) + \text{د} (٤) = ١٢٢ . \\ & \text{ع} (٧٠) + \text{ن} (٥٠) + \text{ا} (١) + \text{ي} (١٠) + \text{ت} (٤٠٠) = ٥٣١ . \end{aligned}$$

$$ك (۲۰) + ر (۲۰۰) = ۲۲۰ .$$

$$و (۶) + ج (۳) + ي (۱۰) + ب (۲) + و (۶) = ۲۷ .$$

$$ا (۱) + ف (۸۰) = ۸۱ .$$

$$م (۴۰) + ع (۷۰) + ب (۲) + د (۴) = ۱۱۶ .$$

$$نجم : ۱۲۲ + ۵۳۱ + ۲۲۰ + ۲۷ + ۸۱ + ۱۱۶ = ۱۰۹۷ .$$

يا دروي : د مالکاسي دا هديه وهکي دييژت : (الصلاة الجامعة) ب في رهنگي :

$$ا (۱) + ل (۳۰) + ص (۹۰) + ل (۳۰) + ا (۱) + ت (۴۰۰)$$

$$= ۵۵۲ .$$

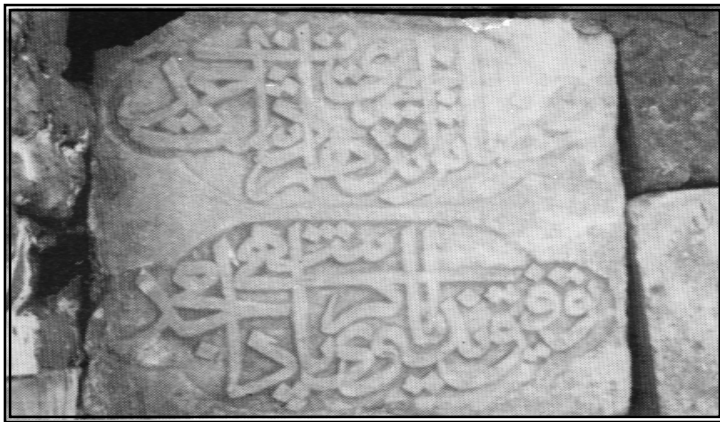
$$ا (۱) + ل (۳۰) + ج (۳) + ا (۱) + م (۴۰) + ع (۷۰) + ت$$

$$(۴۰۰) = ۶۴۵ .$$

$$نجم : ۶۴۵ + ۵۵۲ = ۱۰۹۷ .$$

و ژ في ناشکهر دبت کو خاني ل سالا ۱۰۹۷ ک (۱۶۸۵-۱۶۸۶ ز)

مزگهفتا خو ل بایه زیدی ئافا کريه ، وخاني مهلاتي وکاری دهرسداریي ذکر حهتا مرنا خو .

بهري ديوارى مزگهفتا ئه حمده دي خانى ل بایه زیدی

مرنا نه حمه دى خانى :

ل دويڤف زانينا مه ئيکه مين کهس ئيشارهت دايه ديروکا مرنا نه حمه دى خانى نه لکسه ندهر ژابا بوو نه وى گوتى خانى ل ساللا ۱۰۶۳ مريه ، وئاشکه رايه کو ژابا د قى بوجوونا خو دا يى خه له ته ، ژ بهر کو خانى ل ساللا ۱۱۰۵ (مه م و زين) فه هانديه .

وپشتى وى د. بله ج شيرکو ژى ههر بو وى بوجوونى چوويه ده مى گوتى : خانى ل ساللا ۱۶۵۲ ز مريه ، وئاشکه رايه کو ساللا ۱۶۵۲ ز دکه فته بهرانبهر ساللا ۱۰۶۳ ک .

وبوجوونا دووى نهو بوو يا سهيدا عه لانه ددين سجادی بو چووى ده مى گوتى : خانى ل ساللا ۱۱۱۹ کوچى مريه کو دکه فته بهرانبهر ساللا (۱۷۰۶-۱۷۰۷ ز) وده ليلى وى نهو عبارته بوو يا ل سهر پشته کتيه کى هاتيه ديتن وتيدا هاتى : (طار خانى الى ربه) وديپژت : نهف چه نده مه لايه کى کوردستانا ترکى بو من گوتيه .
وپشتى وى بارا پتر ژ وان که سين ل دور خانى نفيسى پشته فانيا بوجوونا وى کريه .. و ل دويڤف قى بوجوونى ژيى خانى ده مى مري (۵۸) سال بوو .

وسهيدا گيو موکريانى د پيشه کيا (مه م و زين) ى دا نه وال ساللا ۱۹۶۸ چاپ بووى ديار دکه ت کو وى د ده سنقيسه کا کهفن دا يا کول ساللا ۱۸۱۹ هاتيه نفيسين ديتيه کو خانى (۷۴) سالان ژيايه .

وسهيد مه لا عه بدللا فارلى د کتيبا خو يا قى دويماهيمى دا ديپژت : من ل ساليين پينجيان ل سهر کتليا گورا خانى نفيسينا (طار خانى الى ربه) ديتيه .. بهلى نهو ديپژت : يا دورست نهو ساللا ۱۱۲۱ ک (۱۷۰۹-۱۷۱۰ ز) بيته ساللا مرنا خانى ، چونکى حهرفا (ب) د پهيقا (ربه) دا دو جار ان دى حسيب بت ، ژ بهر کو (شه دده) يا ل سهر .

وبوجوونه کا دى ژى ههيه ژ قى گوتنا سهيد (محمد انور علي) ديار دبت ، ديپژت : « نه زى گه هشتيمه بوجوونه کا نوى ل دور ديروکا مرنا وى ، چونکى من

ل نك شیخ مەمدووحی بریفکی ئەف نفیسینه دی : طار الحانی إلی ربه ، ئەوال دەمی
خانی ب دەستی هەفچاخەکی وی هاتیە نفیسین و دیروکا مرنا وی پی بەرچاف
کری ...)^(۱) .

ول دویف حسیبا ئەبجەدی یا فئ عیبارەتی (۳۱) سالیّن دی ل سەر دیروکا
مرنا خانی زیّدە دبن ، و دیروک دبتە ۱۱۵۰ ک (بەرانبەر ۱۷۳۶-۱۷۳۷ ز) ،
ومەعنا ژیی وی دەمی مری دی (۹۱) سال بن .
وەسا دیارە کو مرنا خانی هەر ل بایەزیدی بوویه ، و گۆرا وی نوکە ل ویری
ئاشکەرایە ل نیزیکی شوینوارین مزگەفتا وی ب خو .

ئەو گونبەدا ژ نوی ل سەر گۆرا خانی هاتیە ئافاکرن

(۱) محمد أنور علي : (أحمد الحاني فلسفة التصوف في ديوانه مم وزين) ، نامەیه کا ماجستیژی یا
نەبەلا فکریه ، ل ژیر چاقدیری د . بولس نويا ل پەیمانگەها ئەدەبیاتین رۆژەهلای ل لوبنانی ، بپ
۱۰ .

بەرهمى خانى :

ژ بەرهمى خانى يى شعرى ئاشكەرا دېت كو وى چار زمان دزانين : عەرەبى و فارسى و توركى ، ژبلى زمانى ماكى كو كوردى بوو ، بەلى د گەل ھندى ژى ئەو بەرهمى وى ئەوى ھەتا نوکە ھاتىە دېتن ھەمى ب زمانى كوردىە ، ھندەك مالکين کيم تى نەبن د ناف شعرين وى يين كوردى را كو ب عەرەبى و فارسى و تورکينە .. و ئەو ب خو د دەسپىکا مەم وزىنى دا ئاشكەرا كرىە كو وى ژ بەر (تەعەصوبىا) خو بۆ مللەتى خو ب كوردى نفىسىيە ، ھەر چەندە ئەو دزانت كو ئەگەر وى ب زمانەكى دى ژبلى كوردىي نفىسىيا قەدر و بەھايى وى ل نك خەلكى دا پتر بت !

و بەرهمى خانى يى مروف د شيت ب پشت راستى بۆ وى پال بدەت ئەفین ژيرينه :

۱ - نووبھارا بچووكان : و ئەفە فەھینۆكە كا كرمانجیە ، د بنیات دا قەرھەنگە كا بچویكە وى بۆ زارۆكان فەھاندیە دا ئەو فیری زمانى عەرەبى ببن ، پىخەمەتى ھندى ئەو د كتيبن شریعدى بگەھن دەمى دەست ب فەقیاتى دكەن ، ئەف فەھینۆكە وەكى ل دویمایا وى ب خو ب ئاشكەرايى ھاتیە دیاركرن ل ۱۳ / ۳ / ۱۰۹۴ ك ب دویمایى ھاتبوو .

۲ - عەقیدەنامە : و ئەفە ژى فەھینۆكە كا بچویكە ل دۆر بابەتى عەقیدە ئىسلامى ل دويف مەزھەبى ئەشعەرى دزفرت ، ووى ئەو ژى ھەر بۆ زارۆكان نفىسىيە دا ئەو فیری عەقیدى ببن ، دیرۆكا نفىسىنا فى فەھینۆكى يا ئاشكەرا نینە ، و دېت ئەو پشتى نووبھارى ھاتبە فەھاندن .

۳ - دیوانا خانى : و ئەفە ئەو شعرين وى يين جودا جودانە ل دۆر بابەتین دینى و غەزەلى و وەصفى و چەند بابەتە کین دى ، و ھەتا نوکە نیزیكى سیھ شعران ژى ھاتینە دیتن .. و من باوهرە ھیشتا بارا پتر ژ شعرين وى نەھاتینە دیتن و بەلا فکرن .

۴ - مەم و زین : ومە نەقیت ب دریژی ل دۆر فی قەھینۆکی باخقین ، چونکی ئەو نوکە ل بەر دەستی خواندەقانیە ، ب تنی من دقیت بیژم : ئەف قەھینۆکا مەزن ئەوا ژبلی بابەتی سەرھاتیا ئەقینیا دو عاشقین کورد بین مەزن - کو بابەتی سەرەکیە - گەلەك بابەتین دی یین دینی وھزری ونەتەوویی ژی قەدگرت ، وخانی ئەف قەھینۆکا خۆل سالا ۱۱۰۵ ك (۱۶۹۳-۱۶۹۴ ز) قەھانیدیە ، و ژ دەسپیکا وی دئیتە زانین کو خانی ئەو ل سەر دەمی میری بایەزیدی (میرزا) یی قەھانیدیە ، وەکی ب گازندەقە دبیزت :

قرطاسیەیا مە بی پەناھان
بی ضەربی قەبوولی پادشاھان
مەعموولە ل با گەلەك عەلیمان
مەقبوولە ل با گەلەك حەکیمان
لی حاکمی وەقتی مەعرفەتەك
مەسمووع نەکر ب سەمعی ئدراک
لەورا کو ئەوی نەکر پەسەندە
ب ئەصل ونەسەبا خوہ ئەو رەوہندە
میری کو ب نافی میرزایە
مەحضا نەظەرا وی کیمیایە
قەلبی د زەغەل دکەت بلووری
پوولی د دەغەل دکەت فلووری

پاشی پیدا دچت ومەدحین فی میری دکەت .. و ژ بەلگەنامەیین ئەرشیفی ئۆسمانی دیار دبت کو ئەف میرزایە ئەوی ل سەر دەمی خانی بوویە میری بایەزیدی کوری میر عەبدی بوو ، ومیر عەبدی کوری میر محەمەدی بوو ئەوی خانی شەرەك ب مرنا وی قەھانیدی ، ومیر عەبدی ژبلی میرزای دو کورین دی ژی ھەبوون : خەلیل وئۆسمان ، ومیر عەبدی ھیشتا یی ساخ کوری خۆ میرزا ھنارتبوو دەقەرا

(ئەلشگورد) ى دا ل جھى براىى ى ئەوى مرى بىتە مەزنى دەقەرى ، ومزگەفتەك
ل ى دەقەرى نوکە ھەيە يال سەر ھاتىە نفىسین : « قد بنى ميرزا بن عبدی للعاکفین
هذا الفردوس رحمة للعالمین جاء تاريخا من بعد للعابدين : لهم فادخلوها عباد المؤمنین »
ودیرۆکا ئافاکرنا فی مزگەفتى وهكى ب حسیبا ئەبجەدی ئاشکەرا دبت دبتە ساللا
۱۱۰۰ ک (۱۶۸۹ ز) .

وبەرى ل ساللا ۱۱۰۸ ک مير عبدی بمرت ب چەند سالە کا تویشى ئیشە کا
گران بووبوو لەو کورى ى ميرزا ل جھى ى حاکم بوو ، ودياره خانى ھنگى مەم
وزین قەھانديە ، و پشتى مير عبدی مرى کورى ميرزا ب رەنگە کى رەسمى بوو ميرى
بايەزیدى ، وهكى ژ بەلگەنامەيە کا پاراستى د ئەرشیفی ئۆسمانى دا دئیتە زانین .^(۱)
وژبلى قان ھەر چار بەرھەمان ھژمارە کا دى يا بەرھەمان ھەنە بو خانى دئینە
پالداں وهكى : يوسف وزولەيخا ، ولەيلا ومەجنوون .. وچەندەکین دى ، بەلى
مسوگەر نەبوويە کو ئەو بەرھەم بين خانينە .

---

(۱) سەيدا عبدللا قارلى ب بەرفرەھى بەحسى ميرین بايەزیدى دکەت ، وىي بقیث دشیت
ل پەرتۆکا ى يا ناف بۆرى بزفرت .

مہم وزیرین
نہ حمہ دی خانی

بسم الله الرحمن الرحيم

دییاجه

سه‌نامه‌یی نامه نامی (الله)

بی نامی وی ناته‌مامه (و الله)

ئه‌ی مه‌طله‌عی حوسنی عشقبازی

مه‌حبووبی حه‌قیقی و مه‌جازی

نامی ته‌یه له‌وحی نامه‌یا عشق

ئسمی ته‌یه نه‌قشی خامه‌یا عشق

بی نه‌قشی ته‌یه نه‌قشی خامه‌یا

بی نامی ته‌یه نامه‌یا ناته‌مامه

نامی ته‌یه شاه بهیتی مه‌قصوود

فهرستی موکاته‌باتی مه‌حموود

مه‌ضموونی موراسه‌لاتی (لا ریب)

مه‌شه‌وودی موکاشه‌فاتی (بالغیب)

مه‌حبووبی قولووبی (من له القلب)

قه‌لبان تو دکی ب بال خوه قه‌ج‌ه‌لب

مه‌عشووق تو یی ب فه‌خر و نازی

عاشق تو یی لیک بی نیازی

موطلهق تو موفيد و موسته فادی
 بی شوبهه مورید و ههم مورادی
 نووری تو د حوسنی روویی دلدار
 ناری تو د قهلبی عاشقی زار
 شه معی نه ژ قسمی نوور وناری
 شه مسی ژ عهیان تو پهرده داری
 گهنجی تو د نیف طلسمی عالم
 کهنزی تو عهیان ژ ئسمی ئادهم
 ئەف عالم و ئادهمی د مه شهوود
 ئەف مومکن و ما سوایی مه وجود
 ههمیان ب ته یه مه داره و ده بر
 فه ییاضی ریاضی خهلق وه (الأمر)
 ئه مری ته ب له فظی (کن) دو عالم
 مه وجود کرن غه رهض چ ئادهم
 ئادهم ب خوه یهك ژ هه ردوانه
 یهك حهرف ژ ئه مری (کن ، فکان)
 ئەو حهرفه حهقیقه تا مو حهققه ق
 ههم ئه مری ب قودره تا ته ههم خهلق
 ئەشباح موره سسه من ژ ناسووت
 ئەرواح موه سسه من ب لاهووت

ئەف رووح وجدسەد ب جەبر و ئكراھ
 تەزويج بووين ب ئەمرى (الله)
 ناسووتى ئەگەر چ رەنگ سوفالە
 لاهووتى ژ پەرتەوا جەمالە
 حەرفا كو مە ديتى نەقشى هوورە
 لى مەقصەد ومەعنەيا وى كوورە
 ظاهر تە ئەگەر نومايە صوغرا
 باطن ئەو نەقشى خامە كوبرا
 مەوجودە د وى شەھادەت و غەيب
 مەشھوودە د وى سيادەت و غەيب
 ئنسان ب خوہ هەم ظەلامە هەم نور
 ئادەم ژ تە هەم قەريبە هەم دور
 ھەندى وەكو جنسى عالەمينە
 ئەو تابعى نەوعى ئادەمينە
 ئەف رەنگە فەلەك ھەمى موعەظەم
 ئەف چەندە مەلەك ھەمى موعەظەم
 ئەف كارگەھا عەظيم و دەووار
 ئەف بارگەھا بەدیع وسەييار
 ئەف چەندە زەمین د گەل عەناصر
 ئەف رەنگە عەرەض د گەل جەواھر

ئەڭ چەندەھە نەمەت و نەفائس
 ئەڭ رەنگە مەئاكل و مەلابس
 ئەڭ چەندەھە موددەعا و مەطلووب
 ئەڭ رەنگەھە موشتەھا و مەحبووب
 حەيوان و مەعادن و نەباتات
 مەطلووب و مەقاصد و مورادات
 (بالجملة) ژ بۆ مە رال كارن
 (في الجملة) ژ بۆ مە بوردبارن
 حەققا كو تە خوەش نظام و رەونەق
 تەرتیبكەرن ژ بۆ مە ئەلحەق
 ئەم غافل و عاطل و گونەھكار
 مایینە د قەیدی نەفسی ئەممار
 نینن مە د قەلبی فەكر و ذكەرەك
 ناكەن ب زەبانی حەمد و شوكرەك
 خانی كو نەھن ب قەلبی ذاكر
 باری بەدە وی زەبانی شاكر

(۲)

تهعدادی نعمت شماری

و تهکراری شوکرگوزاریا باری

د صورهتی نابینه داری و پهردهبڅداریا پهرهه د کاری دا

د گهل نختتاما ب موناجاتهک موختهکهری کوردی

ئهی شوکری ته جهوههرا زهبانی

وهی ذکرى ته صهيقهلا جهنانی

ئهی واحدی بی شهريک و يه کتا

وهی واجدی بی نهظير و ههمتا

ئهی باقیی بی زهوال و دائم

ئهی هادیی بی فهنايی قائم

ئهی خالقى ئهروض وئاسمانان

وهی فالقى جومله ئنس وجانان

مولك و مهلهك و فلهك ب جارهك

(بالجمله) ته چيكرن تهبارهك

(سبحانك كلما خلقت)

(أحسنت فكيف ما فلقت)

هەر چی کو ته چیکر ئه ی نیکو و کار

هەر یهك د حه دی خوه دا سه زاوار

ئهف نهه سه ده فی د پر مراری

دوری د سفید شه فاف و تاری

حه فتی د مثال دوری غه لطان

هەر شهش جههت و چهار ئه رکان

هەر سی وه له دی د پر مه والید

غه برا و سه ما د گهل مه قالید

له وح و قه له م و شه وابت و عه رش

حه یوان و نه بات و مه عده ن و فه رش

ظاهر کرن ئهف قه ده ر سه ناع

په یدا کرن ئهف قه ده ر به دائع

هەر یهك ژ عه ده م کرن ته په یدا

ئبداع کرن ته بی هه یو ولا

(في الجملة) چ ئه وو هل و چ ئاخر

(القصه) چ موئمن و چ کافر

هەر یهك ژ ته را وه بوونه مه ظه ر

ئهو ره نگه د وان تو بوویی موزمه ر

بى حوسنى تە نىنە وان ووجوودەك
 بى نوورى تە نىنە وان نوموودەك
 حكمت ئەوہ باطنى و ظاهر
 قودرەت ئەوہ غائبى و حاضر
 نىنن تە تەحەيىوز و تەمەككون
 ئەمما وە د وان دكى تەوہطون
 گۆيا ھەمى جسمەكن تو جانى
 گۆيا ھەمى شەھرەكن تو خانى
 حوسنا تەيە زىنەتا حەبىبان
 رەشكا تەيە غىرەتا رەقىبان
 مەيلا تەيە عاشقان دكىشت
 دەردى تەيە دل ژ بەر دئىشت
 شىرىن تە كرە شەكەر ل پەرويز
 فەرھادى ژ رەنگى ئەشكى خوین ريز
 لەيلا تە كرە بەلا ل قەيسى
 رامىن ب تە رام بوو ل وەيسى
 يووسف تە چرا نەما زولەيخا
 وامق تە كوسا گەھانده عەذرا
 شەيخى وەكو پەنجە حەج بژارى
 دىن كرتە ژ بو كەچا كوفارى

نیلۆفەری نازپەرۆهەری کر
 ئەو ژێ تە ل مەهری موشتەری کر
 بالایی بلند تە دایە سەرۆان
 پابەندی بە لا تە دا تە ذەرۆان
 سۆرگول تە کرن ژ خار پەیدا
 بۆلبول تە کرن هەزار شەیدا
 خوەش رەنگی تە دا گیایی سۆرگول
 خوەش دەنگی تە دا نەوایی بۆلبول
 رۆناهی تە دا سەری شەمالان
 پەرۆانە تە کر ب شەوقی تالان
 مەحبوب تە چیکرن د دلگەش
 مەجنووب تە پی کرن موشەووەش
 ئەف عشق و مەحبەبەتا د دل دا
 ئەف زولفی موسەلسەلی د مل دا
 ئایاتە تە چیکرن موقابل
 هەر یەك تە ب هەف کرن موعادل
 ئایینە تە چیکرن موکەرەر
 حوسنا خوە تە کر د وان موصەووەر
 ئایینە ل پیشی طووطیان گرت
 دافەك تە ل پیشی کوووفیان گرت

ئایینه ژ وان وهیه کو ئافه

ئهو عه کسه ژ وان وهیه کو تافه

نه قشی ته دبینن ئهو د ئافی

ناکن هه ذهری ژ ئاف و دافی

لهب ته شنه دکن طه لهب زولالی

وی دانه و دام و زولف و خالی

مه قصوود بوو کو ژ پیشقه حاضر

دی قه صدی بکن جه میعی ناظر

طووطی ب خوه ما شه کهر دریژن

ههرچی دبهن ئهوی دبیزن

وی مه قصه دی موخته صهر دبینن

پابه ند دبن گه لهك دمینن

مه قصوود و مورادی دل تو شایی

ئهمما تو (تضل من تشا) یی

ههرچی ته دفی بی صه لالی

پابه ند دکی ب زولف و خالی

ههرچی کو تو بینن سهر هدایهت

فیرا بکری بکی عنایهت

حاضر وی دبی مه قامی مه علووم

گهر خادمه وی دگیری مه خدووم

بى سهجده ته ئهى جهنابى مهعبود
 ئادهم كره قىبله گاه و مهسجود
 عيسا ته كوسا گهاندده ئهوجان
 ئايا ته ب چ حهباندی ئهوجان
 دهرسا كو ب خهف ته گوته ئدریس
 ئهلبهتته دچوو مهقامی تهقدیس
 ئبلیسی فهقیر و بى جنایهت
 هندی ته ههبوو د گهل عنایهت
 ههر روژ دكر ههزار طاعهت
 لهورا كو ته دا وی ئستطاعهت
 وی سهجده نه كر ل غهیری مهعبود
 گیرا ته ژ بهر دهري خوه مهردوود
 يهك سهجده نه بر ل پیشی ئهغیار
 قههرا ته كره (مخلص النار)^(۱)
 (القصه) ژ حكمهتا ته ئاگاه
 فهددهك مه نهدی (تبارك الله)
 عرفان طهلهبی د صاحب ئدراك
 دهر حهققى ته گوتهی : (ما عرفناك)^(۲)
 خانى ب نهزانينا خوه دهر حهق
 گومراه بیت نه دووره ئهلهحق

ئۇللا كۆمەگەر موعىن خودا بت
يا راهبەرى وى موصطەفا بت
يا رەب توب حەققى موصطەفا كى
خانى ب خوە را تو ئاشنا كى

---

(۱) خانى ل ئىرى وەكى گەلەك ژ وان صوفىين زىدە ب ناف دا چووين هيجەتان
بۆ شەيتانى دىنيت دەمى ئەو بۆ ئادەمى نەچوويه سوجدى ، و ئاشكەرايه كۆ
ھندەك ژ (غوللاتين صوفيان) ل وى باوەرىنە كۆ ئېلىس مەزنتىرىن عارفە !
چونكى ل بەر نەھات كۆ بۆ ئىكى دى بچتە سوجدى ، و (عبد الكريم الجىلى)
خودانى كىتبا (الإنسان الكامل) ئىك ژ وان صوفيانە يىن بەرەفانىي ژ ئېلىسى
دكەت ، برىنە كىتبا وى يا ژىگۆتى (۲ / ۴۱) دا بزانی چاوا ئەو لەنەتكرنا
ل ئېلىسى خەلەت دىنيت .. مەعنا : خانى د فى ھزرى دا پەيرەويا بۆچوونا فان
صوفيان دكەت ، نە كەسى دى !!

(۲) ئەفە ئىشارەتە بۆ وى گۆتتا ھندەك دىيژن حەدىسە ، ئەوا تىدا ھاتى : ﴿ ما
عرفناك حق معرفتك ﴾ ويا دورست ئەو ئەفە نەحەدىسە بەلكى گۆتتا ھندەك
شىخىن صوفيانە .

(۳)

د نه عتا قه له مې مه صنوعات و سرده فته رې مه وجوودات

و عه قلی مه عقوولات و پېشده ستی مه خلوقات

ده ضره تی سید السادات

محمد المصطفی علیه افضل الصلوات

ئەشیا ب هه سه ب ده لیل و بورهان

نابت چو مه گهر و وجووب و ئمکان

واجب یه که ذاتی کبریایه

مومکن پره جه معی ماسوايه

وی واجبی مومکناتی به رقه ع

مومکن وی ژ بو خوه کر نه مه طله ع

یه عنی ئەوه یی بیت موبه رهن

حوسنا وی بده رکه فت ژ مه کمهن

گه نجینه یی جه وهه ری بیت فاش

ثابت ببتن ژ نه قشی نه ققاش

لی صنعه تی وی هه کیمی دانا

نه قشی ئەوی قادری توانا

نەدبوو کۆ نەبت ئەوی روسوومەك

لائق ئەوی دی هەبت روکوومەك

هەرچی وەکو بوونە بێ رەقەم بوو

(۱) لەو ئەووەلی ما خەلق قەلەم بوو

ئەف ئەووەل و رووح و عەقلى ئەووەل

هەرسینە ب ئەووەلی مۆئەووەل

ئەمما مەكە وان ژ هەف تو تەفریق

ئەف رەنگە ئەوان بگێرە تەوفیق

بى شەئەكى واحدن ب جارەك

تەعداد و تەعەددود ئعتبارەك

ئەووەل بەرقى ژ حوسنى سەرمەد

(۲) نوورەك بوویە مەعنەیا موحەممەد

ئەو نوور ب ئەمرى (عالم الغیب)

بوو مەنشەئى فەیضا (عالم الغیب)

ئەرواحى ژ مەعنەیا پەیدەمبەر

چیبوون مەئەلا نەبات وشەككەر

بوو ئەصلى ئەصلى جومله نەفسان

نەفسا سوعدا و نەفسى نەحسان

هەمیان ژ وی دیتنە تەفەرروع

هەمیان ب وی گرتنە تەمەتتوع

هيڙا نه زه مين نه ٿف سه ما بوو

ٺه و سه روه ري جو مله ٺه نيا بوو

خه لقا فله کان ڙ ٻو وي را بوو^(۳)

سه جدا مهله کان ڙ ٻو وي را بوو^(۴)

ٺه و ره حمه تي جو مله عاليه مين بوو

ٺاڊهم د ميانی ماء و طين بوو^(۵)

پيغه مبه ري جه مع و جوزء و كول بوو

ٺاڊهم ب خوه هيڙ ٺاف و گل بوو

ٺه و په نجه رها جه مالي باري

شه مسا فله کا دلي د تاري

گاڦا ڪه ته صوره تي جه هاني

پيغه مبه ري ٺاڦه ري زه ماني

وي به رزه خي مومڪنات و واجب

وي پادشه هي ل شه کلي حاجب

مه نسووخ کرن وي دين و ملهت

مه علوول کرن عهليل و عللهت

فکري ڪو جههان جه مع ڪوفره

کيشا ڙ نوبووه تا خوه سوفره

خه لقي ڪو هه بوون ل روويي عهردان

ته کليف کرن هه مي ب مهردان

خاقان ب خوه هندوی کهمین بوو
 فهغفورور ژ خوانی کاسه چین بوو^(۶)
 قه یصهر ب قوصووریا خوه قاصر
 حاضر گه ریا ب عهینی باصر
 شاهی عه ره بی عه له م کو را کر
 که سرایي عه جه م عه جه ب دوتا کر
 رۆم و حه بهش و فره نگ و تاتار
 ههر چی کو نه کر ب دینی ئقرار
 ناچار گه له ک ب شیر فه نا بوون
 حه تتا کو هنه ک ب دین ته با بوون
 بوتخانه ب ئاگری دشوشتن
 ئاته شکده جومله کی فه کوشتن
 گاڤا ئه وی دین کر ئاشکارا
 داوودی و سبطی ونه صارا
 تهورات ئه وان ژ بیر کر نه کئهر
 ئنجیل و زه بوور چوون ژ نه ز بهر
 عیسایی ده ما دخوه ند ئنجیل
 به حسا وی دکر ب وه حی و ته نزیل
 گۆ : موژده ددهم ره سوولی ئه مجهد
 دی پاش م بیت ب ناڤی ئه حمهد

دهعوا خوه دکت ب دهست و نه زمان
 دهستی وی ب سهیف و دهف ب قورئان
 خوهش خلقهته هدم رهسوله ههم میر
 پر حکمهته ههم کتابه ههم شیر
 ناخونده سهبدق موده ررسی عام
 بی مال و منال ، صاحب نعام
 بی خهیل و حهشدم ب خوه جههانگیر
 بی طهبل و عهلهم جههان سهداگیر
 ههر چی ته ددی مه گهر ههر نهو بوو
 لهشکهر ژ جونوودی (لم تروا) بوو
 بی خهیمه و بارگاه و نهیوان
 عهوران قهددال سهر وی سهیوان
 هندی کو ژ پیشقه با خه بهر بوو
 نهو چهنده ژ پاشقه با به صدر بوو
 سههدان نه دکهت ژ وی ل عهردان
 فیکرا دبهیست سهده خه بهردان
 گوینه نهده دبوون د گهل جهمادات
 پوینه نهده دبوون د گهل نه باتات
 یهک نهوع نهما ژ جنسی حهیوان
 نهینا ب نوبووه تا وی ئیمان

ئللا کو هنهك ژ ئبنی ئادهم
 بوون دهرخوهری ئاتهشی جهههنهم
 (القصه) د ئعرض و ئاسمانان
 حاصل د جهمیعی ئنس وجانان
 نینن ب شهرافهتا وی تشتهك
 نابت ژ وی زیدهتر مه پشتهك
 ئهف بی مهدهدی د ئوممهتا خوه
 مومتاز کرن ب هممهتا خوه
 وهرعا وی وه رهنکه دین قهوی کر
 شهرعا وی صراط موستهوی کر
 عالم ههمی شوبهی ئهنبیانه
 عابد ههمی پیکفه ئهولیانه
 فهردهك ژ صهحابهیی د کوببار
 پینج سه د ژ دلاوهری د کوففار
 ئه و جومله د گهل یه کی سه راسهر
 نه دبوون ب مههابهتی به رابه ر
 خه لقی ههیه شوبهیهك د دینی
 به حشی ب جهدهل بکهت ژ دینی
 قورئان و خه بهر چ موعجزاتن
 ئایات و سوره ر چ بهییناتن

بووبه کر و عومەر چ خووش قهرینن
 عوثمان و عهلی عهجهب گوزینن
 ئه ی پادشه هی بلند پایه
 خورشیدی فهلهک نشین و سایه
 نه عتی ته ب علمی من مه حاله
 مه دداح ژ بو ته (ذولجه لاله)
 ئه ز دی چ ببیژم ئه ی شه هنشاه
 وه صصافی ته یه که لامی (الله)
 شاه ژ ته را خووش ئسمه (یاسین)
 طاه ژ ته را طلسمه (طاسین)
 ههر ئه ف به سه ئه ی حه یی بی موختار
 باری ژ ته را ب ژی ته سووند خوار
 سه د جار ب ژی ته ئه ی که ره مکار
 گهر دی مه هه بن گونه ه دو سه د بار
 سه د مه رته به گهر چ ئه م خه رابن
 ئه م ما ژ ته نا ئومید نابن
 حه تتا بگه هیته (خانی) بی ژار
 ناپاک و په لید و (واجب النار)
 ئه و ژی ب خه رابی و سه یینی
 ده عوا دکه تن ب ئوممه تینی

وی بهد عهملهی وه کی کلابان باری بکه پهیرهوی صهحابان

---

(۱) ئەڤه بۆچوونه یا هندهك زانایانه ، و دهلیلی وان ئەو هه دیسه یا ئەحمەد و ئەبوو داوود و ترمذی ئەدگوهیزن ، تیدا هاتیه : ﴿إِنْ أُولَ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْقَلَمَ ..﴾ و جهووری زانایان ل وی باوهرینه کو عەرش بەری قەلهمی هاتیه ئافراندن وه کی ژ هندهك هه دیسین دی بین دورست دئیه زانین ، و ئەو دیژن : مه بهست ژ قی هه دیسا بۆری تشتین دنیایی یه .

(۲) سووفی ل وی باوهرینه کو (نوورا موحه ممه دی) ل ده سپیکي هاته چیکرن ، و ژ وی نووری هه می تشتین دی دورست بووینه .. و قی گۆتسی چو ده لیلین دورست ل سهر نینن .

(۳) ئانه کو : هه می تشت ل سهر خاترا وی هاتینه ئافراندن ، و ئەڤه ئیشاره ته بۆ وی هه دیسا تیدا هاتی : ﴿لَوْلَاكَ لَمَا خَلَقْتَ الْأَفْلاكَ﴾ ئەڤ هه دیسه یا چیکریه و چو راستی بۆ نینه وه کی زانایین هه دیسی دیژن (بهری خو بهد کتیا : الموضوعات یا ابن الجوزي ۱ / ۲۸۸) .

(۴) ئانه کو : ده می فەرمان ل ملیا که تان هاتیه کرن کو بۆ ئاده می بچه سوجدی ژ بهر موحه ممه دی بوو - سلاڤ لی بن - ، چونکی رۆنایا وی د ئه نیا ئاده می دا بوو ، قیجا یی سوجه بۆ هاتیه برن د حه قیقه ت دا ئەو بوو نه ئاده م !

(۵) ئانه کو هیشتا ده می ئاده م د ناڤه را ناخی و ئافی دا ، بهری بهیته دورست کرن ، ئەو هاتبوو نفیسین کو دی بته پیغه مبه ر ، و ئەڤه مه عنا وی هه دیسی یه ئەوا تیدا

هاتی : ﴿ کنت نبياً وآدم بين الماء والطين ﴾ ئىمامى سه خاوى دييژت : حه ديس
 ب فى رهنگى من نه ديتيه ، و حه ديسه کا دى يا نيژيك ژ فى هديه ئه حهد و حاکم
 فه دگو هيژن دييژت : ﴿ کنت نبياً وآدم بين الروح والجسد ﴾ .

(٦) ئانه کو : ده مى پيغه مبهه - سلاف لى بن - هاتيه هنارتن خاقان ژ ترسيى وى دا
 وهك هندو كه كى كه فته كه ميني ، وسفرا فه غفوورى مه زنى چيني تيکچوو ، وبهر
 پيى وى تهنگ بوون .. و ژ زي ره كيا شاعريه كو وى په يثا (چين) ئه وا د زمانى
 فارسى دا ب رامانا : (تيکچوون ، د نافيکراچوون) ى دهيت ب کارئينا ، دا
 مروف هزر بکته مه خسه د بى وهلاتى چيني يه ، چونكى فه غفوور مه لکى چيني
 بوو ، وئهو ب خو مه خسه د بى نه ئه وه !!

(٤)

نستدعايي شه فاعهت و نستشفاعى مه غفرهت
ژ جه نابى صاحبى سه ريرى شه فاعهت
د صوره تى معراجى دا ب بال حه ضره تى عززهت

ئهى واسطه يى ووجودى كه ونه ين
شايس ته يى قوربى قابه قه وسه ين
شاهنشه يى ته خته گه مه دينه
موعجز ژ ته ئه و قه دهر مه دينه
سه يرا فه له كان ل نك ته گافهك
فه خرا مه له كان ژ ته سلا فكه
(شق القمر) ته يهك ئشارهت
(زاغ البصر) ته يهك عبارهت
ئهى پادشه يى سه ريرى (لولاك)^(١)
رابه ههر ئاسمانى چالاك
حاضر ژ ته را بوراق و ره فرفه
شاطر ب ته را فرشته ره فرفه
دا ره فع ببن ژ بهر ته په رده
بى په رده د گهل خودى خه بهر ده

بیژی : تو قه دیر و (ذو الجلال) ی
 بیژی : تو قه دیم و (لا یزال) ی
 ئەم فانی و ژار و موشت خاکین
 هادی نه تو بی خوه ئەم هلاکین
 ئەووەل ته ژ بو چ دا مه ته عظیم
 دانی ل سه ری مه تاجی ته کریم
 ته شریفی خلافتی ته دا مه
 گاڤا ته ئەمانه تی خوه دا مه
 مه علوومی ته بوو کو ئەم نه زانین
 قه دری وی ئەمانه تی نزانین
 هه ر چی ته ژ بو مه کر ئرا ده
 یه ک زه ره مه لی نه کر زیاده
 حاشا ژ که مالی ره ئفه تا ته
 دووره ژ جه مالی ره حمه تا ته
 کوفر و گونه هان بکی به هانه
 لائق ته بتن ئەقه شه هانه
 یه ک روونه ل نک ته کوفر و ئیمان
 یه ک سوونه ل نک ته خولد و نیران
 قه هه را خوه بکی ئەگه ر تو ظاهر
 جه ننه ت ل مه دی بیته ئاگر

وەر فەيضى بکەت سەحابی رەحمەت
 دۆزەخ ل مە دى ببیتە جەننەت
 گەر کافر و گەر گوناھکارین
 (بالجمله) ژ تە ئومیدەوارین
 کەس نینە ژ کافر و عوصاتان
 مۆظەرنەبتن ژ بو صفاتان
 کافر بووین ئەم ب ئسمى قەھھار
 غەففارە کو ئەم کرن گونەھکار
 کوفرى تو مە گەر نەشیى ببەخشی
 گەر دى گونەھان ب مە بنەخشی
 دى شاد ببین ب مە شەیاطین
 مەسروور ببین گەلەك مە لایعین
 قەط غیرەتە ئەى پەناهی عالم
 قەط لائقە ئەى شەبانى ئادەم
 ئەف گورگی لەعین بەد سەرەنجام
 ژیکرا بکەتن مە شوبهی ئەغنام
 (القصه) بکی تو دیوی سەرکەش
 تەنها و تەنى بچیتە ئاتەش
 (في الجملة) مە جوملە خاص و عامان
 عاصی و شەقی و ناتەمامان

تيكدا ب شه فاعه تا خوه خاص كه
فيكرا مه ژ ئاگري خه لاص كه

---

(۱) ئەفە ئيشاره ته بۆ وى حەديسا نه دورست يا بهرى نو كه مه ئيشاره ت دايبى ئەوا
دييژت : ﴿لَوْلَاكَ مَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاكَ﴾ ئانه كۆ خودى دييژت : ئەى موحەممەد
ئەگەر تو نه بايه - ژ بهر ته نه بايه - من چو تشت نه ددان .

(۵)

نه شعارا مه دېحه تا طه وانفس د كوردانه
ب شه جاعت و غيرت و نظهارا به د به ختی و بی طالعی وانه
د گهل هنده سه ماحت و همییه تی

ساقی تو ژ بو خودی كه ره م كه
یهك جورعه مه یی د جامی جه م كه
دا جام ب مه ی جه هان نوما بت
هه رچی مه ئراده یه خویا بت
دا كه شف ببت ل بهر مه ئه حوال
كانی دبتن مویه سسه ر ئقبال
ئدبارا مه وی گها كه مالی
ئایا بوویه قابلی زه والی
یا هه ر وه هه دی ل ئستوا بت
حه تتا وه كو دهوری مونته ها بت
قه ط مومكنه ئه ف ژ چه رخی له وله ب
طالع ببتن ژ بو مه كه و كه ب
به ختی مه ژ بو مه را ببت یار
جارهك ببتن ژ خوابی هشیار

رابست ژ مه ژى جههان پهناههك
 پهيدا ببتن مه پادشاههك
 شيرى هونهره مه بيته دانين
 قهدرى قهلهما مه بيته زانين
 دهردى مه ببينتن عاجى
 علمى مه ببينتن رهواجى
 گهر دى ههبوويا مه سهرفهرازهك
 صاحب كهرمهك سوخن نهوازهك
 نهقدى مه دبوو ب سكه مهسكووك
 نهدما وههه بى رهواج و مهشكووك
 ههر چهنده كو خالص و تهميزن
 نهقهدين ب سكههيه عهزيزن
 گهر دى ههبوويا مه پادشاههك
 لائق بديا خوهدى كولاههك
 تهعين ببوا ژ بو وى تهختهك
 ظاهر قهدهبوو ژ بو مه بهختهك
 حاصل ببوا ژ بو وى تاجهك
 نهلبهتته دبوو مه ژى رهواجهك
 غهمخوارى دكر ل مه يهيمان
 تينانه دهرى ژ دهست لهيمان

غالب نه دېوول سهر مه ئەف رۆم
 نه دېوونه خه رابه یی د دهست بۆم
 (محکوم علیه) ی و سه عالیک
 مه غلووب و مو طعی تورک و تاجیک
 ئەمما ژ ئەزهل خودی وسا کر
 ئەف رۆم و عه جهم ل سهر مه را کر
 ته بعییه تی وان ئە گهر چ عاره
 ئەو عار ل خه لقی نامداره
 نامووسه ل حاکم و ئەمیران
 تاوان چیه شاعر و فه قیران
 هه رچی بره شیری دهستی هممهت
 ضه بط کر ژ خوه را ب میری ده ولت
 له ورا کو جه هان وه کی عه رووسه
 وی حوکم د دهستی شیری رووسه
 لی عه قد و صداق و مه هر و کابین
 لوطف و که ره م و عه طا و به خشین
 پرسی ژ دنی من ئەف ب حکمهت
 مه هرا ته چ ؟ گوته : من کو هممهت
 حاصل کو دنی ب شیر و ئحسان
 ته سخیر دبت ژ بۆ وی ئنسان

ئەز مامە د حکمەتا خودی دا
 کورمانج د دەولەتا دنی دا
 ئایا ب چ وەجھی مانە مەحرووم
 (بالجملة) ژ بو چ بوونە مەحکووم
 وان گرت ب شیرى شههري شوهرت
 تەسخیر کرن بلادی هممەت
 هەر میره کی وان ب بەذلی حاتم
 هەر میره کی وان ب رهزمی رؤستم
 بفکر ژ عەرب حەتافە گورجان
 کورمانجیە بوویە شوبهی بورجان
 ئەف رۆم و عەجەم ب وان حصارن
 کورمانج هەمی ل چار کنارن
 هەردو طەرەفان قەبیلی کورمانج
 بو تیری قەضا کرینه ئامانج
 گۆیا کول سەر حەدان کلیدن
 هەر طائفە سەدده کن سەدیدن
 ئەف قولزومی رۆم و بەحری تاجیک
 هندی کو بکن خورووج و تەحریک
 کورمانج دبن ب خوون موله ططهخ
 وان ژیکفە دکن مثالی بەرزەخ

جامیری و هممهت و سه‌خاوهت
 میرینی و غیرهت و جه‌لادهت
 ئەو خه‌تمه ژ بوۆقه‌ییلی ئە‌کراد
 وان دانه ب شیر و هممه‌تی داد
 هندی ژ شه‌جعه‌تی غه‌یوورن
 ئەو چه‌ند ژ مننه‌تی نو‌فوورن
 ئەف غیرهت و ئەف عولووی هممهت
 بوو مانعی حه‌ملی باری مننهت
 لهو پیکفه هه‌میشه بی تفاقن
 دائم ب ته‌مه‌ررود و شقاقن
 گهر دی هه‌بووا مه ئتتفاقه‌ک
 فیکرا بکرا مه ئنقیاده‌ک
 رۆم و عه‌ره‌ب و عه‌جهم ته‌مامی
 هه‌میان ژ مه را دکر غولامی
 ته‌کمیل دکر مه دین و ده‌ولهت
 ته‌حصیل دکر مه علم و حکمهت
 ته‌میز دبوون ژ هه‌ف مه‌قالات
 مومتاز دبوون خودان که‌مالات

(٦)

سه به بی نه ظما کتابی ب قی نه زمانی

د صوره تی شه کوایا ژ ده ورانی و گلیا ژ نه بنانی د زمانی

کو ل بال وان یه کسانه هونه ردانیس د گهل عییا نادانی

خانی ژ که مالی بی که مالی

مهیدانا که مالی دیت خالی

یه عنی نه ژ قابلی و خه بیری

به لکی ب ته عه صصوب و عه شیری

حاصل ژ عناد ته گهر ژ بی داد

ئهف بدعه ته کر خلافی موعتاد

صافی شه مراند فه خوار دوردی

مانه ندی ده ری لسانی کوردی^(١)

ئینایه نظام و ئنظامی

کیشایه جه فا ژ بو وی عامی

دا خه لق نه بیژتن کو نه کراد

بی مه عرفه تن بی نه صل بنیاد

نه نوعی مله ل خودان کتیین

کورمانج ته نی د بی حسیبن

ههم ئههلی نهظهر نهبین کو کورمانج
 عشقی نه کرن ژ بوّ خوه ئامانج
 تیکدا نه د طالبن نه مهطلووب
 فیکرا نه موحبین و نه مهحبووب
 بی بههره نه ئه و ژ عشقبازی
 فارغ ژ حهقیقی و مهجازی
 کورمانج نه پر د بی کهمالن
 ئه ممان د یه تیم و بی مهجالن
 (في الجملة) نه جاهل و نه زانن
 بهلکی د سهفیل و بی خودانن
 گهر دی هه بوویا مه ژی خودانهك
 عالی که ره مهك له طیفه دانهك
 علم و هونه ر و کهمال و ئذعان
 شعر و غه زهل و کتاب و دیوان
 ئه ف جنس بیا ل بال وی مهعموول
 ئه ف نهقد ببا ل نك وی مهقبوول
 من دی عهله ما کهلامی مهوزوون
 عالی بکرا ل بانی گهر دوون
 بینا فه روحا مهلی جزیری
 پی حه ی بکرا عهلیی حهریری

كهيفهك وه بدا فهقيهى طهيران
 ههتتاب ئه بهد بمايى ههيران
 چ بكم كوقهوى كهساده بازار
 نينن ژ قوماشى را خهريدار
 خاسما د قى عهصرى دا كو ههميان
 مه عشووق و حبيب بوونه ههميان
 يه عنى ژ طهمه ع دراف و دينار
 ههريهك ژ مه را وه بوونه دلدار
 گهر علمى تهمام بدى ب پولهك
 بفروشى تو حكمهتى ب سولهك
 كهس ناكهته مه تهري خوه جامى
 راناگرتن كهسهك نظامى
 وه قتي كو مه دى زه مانه ئه ژ رهنگ
 (في الجملة) ل سهر درافى بوو جهنگ
 ههزكر مه ببينه كيماگهر
 گاڤا كو مه دى نه بوو مويه سسهر
 نصفيه مه پيله كى عه مهل كر
 ته صفيه يى جه وه هري ده غه ل كر ^(۲)
 قهلبى مه نه كر قه بوول حيله
 قه ط بوو غه ره ضى نه بوو وه سيله

دین چوو و نه کهت ب دهست مه دینار
 پاشی ژ نه چاری بووینه صهففار
 سفری خوویی خهف مه ئه شکهرا کر
 قرطاسیه بوو مه لی دوعا کر
 ده عوهت گه ریا ب صدق ئجابهت
 بوو واسطه یی قه ضایی حاجهت
 ئهف پۆل ئه گهر چ پی به هانه
 یهك روونه و صاف و بی به هانه
 بی حیل و خورده و ته مامن
 مهقبوولی موعامه لا عه وامن
 کورمانجیه صرفه بی گومانه
 زیر نینه بین : سفید مانه
 سفری مه یی سوّره ئاشکاره
 زیف نینه بین کو کیم عیاره
 نهقدی مه نه بیژه : کیم بهایه
 بی سککه یی شاهی شه هره وایه
 گهر دی ببوا ب ضهر بی مه نقروش
 نه دما وههه بی ره واج و مه غشووش
 مه حبووبه ب کهس نه نامزاده
 لهو بهخت سیاه و ناموراده

قرطاسیه یا مه بی پهناهان
 بی ضرری قه بوولی پادشاهان
 مه عمورله ل با گهلهك عه لیمان
 مه قبورله ل با گهلهك حه کیمان
 لی حاکمی وه قتی مه عره فتناك
 مه سمووع نه کر ب سه معی ئدراک
 میری کو ب ناخی میرزایه ^(۳)
 مه حضا نه ظهرا وی کیمیا یه
 له ورا کو ئه وی نه کر په سهنده
 ب ئه صل و نه سه با خوه ئه و ره وهنده ^(۴)
 قه لبی د زه غهل دکهت بلوری
 پۆلی د ده غهل دکهت فلوری
 سه د بار هه بن فلووسی ئه حمه ر
 ده ر حال دکهت ب یهك نه ظه ر زه ر
 ئه علایی دکهت ب قه هری ئه دنا
 ئه دنایی دکهت ب لوظفی ئه علا
 پاشان دگرت وه کی ئه سیران
 ئازا دکهتن وه کی فه قیران
 هه ر رۆژ هه زار بی نه وایان
 هه ر له حظه ب لوظفی بی گه دایان

زهنگین دکهتن ب دهستی هممهت
 حکمهت ئهفه ناکهتن چو مننهت
 گهر دی وی نهظهر بدا مه جارهك
 ئكسیری تهوهججوها موبارهك
 ئهف قهول ههمی دکر نه ئهشعار
 ئهف پۆل ههمی دبوونه دینار
 ئهمما نهظهرا وی زیده عامه
 لهو خاص نهظهر ژ دل نهدا مه
 ئهو رهحمهتی خاصه بۆ عهوامی
 یا رهب تو بدی وی ههر دهوامی

---

(١) ئانهكۆ : خانی قهخورانا صافی و خوری هاڤیت ، وئهو قهخورانا شیلی یا کو
 دمیته د بنی ئامانی قهخوار .. ومهخسهدا وی ب فی چهندی ئهوه وی ئهوههر
 سی زمانین ل نک خهلکی ب بها (فارسی وعهرهبی وترکی) ب پشت گوهر قه
 لیدان وبهرههمی خو ب کوردی قههاند ، بۆ هندی دا زمانی کوردی ژی وهکی
 زمانی فارسی ب بها بکهفت .

(٢) ئانهكۆ : مه نیف پیلهك ب دهست خو ئیخست و ژ دهغلی پاقر کر .

(٣) میرزا : ناڤی میری بابهزیدی بوو ، و د پیشهکیی دا مه ب بهرفرههی ئهوه دایه
 ناسینی .

(٤) ئهف مالکه د گهلهك دانهیین (مههم و زینی) یین دهسنڤیس و چاپکری دا
 نههاتیه .

(۷)

فهرستى سهراغازى كتابى نه خبر و نه شعار
نه عتى نه لقب و نثاره د صوره تى نعتراف و نقرارا ب عجز
و ننكسارى د گهل نعتذارا گوفتارا وى

ساقى بكه جامى ئاسمانى
راحا وه كو رووحى جاودانى
دا ئهم بكرين دماغى جان تهر
يهك له حظه ب راحى رووح پهروهر
ساقى تو بريژه جامى مينا
ئاڤا كو دكت ضهميرى مينا
شاداب بگيره قهلبى مه جزوون
مه دهووش بگيره عقلى مه جنوون
ساقى بكه كاسه ديا موجه وههر
وى شيره ئى مه عصه را مو طه ههر
ياقووتى موزاب و له على سه ييال
وى دوررى خوه شاب و خه مرى طه للال
دوردانه ئى خوه بريژه ناڤى
يه عنى عه ره قا وه كى گولاڤى

دهم دهم بده دهستی مهی پهرهستان
 خهلقى كو ههكه ژ دل د دهستان
 دا جامی دلان ببت مورده صصه ع
 بهزما طهره بی ببت موصه ننه ع
 فی مه جلسی مهی خوران مودامی
 مهستانه بکه ژ نوو مودامی
 مومکن کو ژ فهیضی بی نهایدت
 یهكه قه طره ببت ل من عنایهت
 نه شئا قه ده حه مهیا مورده ووهق
 که یفا عنه با رهزی ب ره و نه ق
 ئه و رنگ بکهت د نه فسی ته ئشیر
 حاصل ببتن د قه لبی ته شویر
 یه عنی بکه قیته جانی شه و قهك
 حه تتا بگه هیته قه لبی ذه و قهك
 ته ئشیری نه فسه ببت ژ بو من
 ته شریحی قه فسه بکهت ژ بو من
 ته صفیه ئی دل ببت مه حاصل
 هه قده نگ ببه د گهل عه نادل
 مورغی دلی مورده بیته پهرواز
 بی پهرده ببت ته رانه پهرداز

دهم شوبهه تی بولبولان بنالت
 گهه شوبهه ی عه نادلان بکالت
 ناهان کو قهری بکعت سه هرگاه
 هه مواره د گهل نه سیمی هه مراه
 سه د غونچه یی دل ژ بهر بکهر بن
 سووسن ب زه بان و با خه بهر بن
 بشکوژ بشکفن ژ خاران
 خوونریز ببن دمی هزاران
 سوړگول بگرین ب ئه شکی شه بنه م
 بولبول بکهنن ل ره غمی هه مده م
 ساقه بده من شه رابا گولگون
 بی دهنک دهف و سه دایی قانون
 دا شه حنه و موحته سب نه بینن
 شاه ی بجفن چو غم نه مینن
 ته شویش بچن ژ قه لبی مه جزوون
 دیسا ببن نه ز ژ نوو دگرگون
 مه خمور ببن بکرمه لافان
 سه رخوهش ببن بکم گوز افان
 بی که یف نه شیم چو نه ز بیژم
 دیوانه ببن دوران بریژم

بهد حال بېم سران ب دهر دم
 بی قال ژ باطنی خه بهر دم
 ته شبیهی نهیی بکه م تهره ننوم
 طووطی صفه ت نهز بکه م ته که للوم
 دا که شف ببن ژ من که رامات
 مه شهوود ببن ل من مه قامات
 شو عبه ژ مه قامی دل ب ئاواز
 گول گه شتی بکه ن وه کی دو شهناز
 بی دهنگی ژ غه وری دل ب ئاههنگ
 سه د رهنگ سه دا بکم وه کی چهنگ
 مانه ندی ره بابی بی که مانچه
 دهنگ بی ژ ده فا مه بی طه بانچه
 زوهره ببهت نه وایی عوش شاق
 ره ققاص بت ل نه و جی نه ططاق
 سازی دلی کول ب زیر و بهم بت
 سازنده یی عشقی زین و مه م بت
 شه رحا غه می دل بکم فه سانه
 زینی و مه می بکه م به هانه
 نه غمی وه ژ په رده یی دهر نیم
 زینی و مه می ژ نوو فه زینم

مه علوول بووین حهیب و عاشق
 ئیرو هه وه کی طه بیبی حاذق
 ده رمان بکه م ئه ز ئه وان ده واکه م
 وان بی مه ده دان ژ نوو قه راکه م
 ده ردی د دلی مه می جگه ر ریش
 زینا ژ ده روونی دل جه فاکیش
 وی په رده گیا عه فیه مه ستوور
 وی بی گونه ها ژ توهمه تی دوور
 مه شهوور بکم ب تهرز و ئوسلووب
 مومتاز ببن موحبب و مه حبووب
 ئه و رهنک بکم ژ نوو سه رئه فراز
 دا بیننه ته ماشه یی نه ظه رباز
 دل به ر ل مه می بکه ن گرینی
 عاشق بکه نن ب ده ردی زینی
 هه مله رد بکن ب وان سه فایی
 بی ده رد بکه فنه (حه لوه لایی)
 خه لقی کو ژ سینه و ژ دل صاف
 پاکیزه سورشت و ئه هلی ئنصاف
 (بالجمله) بکن ژ بو مه ته حسین
 بیژن کو ب قه نجی هاته ته دوین

خەلقى ژ (يحبهم) دگەرگون
 هەر چی ژ ئەزەل بوویی (یحبون)
 دا بێن و بکن حکایەتی گۆش
 ھندەك بکرن خوە پی فەرامۆش
 ھندەك بکرن ب جان سەماعی
 ھن پی بکرن ژ دل وەداعی
 لی هیثی دکم ژ موستەعیدان
 حەرفان نەگرن ل موستەفیدان
 ئەف نامە ئەگەر خرابە گەر قەنج
 کیشایە د گەل وی مە دو سەد رەنج
 نووبارە یە طفله نوورەسیدە
 هەر چەندە نەھن قەوی گوزیدە
 لی من ژ رەزان نەکر تەمەتتوع
 مانەندی دزان ب کەس تەتەببوع
 نووروستی حەدیقەئی فوئادە
 مەعصوومە عەفیفە خانە زادە
 نووبارە ئەگەر شیرینە گەر طال
 مەطبووعە ژ رەنگی طەبعی ئەطفال
 من هیثی ھەیه ژ ئەھلی حالان
 تەقبیح نەکن ئەقان طفالان

ئەف مېۋە ئەگەر نە ئابدارە
 كورمانجىيە ئەو قەدەر ل كارە
 ئەف مېۋە ئەگەر نە نازەنىنە
 نووبارە ب من قەۋى شرىنە
 ئەف مېۋە ئەگەر نە پەرلەزىزە
 ئەف طفلى ب من قەۋى عەزىزە
 مەحبوب و لباس و گووشوارە
 مولكى د منن نە موستەعارە
 ئەلفاظ و مەعانى و عبارات
 ئىنشاء و مەبانى و ئشارات
 مەوضوع و مەقاصد و حكايت
 مەرموز و مەناقب و درايەت
 ئوسلووب و صفات و مەعنە و لەفظ
 ئەصلەن نە كرن مە يەك ژ وان قەرض
 (بالجملة) نەتائجى د فكرن
 دووشىزە و نوو عەرووس و بكرن
 يا رەب مەدە دەستى خەلقى ناساز
 قى شاھدى دلروبايى طەنناز
 ئومىد ئەۋە ژ ئەھلى عرفان
 ئەو دى نە گرن ل من چو حەرفان

تەشنىيەت نەكىن ۋەكى غەيۋوران
 ئىصلاح بىكىن ل من قوصووران
 ئەصحابى كەمالى پەردەپۆشن
 ئەربابى غەرەز د پىر خورۆشن
 مەئموول ئەۋەژ ئەھلى رازان
 ئەۋدى نەكىن ب من طنازان
 ئەز پىلەۋەرم نە گەۋھەرىمە
 خۇد رەستەمە ئەز نە پەرۋەرىمە
 كورمانجى و كۆھى و كەنارى
 قان چەند خەبەرى د كوردەۋارى
 ئىمضا بىكىن ب حوسنى ئەلطف
 ئىصفا بىكىن ئەۋ ب سەمەئى ئىصاف
 ئەصحابى غەرەز كو گۆھ بديرن
 عەيبان ب كەرەم ل من قەشېرن
 ئاقارۋىي شاعرى نەرىژن
 گەر مومكەنە ئىكە قەنج بېژن
 سەھو و غەلەطان نەكەن تەعەججوب
 تەئۋىل بىكەن ژ بو تەعەصوب

(۸)

مهبدنهئى مهقاله د نهعتا حاكمى بوهتانسى خودان نقبال

(امير زين الدين بن امير ابدال)

د گهل وهصفا ههردو ههمشيرهنيډ وى ييډ صاحب جهمال

زين و ستى ييډ بى مثال

نهققاشى صهحيفهئى حكايت

نهققادى سهبيكهئى روايهت

كيښا ب فى طهرحى رهسم و نايين

ليډا ب فى طهرزى ضررب و تهزيين

گو : پادشهههك زهمانى سابق

رپوود حوكوومهتا خوه فائق

ئهجناسى مللهل موطيع و مونقاد

نهسلا وى عهرهب ئهميرى ئهكراد

تهختى وى جزير و بهختى مهسعوود

طالع قهوى و مهقامى مهحموود

روم و عهرهب و عهجهم د فهرمان

مهشهورر ب نافى ميرى بوهتان

ئابائى عظام و جهد و والىد

مهنسووب و موسهلسهلى د خالد^(۱)

جه بباریّ فلهك ژ وی حه ذهر کار
 مه سلوول ژ سه للیّ سه یفیّ جه ببار
 زیبه ندهئیّ مولك و زهینیّ دین بوو
 ناڤیّ وی ئه میر (زهینه دین) بوو ^(۲)
 میری ژ وی را ب زهین مووه صصف
 زینهت ژ وی را ب دین موهر رهف
 ئاڤاریّ شه جاعه تا وی شاهی
 داگرتی ژ ماهیّ تا ب ماهی
 ماهیه تیّ وی مه داریّ دونیا
 شاهیه تیّ وی شعاریّ عوقبا
 موحتاجیّ سه خاوه تا وی حاتم
 مه غلووبیّ شه جاعه تا وی روسته م
 حاتم ژ که مالیّ همه تا وی
 توّماریّ سه خاوه تا خوه گرتی ^(۳)
 عه قل و هونه ر و سه خا و مهیدان
 ضه بط و نه سه ق و نظام و دیوان
 دینداری و ده ولت و دیانهت
 سهرداری و سه ولت و صیانهت
 مه شحوون ژ هر یه کی خه زینهك
 مه کنوون ژ هر یه کی ده فینهك

بى عوسر ژ بو وي را مويه سسر
 بى خوسر ژ بو وي را موقه ددر
 نه نواعى نه وادر و جه واهر
 نه لوانى نه فائس و زه واهر
 مه جمو وعئى مومكناتى مه قصوود
 واجب كرىوول نك وي مه وجود
 حاصل ب وي موددهعا و مه طلروب
 واصل ب وي موشتهها و مه حبروب
 صه حنا حهره مئى ژ نازهنينان
 جه ننهت تئى بوو ژ خوور عينان
 خوورى وي د جه ننهتئى گه لهك بوون
 غلمان وي د حهضره تئى گه لهك بوون
 لئى زاده يئى دوودمانئى دهولت
 نووباوه يئى بوستانئى عففهت
 شهزاده دو بوون ل نك وي شاهى
 خورشيد دو بوون ل نك وي ماهى
 يه عنى كوژ وي نه ژادئى عالى
 هه مشيره دو بوون د (لا ابالي)
 يهك سهروئى رياضئى راستى بوو
 وئى ناف ب راستى ستى بوو

يا دى ژ دل و هناقى مير بوو
 وى ناف ژ نصفى ناقى مير بوو
 راوى وهه گوتته من موعه ماما :
 نهو حوور ب ناقى زين موسه ماما
 يهك زيده شرين زياده مه حبوب
 يهك روو حى قولووب و حوورى مه قلووب
 يهك نه سمه ر و يا دووى زهري بوو
 يهك حوورى و يا دووى پهرى بوو
 نهو حوور و پهرى د بى به دهل بوون
 له ورا كو ژ نوورى (لم يزل) بوون
 حوسنا روخى وان چو كهس نه دى بوو
 زيرا ژ جه مالى سه رمه دى بوو
 له ب له عل و سه مهن عوذارى گولروخ
 رهونه ق شكه نى بوتانى خوللوخ
 زولفهين ب مثالى طايى سونبول
 خه ددهين ژ رهنگى پرووى سورگول
 نهو سورگول و سونبولى د نازاد
 بشكفتى ل قه ددى سهروى شمشاد
 سورگول ژ خوه رال سه ر هستى
 سونبول ب خوه پي كفه داهه رستى

حوسنا خه طیّ روخ ژ خه ططیّ یاقووت
 چاها ذهقه نیّ ژ سحریّ هارووت
 گوّیا کربوو ژ مشک بیزی
 ره ممالیّ فهلهک نوقاطیّ ریزی
 خال و نوقه ط و بهیاض و حومره
 بهیت و حه جهر و طهواف و عومره
 ئه بروو ژ که مانىّ قهوسىّ ئه فلاك
 موژگان ب گومان ژ سههمىّ سه مماك
 سه رمایه ئىّ وه حشه تا جونوونان
 مه رمووز د ده هشه تا عویوونان
 مه بهووت د بوون د (طرفة العين)
 که ششافىّ رومووزىّ (حکمة العين)
 جه بهت د نوما ژ طهرفىّ ئکلیل
 گوّیا ل ئوفوق جه ناحىّ جبریل
 وه ستایى ل ئستوایى دائم
 خورشید د خدمه تا وى قائم
 هه رچى بدیا روخ و بنا گوّش
 (في الحال) ی ب دهر ددا ژ بوّ هوّش
 گهر دهن ته دگوّ د ده ستىّ ساقى
 قارووره یه پور شه رابىّ باقى

ٻان شو بهه تي شيشه يا نه ٻاتي
 ٻان مه نه به عي ڪا هنيا حيا تي
 سهريه نهجه و ناخوني مو حه ننا
 ره نه جيده ئي خاطر ي مو هه ننا
 خه لقي ڪو دديتن نهو ڪه مهر گاه
 حاضر دڪرن ژ غه وري دل نه !
 ظاهر دڪرن ڪو زه نه و بازن
 ئي دي نه دمان گلي و گازن
 هه ر ڇه نه نه ڪو هه ر دو شو بهي جان بوون
 نهو هه ر دو ب حوسني ته و نه مان بوون
 هه ر ڇه نه نه ستي وه نازهين بوو
 لي زين ژ مثالي حوور عين بوو
 هه ر ڇه نه نه ستي ستاره وهش بوو
 لي زين ب رو خان هه يي ڦا گهش بوو
 هه ر ڇه نه نه ستي وه ڪي قه مهر بوو
 زين موهر صفه ت زياده تر بوو
 نهو هه ر دو وه ڪي دو شهب چراغان
 گاڦا دمه شينه باغ وراغان
 نالان دڪرن جه ماد و حه يوان
 تالان دڪرن نه بات وئ انسان

کوفی ژ جه واهران موکه للهل
 کوتهر ژ نه ترکان موسه لسهل
 سه ربه ندى قه صهب ددان جه بينى
 عاشق دمرن ژ دهست نه فينى
 نهف زيندت وخه مل وقه شت وخه نبه ل
 نهز پيش وپهس وپه مين وقه نبه ل
 گاڤا دمه شين په رى د گهل وان
 واله دكرن وهلى د خه لوان
 گهر شه يخن وگهر مه لا وميرن
 دهرويش وغه نى وگهر فه قيرن
 كهس نينه نه طالبي جه مالى
 كهس نينه نه راغبى وصالى
 هن راغبى حوسنى لا يه زالن
 هن طالبي قالبى به طالن
 ليكن هه ميان يه كه يه قين دوست
 فهرقا كو هه يه ژ مه غزى تا پوست

---

(۱) وهسا يا به لا قبوو د ناف هندهك ديروكفانان دا كو ميرين جزيرا بوټان ژ دووندها
 خالدى كورى وهليدينه ، وڤي گوټنى بدليسى ژى د (د شهرفنامه) يا خو دا
 قه دگوهيزت ، بهلى چو راستى بو ڤي گوټنى نينه ، ژ بهر كو دووندها خالدى
 - وهكى ديروكفانين موسلمان ديژن - نه مابوو ، پشتى كورى وى سوله يمان بى

عهیال مری ، ومیرین جزیری دگههته بابکالکی خو میر سلیمانی کوری خالدى ،
و ژ بهر وهکههفيا نافان هندهکان - بى دهستی یان ژ قهستا ! - هنرکر ئەف
خالده خالدى صهحایه ، ههر چهنده ئەو پتر چارسهد سالان پشتی خالدى
صهحایی ژیاوو ! وخانی ئەو بوچوونه فهگوهاسیه یا ل دهمی وی بهلاف .

(۲) دهمی مروث نافین میرین جزیری د (شهرنامه) یا بدلیسی دا دخوینت چو
میرین ب نافی (زین الدین) ی کوری (عهبدال) ی ب بهرچاقین مروثی
ناکهفن ، وهیژای گۆنتی یه کو ریوايهتین زارهکی (شهفهوی) یین چیرۆکا مهه
وزینی ههمی ل سهر هندی دکۆمن کو (زین) کچا میر (ئافهدل - عبدال) یه ،
بهلی نافی برایی وی ب سی رهنگان هاتیه :

ههندهك ديژن : نافی ئیزدین (عز الدین) بوو ، وهندهك ديژن : سیفدین
(سيف الدین) بوو ، وهندهکین دی دیژن : زیندین (زین الدین) بوو .

وبدلیسی نافی چو (زین الدین) و (سيف الدین) ین کورین (عبدال) ی
نهئینایه ، بهلی وی بهحسی میرهکی جزیری کریه کو نافی وی (عز الدین) ی
کوری (عبدال) یه ، دیژت : ئەو ل شوینا بابی خو بوو بوو میر ، وههفچاخى
تەیمۆر لەنگی بوو ، و ل سال ۷۹۶ مشهختی تەیمۆر لەنگی هیرش کره جزیری
ومیر (عز الدین) نهچار بوو برهفت ، وخو فهشیرت .. و ئەو ب فی رهنگی ما
حهتا ب رهزالت مری ! و ئەز دیژم : دویر نینه ئەف میره برایی زینی بت ..
و ئەگەر ئەف هزرا مه یا دورست بت مهعنا وی دی ئەو بت (مهه وزین)
د سههسالاههشتی مشهختی (چاردی زایینی) دا ژیاينه (بوو بهرفرههی بهری
خو بده گۆتارا مه : الحقیقة التاريخية لشخصية الأميرة زین الجزيرية ، ئەوا
د هژمارا (۸) یدا ژ کۆفارا راسته ری ل سال ۱۹۹۲ بهلاقبوی) .

(۳) ئەف مالکه د هندهك دانەیان دا ب فی رهنگیه :

حاتهم ژ کهمالی هممهتا وهی تۆمارى سهخواهتا خوه کر طهی

(٩)

ته حسينه قوماش وکالایى والایى حوسنا حه بیبانه .. عومووما
ته عریضا جه وههههه بهایى ستى و زینانه .. مه خصوصاً

هندى کو د قه یسهههه د دونیا
فیکدانه خودى مه تاع و کالا
مه جمووعى خه زائنى د قه یسههه
حه تتا فه که ده خمه یا سکه ندهه
دورى د ده فائنى د خاقان
له علا کو د خاته ما سوله یمان
ههه چهنده زیاده تر بوها بن
(بالجمله) ب جوزئى حوسنى نابن
حوسنال روخى ستى وزینى
بوو به حره که ئاته شى ئه فینى
پىلا کو د گرتیه پیل و مهوجان
روژا دکه ته حه ضیض وئهوجان
سههه جان و دل و جگههه دسوئن
خه لقی ب مه ئهل ژوان دگوئن

شه مس وقه مه ران قرانه پيکفه
 له و موشته ري ئهف جهانه پيکفه
 صه ييادی جه مالی وان غه زالان
 صه يياتی صه دایي وان ده لالان
 ده لال صفه ت گه لهك صفه ت شیر
 ژه فغان و ژ ناله يان نه بوون تیر
 روژان و شه فان گه لهك دنالین
 حه تتا کو د گه ل مه لهك دکالین
 حوسنا نه بتن چو حه دد و غایه ت
 نابت ژ خوه عاشقان نه ایه ت
 لی عاشق و (بو الهوس) جودانه
 هن فائده خواز و هن فدانه
 جانان طله بن هنهك ژ بو جان
 هن جان طله بن ژ بو یی جانان
 هن وه صل حه بین ژ رهنگی تاجدین
 هن ده رد گوزین وه کی مه م و زین

(۱۰)

عطفی عنان ولجام

ب سهر نه نجامی که لام

دا بینہ ب سهر حکایہ تا پیش

خه لقی کو ژ دهردی عشقی دلریش

ههر چهنده کو بی حهد و قیاس بوون

عامی وخه وادم وخه واصل بوون

لیکن ژ خه وادمی د مومتاز

سه د لاوی سه هی قه د وسه رنه فراز

ههر یهك د مه قامی حوسنی رۆژهك

ههر یهك ب که لامی سینه سۆژهك

ههر یهك ب که مالی بهدری ماههك

ههر یهك ب جه مالی صهدری شاههك

ئه و ژی هه می عاشق د طالب

ئه و ژی هه می طالبن د راغب

لیکن نه ب دیتن و شه هادهت

به لکی ب بهیستن و ریوایهت

(بالجملة) د خدمه تا ئه مير بوون

(في الجملة) ژ سررى ههڤ خه بير بوون

سه رحه لقه ئى وان په رى مثالان

سه رتاجى ئه وا مه لك خصالان

تاجدين دگوتنى جوانهك

گوده رزى زه مانه په هله وان هك

نه سل و نه سه ب و حه سه ب عيان بوو

سه رده فته ر و سه روه رى كوران بوو

بابى وى دگوتنى سكه نده ر

ليكن عه رهبان دگوت غه ضه نفه ر

(۱) له ورا كوب شيرى شوبه ي شير بوو

روژا شه رى ئه و هه زار مير بوو

تاجدين دو برا هه بوون د قه للاش

مانه ندى دو شاه بازى جه مماش

دائم دلى دوژمنان دسوتن

يهك عارف ويهك چهكو دگوتن

ئهمما وى ژ جومله خاص وعامان

ژهو چه ندى برا و بابا و مامان

لاوهك كړبوو برا ژ بو خوه

نى ئه ز غه له طم چرا ژ بو خوه

رۆژا کو ئه‌وی برا نه‌دیتا
 ته‌شبهی شه‌فا چرا نه‌دیتا
 دونیا ل وی تیک دبوویه تاری
 رۆژ بوو کول وی دکر ته‌واری
 ئه‌نبازی فه‌رح شه‌ریکی غه‌م بوو
 سه‌رگه‌شته‌ئی غه‌م ب نا‌فی مه‌م بوو
 مه‌م ژ ی ل وی عاشقه‌ک ته‌مام بوو
 نه‌ شوبه‌ی برا و باب و مام بوو
 هه‌ر چه‌نده برایی ئاخه‌رت بوو
 ته‌ دگۆ کو دنی و ئاخه‌رت بوو
 تاج‌دین وه‌له‌دی وه‌زیری دیوان
 مه‌م ژ ی خه‌له‌فی ده‌بیری دیوان
 ئه‌و هه‌ردو جوان وه‌ لیک د عاشق
 ئه‌و هه‌ردو برا وه‌ پیکه‌ه‌ صادق
 یه‌ک قه‌یسی زه‌مانه‌ ییک له‌یلا
 یه‌ک وامقی عه‌صر و ییک عه‌ذرا
 ئه‌و یاری ژ دل نه‌ سه‌رسه‌ری بوون
 ره‌ه شوبه‌ه‌تی مه‌ر و موشته‌ری بوون
 یاری و برایی و موئاخات
 نابت ب ریایی و مه‌قالات

یاری نه هیسائییه جهفایه
مهقصوود ژ یارییی وهفایه
ئاخر تو نه گهر نه کی وهفایی
نهووهل مهده بهر خوه وی جهفایی

---

(۱) د هندهك دانهيان دال شوينا پهيڅا (ب شيری) پهيڅا (ب ميری) هاتيه .

(۱۱)

داستانا به یانا نه ورژا سولطانی
ته سمیه یی مه وسمی سورور وشادمانی
ب مه رسوومی قه دیمی کوردستانی
کو وان دگۆتی : سه رسال ،
عه دد دکرن ب عیدی وصال

خه لاقی جه هان ژ فه یضی فطره ت
هه یئاتی فه له ک ب وه جهی قودره ت
بی قالب و بی مو حیط و مقیاس
بی ئاله ت و بی موشیر و مقراس^(۱)
ئه ف چهنده موعه ظهم و موده ووه ر
ئه ف ره نگه موصهنه ع و موکهرره ر
ئینانه ب مه عره ضا و وجوودی
کیشانه ب مه نظه را شو هوودی
حکمه ت ئه وه ئه ف هه می ل کارن
هنده ک د په یا و هن سوارن

ھىندەك د بەطىء و ھىن سەرىعن
 ھىندەك د موعىن و ھىن مەنىعن
 ھىن مودبىرن ئەو ھىنەك مودەببەر
 ھىن موقبلن ئەو ھىنەك موقەددەر
 ھىن كاتىبن ئەو ھىنەك د ئوستاد
 ھىن موڧرىبن ئەو ھىنەك د جەللاد
 ھىن رۆژپەرەست و ھىن شەب ئەفرووز
 ھىن غوصصە رەڧىن و ھىن غەم ئەندووز
 ھىندەك د مىثالى زىن زەرىنە
 ھىن شوبھى مەمى د موشتەرىنە
 (بالجملة) موصەىقەل و مونىرن
 ھىن پادشەھىن ھىنەك وەزىرن
 ھىندەك ژ تەحەرروكا طەبىعى
 ئەو تىنە ب نوقطەيا رەبىعى
 تەجىدىد دكن ژ بۆ مە سالى
 گافا وەكوو تىنە ئعتدالى
 دانايى موعەممەرى كۆھەن سال
 ئەڧ رەنگەھە گۆژ بۆ مە ئەحوال
 كو عادەتى پىشىيى زەمانان
 ئەڧ بوول ھەمى جھ و مەكانان

وه قتي وه کوو شههسواری خاوه
 تهحویل دکر د ماهی نازهر
 یهعنی کو دهاته بورجی سهرسال
 قهط کهس نه دما د مهسکهن ومال
 (بالجملة) دچوونه دهر ژ مالان
 ههتا دگهیشه پیر وکالان
 روژا کو دبیته عیدی نهووروز
 تهعظیم ژ بوو دهما دل نهووروز
 صهحرا و چهمن دکر نه مهسکهن
 بهیدا و دهمن دکر نه گولشه
 خاسما عهزه ب و کچی د باکر
 (القصه) جهواهری د نادر
 تیکدا د موزهییهن و موله بیهس
 فیکرال تهفهرورجی موره خهص
 لیکن نه ب توهمه تهت و ب مننهت
 بهلکی ب طهریقی شهرع و سوننهت
 لهورا کو نهوان غه رهض ژ گهشتی
 مهقصورود ژ چوویینا ب دهشتی
 نهو بوو کو چ طالب و چ مهطلووب
 یهعنی دو طهرهف موجب ومهجووب

ئەف ھەردو جەلەب کو ھەف بېنن
کوفئی د خوہ ئەو ژ بو خوہ بېنن

---

(۱) د بنیات دا (مقراظ) ه ، کو پەشقە کا عەرەبیە ب راما نا مەقەسی دئیت .

(۱۲)

ب دهركه تنه شهريانه ب دهشتی

ژ بو سیرانا سهرسال وگهشتی

دهورا فهله کی ژ بهختی فهیرۆز

دیسان کو نوما ژ نووڤه نهوورۆز

مهبنی ل وی عادهتی موبارهك

شههري و سوپاهیان ب جارهك

باژیر و كهلات و خانی بهردان

تهشبهی ب نژدهیان و جهردان

صهف صهف دمهشینه کووه ودهشتان

رهف رهف دخوشینه سهیر وگهشتان

ئهصنافی ئومه صغار وکوبار

قهطعانه دما د شههري دهیار

هندهك ب پهیایی چوونه باغان

هندهك ب سواری چوونه راغان

هندهك ب تهبایی و ب کثرت

هندهك ب ههقالی و ب وهحدت

رابوونه‌فه خانم وخه‌واتین
 وان ژى تژى گول کرن به‌ساتین
 حووران کره مه‌سکه‌نى خوه جه‌ننه‌ت
 بى په‌رده و بى مه‌لال و مننه‌ت
 دۆشیزه و دوخته‌ر و ره‌والان
 پاکیزه عوذار و زولف و خالان
 ئه‌تراب و که‌واعبى د عه‌ذرا
 موردان و موراهقى د زیبا
 ئه‌صحابى قوماشى لوطفى روخسار
 ئه‌ربابى مه‌تاعى حوسنى دیدار
 وان لیک دکرن مه‌تاعى ییک عه‌رض
 ته‌خمین دکرن ب (طول والعرض)
 سوداگه‌رى عشقى بوون د بازار
 هه‌م باییعى حوسنى هه‌م خه‌ریدار
 سه‌رسالى و باکر و ره‌والان
 سه‌دسال و جوان و پیر و کالان
 سه‌رسالى ل ره‌سم و راهی مه‌عه‌وود
 گی‌ران د جه و مه‌قامی مه‌حموود

(۱۳)

موره‌خذه صبوونا وشاقان ب گولشه‌نا سهرسالی
ره‌غبه‌تک‌رنا وانه ب بازارا حوسن وجه‌مالی

قه‌ندیلی مونی‌ری دیری ئه‌زرق^(۱)

مشکاتی حمهل کو کر موهررق

سهرسال کو بوو ژ نووقه مه‌عموور

میر دایه کوری د تازه ده‌ستوور

ده‌ستوور کو بوو ژ بو وشاقان

ر‌ابوون ههمی شوبه‌ه‌تی عوشاقان

تیک چوونه ب مه‌عره‌ضا مه‌زادی

دل‌داده‌یی مه‌قصه‌د و مورادی

ئیللا کو ته‌نی مه‌مو و تاج‌دین

وان دانه خوه دوخته‌رانه ته‌زیین

یه‌عنی د ده‌ما کو بوویه ته‌حویل

ئهو هه‌ردو برا د جامی ته‌بدیل

ئسته‌بره‌ق و سوندسن د به‌ردا

چه‌ند مع‌جهر و مه‌قره‌مه ب سهردا

کاکول کربوونه طورره هه رسوو
 په رجهه کربوونه زولف وگيسوو
 وان لهو کربوو لباس ته صريف
 دا قهط نه بتن ل وان چو ته کليف
 پوښيده لباسي دلبراني
 سهيران دکرن ب سهرگراني

---

(۱) مه خسه د ب قه نديلي مونيړ رږڅا گه شه ، و (ديري ئه زرهق) هندهك
 شروځه كهرين (مهم و زين) ي ب قى رهنكي دنقيسن : (ديري ئه زرهق)
 ودييژن : ديرل څيري ب راما نا ديړا فه لان دئيټ ، ومه خسه د ژي عهسماني
 شينه ، و ب هزرا من چو په يوه نديين ژ لايي مه عنايي قه د ناقبه را ديړي
 وعهسماني دا نين ، ونهز ئيك ژ دو ئحتمالان ددانم : ديت ئهف په يقه (دير -
 دوير - دوور) بت ئانه كو عهسماني دوير وشين ، يان ديړا فارسي بت ئهوا
 ب راما نا تشي پاشقه ماي (المتأخر) دئيټ ، وهر مه خسه د بي عهسمانه ئهوي
 پاشقه ماي دوير ژ مه .

(۱۴)

مول قیوونا تاجدین ومه مییه ب ستی وزینی
موسسته غرقبوونا وانه د بهرا عشق وئه قینی

وان ههردو کوری د جامه ته بدیل
وهقتی د کرن د شههری ته حویل
ناگاه و عه جائبهك نوما وان
یهك جوزء ژ عه قلی قهط نهما وان
دیتن د مه حلهله و د سووکان
ههړ کووچه و غورفه و شباکان
سهه تازه جوان ژ ږهنگی سهروان
دیبا و هه ریر و خهز د بهر وان
پانسهه د ژ کچ و کوږ و رهوالان
ئهو چه نه د ژ قسمی پیر و کالان
ئه نواعی موزه ککهړ و موئه نههس
هندهك د برهنه هن موله بیهس
هندهك د ئه عالی و ئه کابر
هندهك د ئه دانی و ئه صاغر

پيخواس ههك ههك د سهركۆل
 كاشۆژ پيان و سهروه كي هۆل
 سهرمهست ههك ههك د سهرخووش
 دهم بهسته ههك ههك د دهم گهش
 گۆيهنده ههك ههك د خامووش
 پۆيهنده ههك ههك د مهدهووش
 هن جامه دهريده هن د سهرخووش
 هن عقل رهמידه هن موشه وووش
 ههندان دكرن فغان وفهرياد
 هن بوويي ژقهيدى عقلى ئازاد
 ههريهك د مهقامه كي دگهركوون
 ههريهك ب جهفايه كي جگهركوون
 ئهوه ههردو دهمهك فهمان تهحهيوور
 بوون غهرقه يى لوججه يى تهفه ككور
 تاجدين سهككنى و پرسيار كر
 پرساخوه ب يىكى ئختيار كر
 گۆ : ئهى خضرى رههى هدايهت
 بيژئهف چ بهلايه بى نهايهت
 وى گۆته دو شههله وهندى شه دداد
 ئيرو ل قى خهلقى بوونه جهلاد

هه ر چى كو دىبنن ئه و دو سه رخو ه ش

(في الحال) ى دكه ن وها مو شه و و ه ش

وان گو : ته نه دى كو ئه و چ رهنگن

وى گو : دو كورن زياده شهنگن

وان گو كو ب شير و شه شپه رن ئه و

يانه ب خه دهنگ و خه نه رن ئه و

وى گو كو ب غه مزه و ب ئاور

خه لقى دكوژن وه كى ب كه يبر

وان پرس دكرن كو گهر بينن

دا بو خوه ب مهردى دهست هلىن

ههردو دوى كارى بوون كو ناگاه

ديتن كو ژ مه حضى (قدرة الله)

ئه و ههردو پوسه ر وه كى دو په يكه ر

تابه نده ب شه كلى شاهى ئه خته ر

يهك هه يئته و شه كل و يهك لباسن

ئه م ما دوى شه هرى رهنگ نه ناسن

سیرهت مهله كن صوه ر په رينه

نه باعن ئه و نه مو شته رينه

قان ههردو بران كو ئه و دو ئوباش

ديتن دل و جان وه دانه شاباش

ئه و رهنګ گهړيان جونوون و والهه
 ئی دی قه نه بوون ژ عه قلی ئاگهه
 نه فههم و خرهد نه عه قلی و نه هوش
 گيړبوونه ل سهر زه مينی مه دهووش
 (في الجملة) ژ عه قلی و جانی تير بوون
 (في الحال) ی ژ دوورقه ههردو گيړ بوون
 وان ههردو فريشته یی د کوبار
 دیتن دو مه لهک زیاده دلدار
 مهه پاره نه لیکن ئافتابن
 دلداره نه لی جگهر که بابن
 ته شبیهی ب صهیدی نیم بسمل
 بی شوبهه گهانه حالی موشکل
 ناچار به زینه سهر شکاران
 فوکرینه روخی د وان نگاران
 زانین کو نه صهیدی سهر سه رینه
 سه رخه یلی سپاهی دلبرینه
 وهستان و نه ظه رکرن ب دققت
 وان هاته ب قه لبی رهحم و رققت
 (القصه) ژ حوسنی فان غه زالان
 رهحمهک که ته قه لبی وان رهوالان

سررا دلی کر ب ههف تهعهللق
 نوورا روخی وان ب ههف تهعهششوق
 مهکشووفی طهریقی ئاشنایی
 روووحان قه نه کر ژ ههف جودایی
 یهك رهنگه کی صرفه عاله ما غهیب
 ظاهر دکر ئتحدائی لا رهیب
 حوبیی وه کرن ب ههف گرفتار
 حوسنی وه کرن ب ههف طهله بکار
 ته دگوو کو چ قالب و چ مهقلووب
 ههر چار چ طالب و چ مهطلووب
 بی شوبهه یه کن چ تن چ ئهرواح
 ئه و موتته حدن چ جان چ ئه شباح
 حوببا د دلان وه کر حهلاوه ت
 بوغضا د دلان وه کر عه داوه ت
 نسبت ب مه حادثن عه دیمن
 لیکن ژ حه قیقه تا قه دیمن
 له ورا کو جونوودی جان موجه نه د
 چی بوونه د علمی حه ق موخه لله د
 هن موئته لفن هه نه ك موخالف
 هن موخته لفن هه نه ك موئالف

وان موئته لفان پيکفه ئولفته
ئاخروه کرن نه ما چو کولفته ^(۱)
يه عني کوئه وان کورې د خوونخوار
گافا وهه ديتن ئه و بريندار
ئه و ههر دو ب سه د دلان حه باندن
روونشتن و ههر دو وهر گه راندن
گافه ک سه ييرين ل به ژن و بالان
پيله ک حه ييرين ل زولف و خالان
گوئن : عه جه ب ئه ف کچې د کينه ؟
يان ههر دو مه لائيکې د خودينه ؟!
ئه ف مي وه ل کی جهی گه هانه
ئه ف گول د چ گولشه ني نومانه ؟
سه روئ د چ جووي باره کينه
طيرئ د چ مور غزاره کينه ؟
ماوهر د ژ هيستري د گولگون
رهتن ل روخي د واني پر خوون
عشقي کربوون وسا نه هشار
قه طعانه دبوون ژ خوه خه به ردار
ئاخرو کو کرن ب خامه يا عه شق
حوسنا خه طی وان ل له وحي دل مه شق

وان ڦي ڪو بزائن ٿو چ ٿه صلن
لهورا ڪو نزانن ٿو چ نه سلن
ٿهنگو شتهري ڏوان جوانان
ڪي ڏشان ڙ ٿه صابعيد خودانان
خاتهم ڙ ٿه نامليد خواه ڪي ڏشان
دانيه جهان ڙ بووي نيشان
ياقووت ب موريان گوهوري
ٿه لماس ب شوو شهيد بلورين
سهرسال و خواهشي ڙ دهست ب دهر دان
عهيشي خواه به ده لڪرن ب دهر دان
ناگاه ٿه جاني خويا بوون
ناڪام ڪرن وه دواع و رابوون
مان ههر دو برا وه ڪي دو صهيدان
پابهستي سه لاسلان و قهيدان
رابوون ڪو شه قهه ڪ سياه و طاري
شه مس و قهه مه ران ڪرن ته واري
رهه شوبهه تي مورغي نيم بسمل
بي قووهت و بي توان و بي دل
سهرسام و دهوار و صهرع و مه حروور
سهودا و فوناد و خهبل و مه خمورور

سهـد جار دكهـتنه ئاستانان
 هـتـا كو گهـهـانه ئاشيانان
 هـهـر چهـنده كو گهـهـشتنه مهـقامان
 ئهـمما كول وان دو تهـلـخي كامان
 رۆژ و شهـف و وهـقتي صوبـح و ئيفـار
 يهـكسان د نوما ل وان ب يهـكـجار

---

(١) ئەف چەندە شاعری ژ وی حەدیی وەرگریه ئەوا پیغمبەر - سلاف لی بن -
 تیدا دیبژت : ﴿الأرواح جنود مجنّدة فما تعارف منها ائتلف وما تناكر منها
 اختلف﴾ وەکی بوخاری وموسلم ژ دەیکا موسلمانان عائیشایی فەدگوھیزن .

هشياريا مەمىن تاجدين ژ بىن ھۆشى ومەخمۇوريا شەرابا عشقى
ناگاھى وخەبەرداريا وانە ژ سەبەب و واسطەئىن ومەقىن

ئەو دووختە چەشم ھەردو شاھين
ئەو سووختە پەر مەمۆ و تاجدين
خوھش چوونە شكارى كەبك و قازان
ناگاھ ب سەرڧە شوبھى بازان
تۆرەك فتلى ل وان ژ ناگەھ
ئىدى قە نەما ئەوان چو ناگەھ
ھەندى كود حەفتى يا حەمەل بوون
ئەو زىدە دەھشى و خەبەل بوون
ئەو حەفتە ل وان كو بوويه سالف
خووكەردەئى عشقى بوون موائلف
رابطونەڧە رۆژەكى ب يەك ڧە
ڧكرينە ب رەنگ و رووى يەك ڧە
عشقى كىر بوون وەسا موبەدەل
وان يىك و دو ناس نەكر ژ ئەووەل

نهووهل دكرن ژ ههښ تهغه رروب
 پاشي كو كرن ب ههښ تهغه رروب
 ديتن خوه ب پاچه بهند و زهنگل
 پهرواز و فرپن مه حال و موشكل
 ئوسكو و فكه ظولم ته ب سهر دا
 جلفوويه كه ئولفه ته د بهر دا
 بي طوعمه و بي شهرباب و بي چاف
 بي مه قصده و بي مراد و بي گاف
 مه ستانه ژ رهنكي چه شمي دلدار
 مه خمور و سياه و مه ستي ديدار ^(۱)
 مانه ندي دههاني ياري دلتهنگ
 نالين ژ رها دلي وه كي چهنگ
 گوټن : عه جدهب ئهم كوو بوونه بيمار
 يا بوونه وه كي شيري بريندار
 يانه وههه ئهم چرا نكارين
 مه جرووح و زه عيف و دلفه گارين
 نهښ رهنكه هه وان دكر تهغه حصوص
 ماهييه ته حالي خوه ته جه سسوس
 تاجدين فكري د دهست برايي
 ته يست گوه رهك وه كي چرايي

ياقووتہ کہ مثلیّ دانہئیّ نار
مہ شعل صفہ تہ ژ بوّ شہ فا تار

مانہندی شہ مالیّ ئہو تہ بیسی
حہ کاکا کی ب ناڤیّ زین نفیسی

دہستیّ خوہ دریژ کریّ کو بینت
دا قہنج نہ ظہر بکہت ببینت

مہم ژی فکری د دہستیّ تاجدین
ئہ لماسہ کہ بیّ بہا و تہ خمین

لیّ ئسمیّ ستی کری کتابت
ئوستادہ کی صاحبیّ مہ ہارہت

صہرراف ئہ گہر بییتہ بوقراط
تہ خمین بکہتن ب و ہزن و قیراط

بازار بکہت ژ بوّ فہ لاطوون
مہ جمووعیّ خہ زائیّ د قاروون

ئومنا ئہمہ نیّ د وان نگینان
نابت ب ووقووفیّ دووربینان

مایین د تہ عہ ججوب و تہ حہ بیور
دامان و گہلہک کرن تہ فہ ککور

زانین کو صہ واحبیّ نگینان
ہہر چی کری کری ستی و زینان

رڼو ژا وه کوو بووی عیدي ته حویل
 نهو ژي گهړپانه جامه ته بدیل
 چاوا خه ملینه نهف که چانی
 نهو ژي گهړپانه جل کورانی
 نهو بوون کو مه گو د رووژي نهو رووژ
 مثلي مه و مهري عالم نهو فرووژ
 نهو ههردونه يي د دهست فمشتن
 نهو ههردونه يي خهلق دکوشتن
 نهو بوونه د شهري بوونه جهلاد
 نهو بوونه خهلق ژ دهست ب فهرياد
 نهو بوونه کو فان ب دل حه باندن
 نهو بوونه ل فان جه گهر که واندن
 وان ههردو بران ب عهقل و ته خمين
 بي شائبه قاتلي خوه زانين
 تاجديني هه بوو ل نک شووورهک
 عشقي د وي هشتبوو قووورهک
 گو : رابه برا ژ ناف نقينان
 بهس ناهي بکه ژ بهر برينان
 نه م شيرن و نهو ب خوه غه زالن
 پور عهيبه کو نه م ژ دهست بنالن

مهـم پوختهـئى عشقىـ بوو تهـمامى
 گوټى كو برا مهـگهـر تو خامى
 دا ظن نهـبرى موجهـسهـم نهـز
 سهـر تا ب پيان موقهـسهـم نهـز
 نهـف جسم ل من بوويه موخهـطهـط
 نهـو خهـط هـمى بووينه مونهـققهـط
 تهـئير وهـ رهنـگه عشق و وهـمقان
 (بالطول) د طول و عهـرض و عومقان
 يهـك نوقطه نهـهن ژ دهـردى خالى
 هيـژا تو دبيـى : چـرا دنالى ؟!
 دل بوويه مهـحهـللى عشق و حالا
 قى حالى د قى مهـحهـللى قالا
 نينه عهـجـهـب نهـر بيم حولوولى
 من مايه ژ صوورهـتى هـيوولى
 شاهينـشهـهى عشقىـ بى غهـرض هات
 جهـوهـر قهـشرى دهـما عهـرض هات
 نهـف حال و مهـحهـل و جسم و جهـوهـر
 عشقىـ ژ خوـه را كرن موسهـخـخهـر
 جان و جهـگهـر و دل و هـناقان
 دهـست و سهـر و پى و پشت و چاقان

(واللہ) یہ کی نہمایہ راحت

(باللہ) یہ کی نہمایہ طاقت

بزدانندہ وان ژ من عہ لائق

(بالجملہ) دین کو : (نحن عاشق)

نا پورسی ل حالی من تو ظالم

ھیژا تو دبیژی ئەز نہ نالم ؟!

ئەف رەنگە کو کر ئەفە تەظەللوم

تاجدینی نہما ژ بو تەکەللوم

ئەو مانە د گەل ئەفان برینان

بەحشامە ل سەر ستی و زینان

---

(۱) د ھندەك دانەیان دا (مەست و بیمار) ھاتیە .

(۱۶)

موعاوه ده تا سستی و زینتی ژ سه رسال و گه شستی
نستطلاعا دایه نی ل (ما جه را) و سه رگوزه شستی

ئهو ژی قه گهرین ب وی لباسی
حاضر شه لیان کو کهس نه ناسی
ههر چه نده کرن لباس ته بدیل
ئهمما نه دبوون ژ حالی ته حویل
عشقی کربوون ووسا موبه ددهل
ئییدی نه دچوونه حالی ئه ووهل
قه ط کهس نه دگو سستی و زینه
خه لقی وه دزانی ئه جنه بینه
دایینه که وان هه بوو زه مانی
ته شبیهی به لایی ئاسمانی
زالا فهله کی ل بهر زه بوون بوو
وی ناڤ ژ پیری هه یزه بوون بوو
ئهو هات ژ غه فهله تی ب سه ر دا
فکری کو جلی د وان د بهر دا

رڼوونښتنه بڼې مه ذاق و مه شرب
 ونډا کړنه ذهقه د غه بغب
 يه عني کو د ته حه يور و مه لالن
 مه ه پاره د حاله تي وه بالن
 جلو بووي جه وجه مي دتازه
 رهنګي سه مه ني ب جايي غازه
 کافور مه تل عوذاري قاني
 سورګول گه پړانه زه عفهراني
 زاني کو پهری د بي لباسن
 مه جلووي مه حه ببه تا ئوناسن
 گو : ئه ی هه وه سي دل و هناقان
 هه ر يه ک ژ وه رو هنيا دو چاقان
 حافظ ژ وه را مه گهر خودا بت
 جاني م ژ بو وه را فدا بت
 هوون هنده موقه ييه دن د قه يدي
 ئيرو ب تني کو چوونه صه يدي
 وه زوو شه مراند ژ بو چ سه رسال
 هوون راست بيڼ کو بوويه ئه حوال
 بيژن کو موقه ددمه چ رهنګه
 ئه ف حيره ته يا خياله به نګه

هوون بۆچ هەزینن ئەى مه طایا
نینن چو نه تیجه یی قه ضایا
هوون بیژنه من کۆ بوو قه ضیه ؟
کهنگی ل مه خه ف دبت خه بییه
ئەز دى نو هه رهمله کى بریژم
ئسمى و ضهمیری ئەز بیژم
یان شووشه ومه ندلا خوه دانم
ماهییه تی حالی دى بز انم
وان گۆت نه دایه ئى نهانی :
ئەم صوبحى کو چوونه دەر ژ خانى
هەر چى ل مه بوو دوچار پهیدا
حاضر گه ریا جونوون و شهیدا
ئاخر کو ژ هه ددى چوویه دەر جهور
جهورى ل مه عاقبه ت نه ما دهور
ئەم ژى گه ریان مه لوول و مه غبوون
هاتینه فه ئەم خه فیف و مه جنوون
دایین ب ته ئه ننى و ته وه ل لا
چوو پالفه دایه وان ته سه ل لا
گۆ : هوون ب جه مالی شه هریارن
هەر یهك ژ وه شاه و خوند کارن

کی بت کو نہ بت مو طیع و مو حجاج
 کی بت کو نہ دت وہ بیّ طهلهب باج
 هر چی وه حه باندی ئه ی پهریزاد
 حوسنا وه دکهت ژ بوّ وه مونقاد
 خاسما د فی شه هری بت وه دلدار
 نه ز دیّ وی بکهم نه ا خه ریدار
 بیّژن کیه ؟ دا بچم بینم
 حاضر بگرم ژ بوّ وه بینم
 وان گوّتنه حه یزه بوونا ساحر
 دهر دیّ ل مه ئه ی طه بیبیّ ماهر
 بیّ شوبهه دهوا ژ دهست ته تیّتن
 ته قریر ئه گهر ژ دهست مه بیّتن
 ته قریر و ئه دا کرن مه حاله
 ته دبیر و دهوا کرن به طاله
 هندی هه نه کیژ و کور د بوهتان
 به لکی د جه میعی به ژن و بوهتان
 کهس نینه ب لوطف و حوسنیّ مه شهوور
 ئیلا کو د دهفته را مه مه سطورور
 یه عنی هه می روو ب روو مه دینه
 هندی د فی شه هری ئاده مینه

ئىرۆهه دو كه چ غه ريق و شييا ^(۱)

سهر تاب قهدهم ده بيق و ديا

زيبه نده ژ شه كلي شاهي خاوه

تابه نده ژ رهنكي ماهي نه نوهر

ناگه ل مه بوون دوچار و ظاهر

گيپر بوون ژ دوورقه ههردو نادر

ئهم چوونه ل سهر بنين كو كينه

فكرين نه وه كي مه ئاده مينه

ته حقيق مه لك وه يا پهرى بوون

لهورا كو ژ ئاف و گل بهرى بوون

گاڤا كو مه ديتن نهو پهريزاد

ئهم ژى گهريان ژ عه قلى ئازاد

نهو ههردو وه كي دو جامي جه مشيد

ئهم ههردو مثالي ماه و خورشيد

گاڤا وه كوو پي كفه بوون موقابل

مصباح و زوجاج بوون موعادل

قارووره ژ نه جمى مونه كس بوو

نووره ك مه ب قهلبى موقته بس بوو

قه نديل و فه تيله گهر ژ وان بوو

ئاگر ژ روخى مه ههردو وان بوو

زهيتى مه و ئاگرى مه ديسا

به ربوو مه و دل مه پى ئه يسا

سوهتن خوه ب خوه نزان چ حاله

هشياريه خهونه يا خه ياله

---

(۱) د هندەك دانەيان دا (غەريب وشييا) هاتيه .

ته کرار نستخبارا دایه نئی ژ کونهی ماجرایی
ته صریح و ته قریبی نه وانه ژ که یغیبه تا ته نشیرا هه وایی

دایین هه ییری ژ ماجرایی
گو : ئه ی روح و قلبی د دایی
هوون چوونه ته فەرروجا ره والان
فارغ ژ ته عه شوقا غه زالان
شه کلی کو وه دیتی بی مه ناله
مه یلا وه ب قسمی ژن مه حاله
مه یلا به شهری به شهر دقیتن
ئهمما وه کچان پوسه دقیتن
کچ قه ط ل کچان دبن خه ریدار ؟
بی نه قدی کوران مه حاله بازار
کور ئایینه ئی جه مالی ذاتن
کچ مه ظهرا په رته وا صفاتن
بی ذات و صفه ت عه ره ض مه حاله
جه وه ره نه بتن عه ره ض به طاله

قائم دبتن عه رهض ب جه وههر ؟
 بى شه مس قه مهر دبت مونه وهر ؟
 مه يلا ژ روخى كوران بهرى بت
 سه د جار كو خوورى و پهرى بت
 نهو مه يل كو دى بكهت وه مه فتوون ؟
 نهو له يل كو دى بكهت وه مه جنوون ؟
 مه جنوون كو نه بت عه ديلى له يلى
 له يلى كو دكهت ب له يلى مه يلى ؟
 گول قه ط ل گولان دبسته عاشق ؟
 عه ذرا خوه ب خوه دبسته وامق ؟
 خوسره و نه بويا سوارى شه بديز
 شيرين چو شه كهر دبوويه پهرويز
 فه رها دى چه وا سورشكى پور خوون
 نه ينا نه ددى سوارى گولگون
 ژهو چه ندها عالمه ما رجالان
 به گزاده و ساده و ره والان
 دل قه ط وه نه بت ب كهس قه مائل
 كيژن د نه داني و نه راذل
 بى نام و نيشان و غه يري مه عرووف
 قه لى وه ب وان كو بوويه مه شغرووف

ئەف ئەمرە ب من قەوی مەحاله
 ئەف خەونە وە دیتی یا خەیالە
 زینی کو بهیستن ئەو مەعانی
 ئەف نەغمە ژ پەردەئی دەرانی
 ئەف رەنگەهە گۆتە دایەیا پیر
 غالب تە نەمایە عەقل و تەدبیر
 تە دگۆ کو ب دەعوەت و عەزائم
 حالی کو خەفی بتن دزائم
 شە کلی کو مە دی نە بی مەئالە
 تە حقیقە نە خەونە نە خەیالە
 وان گەر مەلەك و ئەگەر بەشەر بوون
 گەر قسیمی نساء و گەر پوسەر بوون
 ئەنگوشتەریی د وان ئەقانە
 ئینانە مە ئەو ژ بو نیشانە
 رەملی تو ب راست ئەگەر دزانی
 خاتەم ئەفە دی بزانی خودانی
 وی شەهلەئی حیلە کار و جادوو
 گۆ : بینە ژ بو مە خاتەمان زوو
 دا ئیشەفە رەملەکی برپژم
 حەتتا سوبە صاحبان بیژم

حاضر ستي يي نڱين ده راني
 دا ده ستي عه جو وزه يا زه ماني
 زيني وهه گوته هه يزه بووني :
 من دل بوويه وهر طه بهك ژ خووني
 گاڦا وه کوو وهر طه تيته جووشي
 وه قتي کو دکهت بکهت خو رووشي
 ته سکين دکهت ئه ف نڱين دلي ژار
 دهم دهم کو ددم د چه شمي خوونبار
 زنه ار ئه گهر دبه ي نڱيني
 زوو بينه فقه بو مه دل هه زيني
 له ورا ب وييه مه صه بر و سامان
 ئه و بو منه خاته ما سوله يمان

تەفەحجوص و تەفانولا دایەئى ژ رەممالى
ژ كەشفا حەقىقەتا وى ئەحوالى

وى دەللەيا بى فەصال و موحتال
صوبحى خوە گەھاندە پىشى رەممال
زىپرەك دو برن د دەست خوە بۆ پىر
ئەف رەنگە كرە بەيان و تەقریر^(۱)
گۆ من دو كورەك ھەيىن د مەعصوم
بى باب و يەتیم و ژار و مەحروروم
رۆژا وەكوو بوویە عید و سەرسال
ئەو ژى ب طەریقى طەبعى ئەطفال
رەببونەقە ھەردو چوونە گەشتى
غورولان غەلەطاند بوون ل دەشتى
ئىرۆھە دەما كو بوونە پەيدا
دینن تەلەسن جونوون و شەیدا
ھاتینەقە بى لباس و طازى
گەھ گەھ دكرن فغان و گازى

بىّ ھش دكەڭن گەلەك دىمىن
 گاڤا ۋە كور رادىبن ددىنن
 ئەف خاتەمەنە ئەوان د دەستن
 گۆيا تو دىيى ب قان د مەستن
 ئەو واقفى رەمز و كاشفى راز
 بىچارەمە ئەز تو چارە پەرداز
 ئحسان بىكە قەنج ژى خەبەر دە
 كانى صەبىيى د من چ دەردە
 مەجنونىيە صەرعە يا ھەوايە
 چاۋا مەرھۇمە چ بو دەوايە
 ئەى مورشىد و پىشەوايى موقبل
 ھەللىلى عوقوود و ھەللىلى موشكل
 سررەك ھەيە ۋى د قان نىگىنان
 پەيدايە ل نك ۋە دووربىنان
 ئەصحابى نىگىن بىيژە كىنە
 جىننىنە پەرىنە ئادەمىنە ؟

---

(۱) د ھندەك دانەيان دا (ضەمىر تەقرىر) ھاتىيە .

دهالالت و تهقیرا رهمالیه ژ بو پیریں
موافقی (ما فی الضمیر) و موخالفی تهقیریں

ئهو وارثی علمى دانیالى^(۱)
گاڤا فکری د شه کلی فالى
(في الحال) د رهجی ئوممهاتان
بی وهضعی تهوولدا بهناتان
لهحیان و نهقیی پیکفه دیتن
تاجدین و ستی ب پیکفه دیتن
شه کلی فهرهحی د گهل غمی دی
بی پهرده وی زین د گهل مہمی دی
ئەف رهنگهه گوتنه قاصدا پیر
مهقصوود ب مهکر و کذب و تهزویر
ما قهط دبتن ژ بو ته حاصل
بی راسترهوی مهحاله مهنزل
ته گو کو کوری د من ددینن
نابیژییه من ستی و زینن

رڼو ژا وه کوو چوونه گهشت و سهيران
 وان دينه لړۍ دو دیده هيران
 يه عنی دو کورۍ د سهر و قامهت
 رابوويه لوان کوران قيامهت
 (في الحال) ئه فان دو ئافتابان
 دل چوويه فه بال دو ماهتابان
 ئه و بوونه ژ عشقۍ فان د بۍ هووش
 ئه ف بوونه ژ حوسنۍ وان د مهدهووش
 ئه و شيفتهئۍ به لايۍ عشقن
 ئه و تهنهئۍ که به لايۍ عشقن
 ئه ف خاتمهئۍ د وان کوران
 فان ژۍ دو نگين د دهستۍ وانن
 چاوان خه ملينه ئه ف کوراني
 ئه و ژۍ گه رپانه جل که چاني
 پيرۍ وهه گوته شهينخۍ ره ممال
 من شوبهه نه ما د که شفۍ ئه حوال
 ليکن تو ببيژه ئه و چ ئه صلن
 قهنج که شفۍ بکه کو ئه و چ نه سلن
 به گزاده نه ئه و عه لي مه قامن
 جندی نه سه بن وه يا عه وامن ؟

شه‌یخ گۆ کو د دینی عشقبازی
 به‌یعه‌ك هه‌یه ئه‌و دبێن ته‌راضی
 بی شه‌رطی كه‌فائه‌تی ره‌وایه
 شه‌رطی موته‌عاقدان رضایه
 خاسما کو کورپی د قان بژاری
 دوردانیه‌یه یه‌ك و یه‌ك مراری
 به‌گزاده‌یه یه‌ك ژ نه‌سلی میران
 یه‌ك ژ ی ب نه‌سه‌ب کورپی ده‌بیران
 وی ساحره‌ئی ژ بو نیشانه
 دیسان خه‌به‌ره‌ك کره به‌هانه
 گۆ : عاشق و موبته‌لا و دینان
 مه‌فتوون ژ بو ستی و زینان
 ئه‌و نابنه‌ قابلی حسابان
 ناكونجنه ده‌فته‌ر و کتابان
 شه‌یخم تو دزانی ئه‌ف جه‌زیره
 تی‌کدا کوبه‌را و کورد ومیره
 ئحسان بکه په‌رده‌ئی ه‌لینه
 ئه‌و هه‌ردو مه‌له‌ك بیژه‌ کینه
 عه‌هدا مه وه بت ته‌نی ب‌بینم
 چل زی‌ری ب‌چم ژ بو ته‌ بینم

شه‌یخ گۆ : تو هه‌ره‌ بیه‌ و شاقان
 ته‌فتیش بکه‌ جه‌ و وثاقان
 هه‌رچی کو دبیزن ئه‌و ده‌لیله
 ئه‌و علله‌ ژ بو ته‌ را ده‌لیله
 بنمی خوه‌ ب سووره‌تی ته‌بیه‌ان
 بی په‌رده‌ دبیه‌ی وان هه‌بیه‌ان
 گاڤا کو ته‌ دیتن ئه‌و مه‌له‌ک وار
 که‌شفه‌ ژ قوماشی را خه‌ریدار
 خاسما کو د ده‌ستی وان نگینن
 مه‌نقووش ل وان ستی و زینن
 رابووڤه‌ عه‌جووزه‌ شوبه‌ی لوقمان
 سه‌ر تا ب قه‌ده‌م ده‌وا و ده‌رمان
 قارووره‌ و حوققه‌ نشته‌ر و کیس
 هه‌لگرتن ئه‌وا خه‌بیشه‌ ته‌لبیس
 دانی په‌غه‌لا خوه‌ چهند کتیه‌ک
 دنما ب هه‌کیمه‌کی عه‌جیه‌ک
 حاضر خوه‌ گه‌انده‌ پیشه‌کاران
 (في الحال) بوویه‌ نه‌دیمی یاران
 وان گۆ : تو ژ کووڤه‌ تی چ پیری ؟
 غالب تو ژ علمه‌کی خه‌بیری !

گۆ : گهر چ کو ظاهري حه کیمم
 زیده ب دو عله تان عه لیمم
 زائل دکم ئەز قهوی دو ژانان
 دهردی به ده نان و دهردی جانان
 وان گۆ : تو ژ بو مه را خه بهر ده
 دهردی کول جانی بت چ دهرده ؟
 وی گۆتی کو هوون مه گهر نه بینن
 وی دهردی عه لامه تن نه هینن
 ئەو دهرده کی زیده بی مه جاله
 صحهت ژ وی دهردی را مه حاله
 دوور بت ژ وه ئەو گه لی ره والان
 ئەو به رقه د صووره تی شه پالان
 گا فا شه ددهت وه کی برووسکه
 بی شوعله و پیت و بی چرووسکه
 بی جه رحه و قه رحه و برینه
 نا قی ل وی دهردی هه ر ئە فینه
 ئەمما وه دسوژتن هناقان
 خوونا دلی تی ژ هه ر دو چاقان
 وان گۆته وی کو خه یری مه قدم
 حالا نه خوه شن ژ مه دو هه مدهم

ئحسان بکه هەر دووان دهوا که
 دهرمان که ب نهوعه کی تو را که
 هەر چی تو دبیری نهو وسا کن
 هەر چی تو دخوازی نهه نهدا کن
 پیری خوه گهاندە نک مهریضان
 وهقتی فکری د وان عهزیزان
 وی گۆته ب ههمدهم و دهلیلان :
 تهنها مه بهیلن و عهلیلان
 دا نهز بکرم فی دهردی تهشخیص
 پاشی بکم نهز دهوایی تهلخیص
 ههقری ههمی چوونه دهر ژ با وانن
 پیر ما و تهنی د گهل دو لاوان

---

(۱) د حه‌دیسە کی دا یا ئیمام نه‌حه‌د ژ (معاویة بن الحکم السلمي) فه‌د‌گوه‌یزت
 هاتیه دبیرت : من پسارا وان که‌سان ژ پیغه‌مبه‌ری - سلاف لی بن - کر
 نه‌وین کاری ره‌ملداریی دکهن ، کانی نه‌و چاوایه ؟ گوت پیغه‌مبه‌ری - سلاف
 لی بن - گۆته من : ﴿ کان نبی یخط فمّن وافق خطه فذلک ﴾ وه‌نده‌ک زانا بو
 هندى دچن کو مه‌خسه‌د ب وی پیغه‌مبه‌ری دانیاله - کو ئیک ژ پیغه‌مبه‌رین
 ئسرائیلیان بوو بین پشتی مووسای هاتین - ، وگه‌له‌ک زانا ژى ل وی باوه‌رینه
 کو نه‌ف پیغه‌مبه‌ره ئدریس بوو « بو به‌رفره‌ه‌ی به‌ری خو بده په‌رتو‌کا (البدایة
 والنهاية) یا زانایی ناقدار (ابن کثیر) ی ۱ / ۹۹-۱۰۰ » .

(۲۰)

گه هشتنا دایه نی ژ هه مصوحبه تا وشاقان
واقفیا وی به ل سه ره هه قتی عوشاقان

بیمار ب دهردی عشقی به د حال
ناگه فکرین کو چوونه هافال
روونشتی ل پیشی وان فه زالهك
قامدت جفیا ژ رهنگ ژ رهنگ هلالهك
ناههسته که لاهه کی دبیژت
دگریتن و هیستران دریژت
گوئن چ که سی توئی دلارام
بو چ دگری وها ب ناکام
وی گو : ب سه ری ستی و زینی
مه حضاز وه را دکم گرینی
مه خصوص ژ نک ستی و زینان
هاتم ل وه خواهش بکم برینان
نهنگوشته ری یی د وه ئه فانه
ئینانه مه وی ژ بو نیشانه

هوون هلگرن و بدن نگیان
به‌دنام مه‌کن سستی و زینان
ئه‌ز قاصد و هوون ژ بۆ مه‌مه‌قصورود
هوون من مه‌کن بی مورد مه‌ردوود
ئه‌ف موژده ده‌ما ئه‌وان کرن گووش
یه‌کجار ژ شاهیان نه‌ما هووش
هشیار کو بوون ده‌مه‌ک نه‌وه‌ستان
(في الحال) به‌زینه‌پی و ده‌ستان
ته‌کرار ل ده‌ست و پی و داوان
سه‌د بووسه‌ددان ئه‌وان دو لاوان
دایین هه‌ییری ژ ئشتیاقی
به‌ردا گه‌ری‌یی ژ ئفتراقی
گۆ : غه‌م مه‌خۆن ئه‌ی مورد و مه‌قصورود
مزگین ژ وه‌را ب حه‌ققی مه‌عبوود
ته‌وفیقی ره‌فییق بتن ژ باری
ئه‌زدی وه‌بکم ب سحرکاری
هوون جومله‌ل عه‌رده‌کی جه‌ما بن
هه‌ر چار ب مه‌قصه‌دا خوه‌شا بن
نام و نه‌سه‌با خوه‌هوون عه‌یان کن
سررا دلی بۆم را به‌یان کن

دا ئەز قەگەرم ب فان نگینان
 تەسخیر بکم ستی و زینان
 تەعجیل بکم ژ بو ژەوابی
 زوو بیمەقە ئەز د گەل جەوابی
 تاجدینی نگیان ژ دەست دەرانی
 دا دەستی عەجووزەیا زەمانی
 مەم تی فکری کو بی نگیانی
 کەنگی دکەتن مەدار و ژینی؟!
 گو : دایە تو من بگیرە مەعذور
 کی جانی ددت ژ دەست خو دەستوور
 ئەف خاتەمە ئسمە گەر طلسمە
 من جان ئەوە قالبی مە جسمە
 ئەی دایە تو قاصدی حەبیبی
 بی شوبهە ل دەردی من طەبیبی
 صەدقە سەری (ذي الجمال) ی زینی
 مەستینە ژ دەستی من نگیانی
 گاڤا تو دچی قە ئەی وەفادار
 ئەف رەنگە ژ من ببیژە دلدار
 ئەو شاهە ئەگەر چ ئەز گەدامە
 ئەلطافی شەهەنشەهانە عامە

ئەز بەندە نە لائىقى وصالم

خورسەندە ب صورەتى خەيالم

راضىمە ژ ئەو قەدەر جەمالى

من بينتە خەلوەتا خەيالى

هەر گاه ژ ناھى دل بترست

گەھ گاهى ل حالى من بپرست

(۲۱)

قه گه ريانا دايه ئى قه بال دلداران
ناگه هكرنا وانه ژ نسيم و ره سمس برينداران

ئەو هەردو نهالی عەرە را شەنگ
روونشتی مثالی غونچه دل تەنگ
جفيايى ب فکر و سەرنشيفى
هەر لە حظه ژ دايه ئى ب هيفى
مەخمورى غەبووقى بى نيهايەت
موشتاقى صەبووحى بوون ب غايەت
ديتن کو ژ ناگه هى طەبىبه
وى هات ب صوورە تەك عەجىبه
زين و ستى يا ژ عشقى مەدهووش
وان دايه كرن رهوان دەر ئاغووش
گوئن : ب خودى كى ئەى دلارام
ئايا تە كرينه ئەو مەلەك رام
رەملا تە چ گو ؟ پەرى تە زانين ؟
يان هەردو د شووشەيى تە ئانين ؟

تیرال مه کون کری سویدا

ئایا ته بهیان نه کر کو کی دا ؟

وی گو : ب سهری وه ئی موبارهك

سهه جار قهسهه دكم نه جارهك

ئهز هاتمه قی دهمی ژ با وان

ئهمما گونهها مه تی ب لاوان

ههردهم کو ستي و زين دبیزن

سهه رهنگ سرشکی خوین دریژن

قوربانی وه بم ب قی کهمالی

ئهو ههردو بهشهر ب وی جهمالی

چاوا وه بژارن ئهو دو مومتاز

زیبهنده وصالن ئهو سهرهفراز

(والله) قهسهه دكم ب باری

ئهو ههردو دوری د وه بژاری

نابن د چو بهرر و بهحر و کانان

نینن وه مهلهك د ئاسمانان

ئهو ههردو ژ بو وه را سهزانه

میرزانه ئه گهر وه گهر گه دانه

ئهو دهله ب دل وه بوویه دهلال

دل داده ژ پیشقه مان دهمهك لال

زین و ستیان نه ما د دل هووش
گافا کو نهوان کرهف خه بهر گووش^(۱)

(القصه) ژ کونهی ماجرایی

هشیاری کو دایهئی ددایی

ئاگر ته دگو گهانده نهفتی

پیت ژی دجوو ئاسمانی حهفتی

عشق ئاگره تن چیایی طووره

دل نهو شهجه را ب نار و نووره

مشکاته قهقهه س قهقهه س چرایه

جان زهیتته فهتیلی وی جهفایه

دل شووشهیه نهو چرا د ناچه

سهه جوزئی د کوللی دا بهلاقه^(۲)

(بالکل) ژ سهه ههتاب نهقدام

سوهتن ب وی ئاگری دلارام

گوئن : ژ مه را تو دل نهوازی

ئهی دایه ژ بو مه چاره سازی

دهقان تویی ئهم وه کی نهالین

نه زمان تویی ئهم ب خوه دلالین

گهر له حظیه کی نه کی تو گوفتار

گهر ساعهته کی نه بی تو غه مخوار

ئەم دى ۋە كوو خار وخەس ھەبا بن

ئەم دى ۋە كوو بەرگى بەر ھەوا بن

ئەى واقفى واقعاتى دىرىن

ئەم غەبرى تە مەحرەمان نەدىرىن

تاجدىن و د گەل مەمى تە گۆتى

پەروانەنە پەرل وان مە سۆتى

ئەو ژى نەھ پور د ئىنتظارن

بەلكى ژ مە زىدەتر نەچارن

رابە ھەرە زوو بىژە تاجدىن

گەر دى تە ستى بقی مەمى زىن

مزگىن ژ ۋە را مە ھوون قەبوولن

ئەم ژى ژ ۋە زىدەتر مەلوولن

عشقا ۋە جلەو ژ مە رەقايە

مانع ل مە پەردەيا حەيایە

ئەو پەردە ژ بو ۋە را قەدىمە

بى پەردە ژ بو ۋە را قەدىمە

خوازگىن و ۋە سائط و ۋە سىلە

ھەر چى كو ژ با ۋە بىن جەمىلە

ئەف رەنگە بىژە وان حەبىبان

مەجمووعى مەوالى و خەطىبان

هندهك ژ وه را ببن رجاچی

هندهك ژ مه را ببن دوعاچی

بهلكی كربت خودی موقه ددهر

وه صلا مه و وه ببت مویه سسه ر

---

(۱) كرهف : د بنیات دا هۆسایه (كر ئهف) بهلی ب فی رهنگی دی ئیته خواندن
دا لهنگی ژ لایی کیشی فه پهیدا نهبت ، چونکی دهنگی شهشی (ئهف) دقیت
بی دریژ نهبت ، ئانه کو : ژ دو حهرفان پیک نهئیت ، بهلكی دقیت حهرفه كا
ب تنی بت دا ب دورستی بکهفته بهرانبه ر (نه) یا کو د نیف مالکا بووری دا
هاتی ، لهو (هه مزه) دئیه هافیتن وههردو پهیف دئیه لیکدان ..

(۲) د قان هه ر سی مالکان دا و بو تهصویر کرنا ئاگری ئهفینی شاعری ئیشارهت دایه
دو ئایهتین قورئانی ، یا ئیکی : ده می مووسا پیغمبه ر - سلاف لی بن - د بهر
چییای طووری را بووری ب شهفی و دیتی ئاگره کی ل چییای گهش کهت و پشستی
نیزیک بووی دا هندهك ئاگری بو خو گهرمکرنی زی بینت وی دیت هه ر وه کی
ئاگری ژ داره کی دجت ، وگافا گههشتیه نك داری دیت ئه و روئاهیه نه ئاگره
وهنگی خودی وه حی بو هنارت .. خانی دیبژت : مه ته لا عشقی مه ته لا فی
ئاگریه ، عشق ب خو ئه و ئاگره ولهشی مروقی چییای طووریه ، وئو ئاگر یان
روئاهی ژ دلی دجت چونکی دل ئه و داره یا گهش دکر ، وئو له شه بی وه کی
قهفه سی ئه و کوله که یا روئاهی تیرا ده رباس دبت ، ورحا مروقی ئه و زه یته یا

چرايي ئه قيني بي هل دبت وزه حمت وجه فا ژى فتهيله يا زهيت لى دچت ، ودل
 ئه و شيشه يا زه لاله يا يا چرايي قيني د ناڅ دا گهش دکهت ، وهه چهنده
 ئه ول سهر (جوزئه کى) کو دله پهيدا دبت ، بهلى گه شاتى وسوتنا
 وى د (کوللى) دا کوله شه به لاف دبت ، وئغه ئيشاره ته بو وى ئايه تا
 دييژت : ﴿ مثل نوره کمشکاة فيها مصباح المصباح في زجاجة الزجاجه كأنها
 کوکب .. ﴾ (النور : ۳۵) . و دهندهک دانهيان دال شوينا (سهر جوزئى)
 ب فى رهنگيه : (سر جوزئى) .

(۲۲)

شفابه خشیا طه بیبه نی ل دهر دی عه لیلان
شه فقهه ت و مه رحه مه تا میر ل حالس ذه لیلان

خو هوش وه قته ژ بوّ عه لیلی موشتاق
خاسما کو ژ بوّ قه بیلی عوش شاق
دهرمانه کی صححه ت و شفایی
مزگین و به شاره تا وه فایی
ناگه به گه هیته وان ژ دهر دان
ئازاد بکته ئه وان ژ دهر دان
ئه و دایه ژ رهنگ ئه رسته طاليس
سه ر تا ب قه دهم لباسی ته لبیس
دیسان که تی صووره تی طه بیبان
حاضر خوه گهانده نک حه بیبان
ئه و موژده وه کی مه گوّتی گوّتن
ئه و سوّتی وه کی ته سوّتی سوّتن
ئه م ما ب وی ئاگری وه گهش بوون
ته دگوّ قه نه خوهش نه بوون دخوهش بوون

گۆيا ڪو ئهوان ژ دهست فهلاطوون
 خوارن ب يهقين دهوا و مهعجوون
 رابوونهفه چوونه نك ههفالان
 چهندهك ژ مهحارم و رهوالان
 ئاگاه ڪرن ژ ماجهرايى
 رابوونه ب تهعهصوب و تهبابى
 گاڤا ڪو ئهوان بهيست مزگين
 هايدان ب تهبابى خهلق و خوازگين
 هندهك عولهما و هن د عادل
 هندهك ئومهرا و هن د جاهل
 رابوونهفه جومله چوونه نك مير
 ئهف رهنگه ڪرن قهضييه تهقرير
 كهى واليى مولك و مال و دهولت
 وهكى حامىي داد و دين و دهولت
 تو سايهئى لوطفى كردگارى
 ئيرو ل مه شاه و خوندكاري
 شاهى نهظهرا ته كيميابه
 ماهى نهئهرا ته پور ضيايه
 ههر چى ته قهخوهندى ئهوعهزيره
 ههر چى ته نهخوهندى نهى تهميزه

هه‌رچی ته کره چراغ و گه‌ش کر
 گهر حالی خه‌رايه ژى ته خواهش کر
 تاجدين ئه‌گهر چ ميرزايه
 نسه‌ت ب ته به‌نده‌يه گه‌دايه
 هاتن کو بکن ژ دل دوعايی
 (في الجملة) دکن ژ ته ره‌جایی
 تاجدين ستيی ژ ته دخوازت
 ئه‌و قوّل ب چراغی یی دنازت
 ئه‌و به‌نده‌يه وی بگيړه نازاد
 زيبه‌نده‌يه وی بديړه داماد
 مير گؤ کو هه‌چی وه ديتی لائق
 ئه‌لبه‌تته ژ بو مه‌رايه فائق
 هه‌ر چی کو وه‌کیله بیّت و پروونت
 مه‌ولا کيه خوطبه‌ئی بخوونت ؟
 عه‌قدا ستيی مه‌ کر ل تاجدين
 ئيجابه‌ ئه‌فه‌ قه‌بووله‌ ئامین
 (في الحال) چه‌کۆ به‌زی و پي میر
 ته‌قبیل کر و قه‌بوول و ته‌قریر
 مه‌جمووعی مه‌لا و شه‌یخ و میران
 ئاغا و ئه‌کابر و فه‌قيران

ڦيڪرا ب دهڦي خوه وان نهنا کر
 تيڪدا ب دلي خوه وان دوعا کر
 مير گور : بقوتن دهف و رهبابان
 بينن ههمي شهر بهت و شهرابان
 دا به زمه که شادمانی دانين
 ئيرو هه کو صوبحه ئهم نه زانين
 دي شوبهه تي ڦي ده مي د خوهش بن
 يا دي بمرن وه يا نه خوهش بن
 حوبلايه له يالي ئهي مه والي
 کاني چ دزين (علي التوالي)
 ئهف شابوون و شاهي ته وئهمان
 ئهف چه رخ و فلهک د بي ئهمان
 گهه نوور نومانه گاه موزلم
 گهه سور نومانه گاه مه ئهم
 گاقا کو د بيني وه قتي عشرهت
 دا فهوت نه کی زهماني فورصهت
 له ورا کو زهمان مثالي شيره
 نابيژتن : ئهف مهلايه مير ه ؟!
 ئيرو هه ژ بو رضايي تاجدين
 من ژي ژ خوه عهد بکن ب خوازگين

ئەف چەند زەمانە ئەو غولامە
 دائم د غولامی یی تەمامە
 ئەو ھەندە د خدمەتا مە دا بوو
 عومری وی د بەر مە دا فەنا بوو
 شەرطە د شەریعەتی وەفائی
 ئەم زی ژ وی را بخۆن جەفائی
 ئیروھە ب خدمەتا وی رابین
 (بالذات) د خدمەتا وی دابین
 میڤری وھە کی بتن کو جانی
 شاباش نەدەتی ب شادمانی
 گەر من ھەبتن ھەزار و یەك سەر
 وان جوملە د پۆژەکی ب دەفتەر
 گەر ئەز نە کرم فدا ب جارەك
 میری نی ل من نەبت موبارەك
 تاجدین کو د خدمەتا ئەمیر بوو
 چەشنا وی د دەست و چەشنە گیر بوو
 (القصّہ) ب شەوکەتا خوە ئەو میر
 رابوو ب خوە بووبە چاشنی گیر
 کیشا وی ب مەجلسا خوە خوانەك
 گۆیا کرە فەرشی ئاسمانەك

قورصی مەھ و مەھری ئاسمانی
 ئینان تە دگۆب جایى نانی
 ئەف لەنگەریی د زیف و زیړین
 شوبهت فەلەکی د ژۆر و ژیرین
 ھەر صەحنی مەزن مثالی بۆرجەك
 سەرپۆش ل سەر ژ رەنگی دورجەك
 ھەر تەبسی و کاسەئى د فەغفور
 یەك ئەختەرى پور ضیاء و پور نوور
 جەدی و حەمەلى د ئاسمانی
 بوریان و کەبابن بى ھەمانی
 ھەر کاسە و تەبسیەك یەك ئەنبار
 سەرشار شەبیھى نەفسى ئەممار
 ئەنواعى طەعامى چۆرب و شیرین
 ئەلوانى غذا و نوقلى رەنگین
 قان مەشرەبە و ئەیاغى چینی
 دەوران دکرن ب نازەنینی
 سەبیارە صفەت بگەشت و سەیران
 ھەر چی کو ددی دمائی حەیران
 نارەنج و تورنج و نار و لیموو
 نووباوہئى شاخسار مینوو

فانیذ و نه بات و قهند و شه ککه ر
 ماوهر د و زوباد و مسک و عه نه ر
 هندان دکر ن مه عیده غازه
 هندان دکر ن دماغ تازه
 مه جمهر گه پریان ب عوود و عه نه ر
 بوون جومله مه شام و جان موعه ططر
 رامشکه ر و خویش نهوا و خویش دهنگ
 شایهسته و خویش قوماشی خویش رهنگ
 هه قدهنگ ههنگ ب سهوتی سازان
 هه مدهنگ ههنگ ب فخر و نازان
 موغنی و که مانجه عوود و طه نبور
 چهنگ و دهف و زوورنا و سهنتور
 عوش شاق و نهوا عراقی و نهوج
 قییکرا دکر ن ب راستی بی زهوج
 ئاوازه و شوعبه و مهقامات
 بی پهرده ب موعجز و کهرامات
 ظاهر کو دبوون ژ نابی گهردان
 غاره تکر ن عهقل و دین و ئیمان
 ساقی شهوشین ب ئابی نهنگور
 مو طرب هه رشین ب سهیتی سهنتور

قه ووال و موغهننی و غه زهل خوان
 مه خمووری سیاه و مهست و سه کران
 (القصه) ل ره غمی سهبعی شه دداد
 داین ب وی ره سمی عورس بنیاد
 خه ططاطی فلهك ژ دهست قهلم كهت
 جه لاد دکر کو وی قهلم كهت
 ناهید ب عهردی دا ددا چهنگ
 مه چوو قه شری د بورجی چه رچهنگ
 که یوان د دهلوی دا نهان بوو
 بهرجیس د حووتی بی نشان بوو
 دونیا ههمی بوویه عیش و عشرت
 زالا فلهکی ژ کهرب و حهسرت
 چو ژ دهست نه دهات و مایه عاجز
 ناچاره عه جووزه بوویه کاذ
 شهینخووخهئی چه رخی رهنگ سهماوی
 ره هوار سهماع کر ره هوی
 عالم ههمی بوویه عشرت ئاباد
 شه هری و بهدهوی عه بید و نازاد
 موسته غرقی نعمت و طهره ب بوون
 موسته جمعی شاهی و له عه ب بوون

رابووقه کو خان ژ بهر خه واصلان
 ساقی گهريان ب جام وکاسان
 مير خوهندنه پيش مه مۆ و تاجدين
 گو : خه رج ل من مه مۆ تو شوشين
 ئه وههردو کرن ته مام مهلبوس
 رابوون ب ئهدهب ئهتهك کرن پووس
 رروونشتن و پيکفه وان فهخوارن
 ئه ورؤژ ب يهك فه رابوارن

(۲۳)

عەرووسیا ستی ژ بو تاجدینی

تەهینەن ئەسبابی شاهیه ژ بو تیھنیا غەمگینی

وەقتی وەکوو نوو عەرووسی خورشید

نەھ قوببە مثالی جامی جەمشید

(في الجملة) کرن ب روخ موجدەلا

گۆیا کو کرن ب زەر موطلەلا

مەششاپەء و دایە و پەرەستار

عشقی کری جوملە گەرم بازار

چوون زەین بکن ستی و زینان

نازەندە بکن دو نازەنینان

ئەووەل فکرن د زولف و خالان

دیتن کو دلان دبن ب تالان

گاڤا فکرین د قەوسی ئەبروو

بوون شوبهەتی وەسمە ژێ سیهە روو

فکرینە روخی د وان د تازە

شەرمەندە دبوون ب جایی غازە

قادر نه دبوون ژ سورمه ئی ږهش
 ئاهووی ځوتهن بکن موشه ووو هس
 سهر تا ب قهدهم ژ ږهنگی شانه
 سه د سه عی کړن ژ بو به هانه
 مه حضا ژ دو ئاهویان یه ک ئاهو
 وان سه ه نه کړن هتا سه ره ک موو
 (إلا) سه ری موویه کی مه یان بوو
 ئهو ژی ب مثل نه تن نه جان بوو
 قه طعا ژ مه خافه تا شکه ستن
 قه ط لی که مده ره ک نه هاته به ستن !
 که س دل نه ددا چو لی ببینت
 به لکی کو ژ ناز کی شکینت
 ما ده ست ددا کو ده ست و په نجه
 هه ننا بکه تن ب ږهنگی ره نجه
 نه قشی کو خودی کری موخه ییه ر
 کی قادره وی بکه ت موخه ییه ر
 ئاخر گه ږیان ژ ږهنگی مه ئیوس
 ئهو مان و حه نا و ږهنگ و پابووس
 زینه ت ژ قه دی د وان حه بیان
 به خشینه زه مین طه لا و شیان

فہر خونده کرن ب فہرقیؔ ئہفسہر
 تابہندہ کرن ب تاجی گہوہہر
 سہرلہ و حہئیؔ صہفحہئیؔ مو صہنہ ع
 زیبہندہ ب زیوہری مورہ صصہ ع
 پییرایہ ژ رہونہ قا جہمالیؔ
 بوؔ ہالہ ل خہرمہ نا ہلالیؔ
 ئہلماس و زوموررد و مراری
 خال و خہط و طوررہئیؔ د طاری
 مانہندیؔ کتابیؔ شاعرانہ
 مہوضووعیؔ ب و ہضعیؔ خانہ خانہ
 ئہف رہونہ قیؔ عارضیؔ و ذاتی
 بوو نوسخہئیؔ سحر و مو عجزاتی
 ئہبیات ب جہمع بوونہ دیوان
 ئایات ب صونع بوونہ قورئان
 ئہو صونعہتیؔ ئو وستادیؔ موطلہق
 ہہر چی کو ددی دگوؔ : (ہو الحق)
 تہزین کو تہمام بوو ل بووکان
 ئاین کہتہ چار سوو و سووکان
 ئہنواعیؔ تہجہممول و مہلابس
 ئہلوانیؔ جہواہر و نہفائس

سهد جاريه و دو سهد بهني چوون
 زهر بهفت لباس و زهر بهني چوون
 ناقه ب قطار و دهر ب قنطار
 ياقوت ب بار و زهر ب خدروار
 خارج ژ تهعه دودا حسابان
 خارق ل تهقه يودا كتابان
 نه دهاته تهعه ققول ئهف جهازه
 نه دبوون موته حممل ئه و جهمازه
 قىّ ده بده بهئىّ وه كرنه عاشق
 بوو زه لزه له را كرن خه لائق
 شه هري ژ موزه ككه ر و مونه ننه ث
 (في الجملة) موزه ييهن و موله بيهس
 ته شبيهى ب به حريّ پور ته مه ووج
 جونبش دكرن غره ض ته فهر روج
 ناگه ه گه رپا ب جوو دىّ مه فتووح
 دهر گاهىّ كه ره م ل كه شتيا نووح
 يه عنى كو عماره تا ستى تيّ
 قه صرا په رپا ب راستى تيّ
 ههر ته خته ژ عوودىّ صه نده لووسى
 ته خته ك خه ته به ندىّ نابنووسى

عهـرشهـك ژ جهـواهران مورهـصصهـع
 بهـلقيس جهـليس و ليّ مورهـبيهـع
 دهـست بهـستي ژ پيشـقه پيشهـكاران
 زهررين كهـمهـر و گوهر گوهاـران
 صهـد ئاصفيّ بهـرخيا وهـكي باد
 حهـماليّ دكر ب عهـرشيّ دلشاد
 هلگرتنهـ سهـر سهـريّ خوهـ ئهـو مهـهد
 دهـست دهـست درهـقان ژ ههـف ب سهـد جهـهد
 ئهـو تهـخت رهـوان وهـكي گهـمي بوو
 بهـحرا كو ب سهـركهـت ئادهـمي بوو
 بهـحهـك ژ ههـوا كو بيتهـ جووشي
 ناچار ژ دل دكهـت خوـرووشي
 خهـلعيّ جهـيّ جوملهـ عاشقانهـ
 پهـروانهـ و شهـمع دهـر مهـيانهـ
 صووفـي و مهـلا و فهـقير و پاشا
 فيـكـر ل تهـفهـرروج و تهـماشـا
 خهـلعيّ كو ژ دهـست غهـمان ب فهـرياد
 فهـردهـك قهـ نهـما نهـبوويي دلشاد
 ههـر بهـر دهـرهـكي شهـماطيهـك ليّ
 ههـر مهـجمهـهـكي تهـماشهـيهـك ليّ

ته دگو کو عهرووس عهینیّ جانه
 لهو بوونه بهدهن ل پیّ رهوانه
 سازان مری حهی کرن وه کی صوور
 کووس و دهف و کررهنا و ناقوور
 شاباش و صهدا و کازه کازان
 گوهدار غهنی کرن ژ سازان ^(۱)
 فیکرا کو صهدا ژ وان ب دهرکت
 قهصرا فهله کیّ صهدا ب سهرکت
 ئەف عهیش و نشاط و شادمانی
 نادیده ب دیدیه زهمانی
 فولکا فهله کامهلهك د نافّیّ
 مهوجان کو ره فا د وهقت و گافّیّ
 ئەف طه نطه نه و شعار و ئایین
 چوون له حظیه کیّ گهانه تاجدین
 تاجدین ب خوه بوویه پادشاههك
 مهم ژی ل ته نشتیّ شوبهی ماههك
 روونشتی د شه نشینیّ عالی
 جه معهك ژ ئە کابران حهوالی
 رابوون ل ته فره روجیّ قه وهستان
 وان جومله طه بهق د ههردو دهستان

مانه ندی طباقی ئاسمانی
 یاقووت و زومورردی د کانی
 ریپهتن طههقی د وی نثاری
 ژۆردا ل عماریا نگاری
 ئەمما طههقی د وان ههمی پور
 زیپ و وهرهق و جهواهر و دور
 یه غماکه ری گهنجی بوونه ماشا^(۲)
 خیزان ههمی بوونه میر و پاشا
 سه د جار ل هیقی یا حهریصان
 خارج ژ جفاندنا خه سیسان
 فاضل ژ کهرامه تا که ریمان
 زائد ژ خودانی یا له ئیمان
 خیزان و گه دا وه بوونه مونه م
 موفلس بوونه زه ن پهره ست و موغله م
 خیزان و گه دا غه نی و زه نگین
 شادان و حه زین و شا و غه مگین
 ئیدی نه دبوون ژ هه ف موشه خخه ص
 ته دگۆ ههمی میر کرن موره خخه ص
 تی کدا د مونسب و موافق
 قی کرا د موصافح و موعانق

حاصل کور ژ مقصدهدا سهرامهست
 بوون نهو دهر و بان و نهو سهرامهست
 هن مهست و ههك ديگه ر د بهنگي
 خوانه نده و به ذله گو و چهنگي
 هه ر بهنگي و سهرخو هشي د بو هتان
 تيك هاتنه چهرخ و باز و لو تان
 بي رسته سه ما و ساز و گو فهند
 شيرين و شه كه رله ب و شه كه رخنه د
 عه ذرا و ره وال و بكر و موردان
 حور و مه لك و پهری و ولدان
 گول پيره هه ن و سه مه ن قه بايان
 شه ككه ر ده هه نان و قهند خايان
 زهررين كه مه ران و كه ج كولا هان
 طه لعه ت قه مه ران و خه ط سياهان
 سيمين به دهن و سه مه ن عوذاران
 سي قين ذه قه ن و مه مك هناران
 نه ف موويي مه يان و ماري گيسو
 نه و چارده ساله چار نه بروو
 موردان و موراهق و موجه رره د
 لاوي وه كوو خه ط وه كي زومه رره د

خوہش دہنگ ھنہک ، ھنہک د خوہش رہنگ
ھن جہرگہبہزی و ھن دیگہر لہنگ
(بالجملة) ل رەغمیّ فیّ عہجووزیّ
یہعنی ل خیلافی پوشت کووزیّ
قیزیّ د سقّ کورپیّ د لاوین
مانہندی بہنات و مثلیّ پەروین
ھن دائرہ بہند و ھن د دہووار
ھن سلسلہ بہند و ھن د سہیار
ئەنجوم صفہت ئەنجومەن فورووزان
ھەفت شەفّ د تەمام و ھەفت رووزان
بەزما ستییّ و جەمعییّ تاجدین
گیّران ب فیّ رەنگی زیب و تەزین

---

(۱) د ھندەك دانەیان دا (ب سازان) ھاتیہ .

(۲) د ھندەك دانەیان دا ب فیّ رەنگیہ : یەغما كر و گەنج بوونە ماشا .

(٢٤)

مه قالى نشتعالى شه معى جه مالى مه حبووبه
مه قامى نشتقالى نشتغالى وصالى مه طلووبه

دامانى عهرووسى پاكى گهردوون
داماد كو كر ب موهرى گهردوون
تارىتى ب روھنيى كو راكر
غم شوبههتي ظولمهتي فهناكر
وهقتى سههري ژ روژى هفتى
ئاگر ته دگو گههشته نهفتى
گهرميهتي نارى قوربى مهقصود
راكر ژ ووجودى عاشقان دوود
جهمعيهتي خاصى ئاتهش وباد
ئهلبهتته دكت مروقى بهرباد
ئهف عشق و ههوا كو بوونه دلداش^(١)
جان و دلى دى بدهن ب شاباش
صهبرا شهوتاندى ئفتراقى
تيك سوهت و قران و ئحتراقى

دهر یایی مه‌حه‌ببه‌ت ئوشتولوم کر
 ئارام و شه‌کیب و سه‌بر گوم کر
 مه‌حبووب و موحب ژ فه‌رطی ته‌شویر
 هاتن کو بن ب شه‌وقی ته‌قدیر
 مه‌ششاطه و مهربان و دایین
 شوشبین و مه‌حارمی د تاجدین
 موسته‌وجبی وه‌قتی دین مولاقت
 به‌ر مووجب و موخته‌ضایی عادات
 مه‌جمووعی موبه‌خخراتی موعطر
 مه‌مزووجی موفه‌ررحات و موسکر
 جام و قه‌ده‌ح و ئیاغ و مه‌خمه‌ر
 ئه‌ف مسک و زه‌باد و عوود و مه‌جمه‌ر
 ماوه‌ر و گولاب و عه‌طر وشاهی
 (القصه) ز ماهی تاب ماهی
 ئه‌سبایی نه‌شاط و عشوه‌ عشره‌ت
 ئالاتی صه‌فا و ذه‌وق و صوحبه‌ت
 ئه‌و چه‌ندکرن ئه‌وان موه‌ه‌یا
 مه‌حضا مری پی دبورن موحه‌یا
 ئاراسته‌ بوو عه‌رووس خانه
 دیوار و دهر و عوورووش خانه

رابوونه شه خاصه کی و خادم
 هندهك د ئه قارب و مه حارم
 شه معهك ب ته مامه ئی موطه لالا
 شه مسهك ب جه ماله ئی موجه لالا
 هلگرتنه سهر سه ری خوه ره ققاص
 ئینانه مه یانی مه جلسا خاص
 شه معی ب زه بانی حال و بی قال
 ئه ف ره نگه هه کر به یانی نه حوال
 کای عاشقی بی قهرار و بی تاب
 گهر شوبهی منی خودان تهب و تاب
 رابه هه ره حه جله یا عهرووسی
 پابه نده ببه ب پایی پووسی
 شه معا ته وه کی ته ئنتظاره
 شه وقا ته ل جان و جسمی ناره
 سوهتن نه به سه مثالی شه معان
 بهس شوبه هتی من بباره ده معان
 گهر عاشقی رابه شوبهی فهرراش
 جانی خوه بده نشار و شاباش
 ئه ی ساعی یی مه قصه دا طه وافی
 وه ی سالکی مه نه جا مه طافی

ئەو قبلە و کەعبەیا تە مەقصوود
 نیزیکی تە بوویە ئەمری مەعبود
 بەیت و حەجەر و موقام و حوجرە
 سەعی و طەلەب و طەواف و عومرە
 باری ژ تە را کەرن موقەددەر
 ها بوونە ژ بو تە را مویە سەسر
 ئافی تو رهوان به پیچی سەلوی
 شیرى تو هەمان کەرم کە خەلوی
 تاجدینی ژ سوورەتی شەمالی
 مەعنایى مەحەببەتا وصالی
 زانی ب تەئەممول و ب ئدراک
 رابوو ژ جەهێ خوە چوست و چالاک
 یاری غەم و شاهیان مەمى ژار
 قیرا بوویە صاحب و سلە حدار
 دەستی وی د دەست و دل د دل بوو
 بوو حاجبی دەرگە شیر ل مل بوو
 تاجدین ب قە طەرزى چوو سەرایى
 مەم مال دەری د گەل دوعایى
 لەورا کو مە خووف بوو ئەو مولاتات
 مەلزوومە ل عاشقان موعادات

گەر قىسمى موحىب و گەر حەبىبن
ئەلبەتتە ب دوژمن و رەقىبن
ھن دىو و ھنەك ژ وان پەرىنە
ھندەك د مونافق ئادەمىنە

---

(۱) د ھندەك دانەيان دا (ئۆلداش) ھاتىيە .

(۲۵)

ووصوولیؑ که عبه نئیؑ موراد و طه وافه
وه حوصوولیؑ مه قصه دیؑ مورام و زفافه

زافا ب ئه دهب کو چوو ژ دهردان
شه معا کو ل پشت حجاب و پهردان
ر ابو کو ژ پیشقه چو خرامان
کی شال زهمین ب ناز دامن
زولفیؑ د خوه کر نه پاییؑ نه نداز
دهستیؑ د خوه کر نه فهرقیؑ پهر داز
دیما کو ب نووریؑ (بیت الأقصی)
قه ندیلیؑ فه لهك ب وی ته ییسا
مه خمووریؑ غه بووقیؑ دهر دیؑ هجران
موشتاقیؑ صه بووحیؑ وه صلیؑ جانان
ژه ووهل قه ل عاده تیؑ موباحی
دهستیؑ خوه دریژ کره صوراحی
نووشیؑ ژ صوراحیا شه کهر لهب
نووشین قه ده حهك ژ مهی له باله ب

مهـخمور ڪو دفع ڪر مهـيا ناب
 بهن ڪر گول و سونبولي د تير تاب
 گهـ نهـر گس و لاله گاه سورگول
 رهـبحان و بنفشه گاه سونبول
 تـيـڪ تـيـڪـفـه ددان و تـيـڪ دبهـستن
 هن بـؤـسه ددان و هن دگهـستن
 ئهـو چـهـنـده ب پـيـڪـفـه رادمورسان
 نهـوبهـت نه ددانه هـهـڻ ل بورسان
 ئهـلماس و گوهـر جهـبين و دندان
 تهـبديل بووين ب لهـعل و مهرجان
 دهـريايي مهـحـبهـتي وه ڪر جووش
 دهـست گهـردهن و لهـب ب لهـب هم ئاغوش
 مهـدهوش بووين ب وي مودامي
 بي هـش وه ڪهـتن ژ سهـر قيامي
 قادر نه دبـون بـڪـن قـوعـوودئ
 گـيـر بوونه ب پـيـڪـفـه بـؤ سوجوودئ
 تهـڪرار ژ سهـجدهـئي ڪو رابون
 ئهـو چـهـند ب يهـڪ فـه هـردو شا بون
 شهـڪـهـر ژ لهـبي د يهـڪ رهـقاندن
 سورگول ژ روخي د يهـڪ جـقاندن

تهر کيب کرن ژ بۆ خوه گولقه‌ند
 ته‌زويج کو بوون ب يه‌ك قه‌ دل‌به‌ند
 سى‌ رۆژ و شه‌قان ب دل‌ په‌ياپه‌ى
 وان ته‌شنه‌ له‌بان قه‌خوارن ئه‌و مه‌ى
 موسته‌سقى‌ى شه‌ربه‌تا مه‌يا ناب
 ئاخ‌ر کو نه‌بوون ب شوربى‌ سى‌راب
 كه‌يفيه‌تى نه‌شه‌يا شه‌رابى‌
 كي‌شانه‌ كه‌مالى‌ ئى‌ضطرابى‌
 صافى‌ ذقه‌ن و به‌ده‌ن شه‌فافى‌
 كر مه‌يل و مه‌حببه‌تا زه‌فافى‌
 سه‌رمه‌ست ب ده‌ست تى‌ك هه‌رستن
 بوو گه‌لته‌ و گه‌لج و داب‌رستن
 ده‌م لى‌ك بچيان و ده‌م جودا بوون
 گه‌ه تى‌ك ه‌ژيان و گه‌ه دبا بوون
 ده‌م ئه‌و ددو بوون و گاه يه‌ك بوون
 گه‌ه جۆت و ب يه‌ك قه‌ گاه ته‌ك بوون
 تى‌را كو ژ عاجى‌ به‌ر هه‌ده‌ف بوو
 ئاماج ب سه‌فه‌وه‌تا سه‌ده‌ف بوو
 ئاماج كو بوو مه‌حه‌للى‌ په‌يكان
 دو‌ردانه‌ به‌ده‌ل کرن کرن ب مه‌رجان

نه بل هاته ځه نه صل ما د وى دا
 نه سلا خوه ژ جان و دل ب وى دا
 په يوه سته ب رږ ژ نه گهر ب شهف بوون
 وان پور ژ مه حه ببه تى ب ههف بوون
 هه مواره دو سه رخوه شى د سه ركش
 قالا د كرن ل يهك دو ته ركش
 گهر رږ ژ نه گهر شهفى د رهش بوون
 نه وهه ر دو مه لهك وه پيك د خوهش بوون
 گويا ته دگو دو كيما گهر
 مه شغوول بوويين ب عقدى جهوه ر
 نه و رووح و جهسه د وه پيكفه مونضهم
 نه فسین ب يهك فه بوونه مودغم
 نزالى له گهن نـزوولا نـبريق
 ته صعيد كرن ب قهرع و نه نـبيق
 مه مزووج شهبیهي شیر و شهك كهر
 مه خلووط وه كي حیات و كهوثر
 قه طعا چو نه بوو نه خور نه خوابهك
 وان بير نه دهات نان و ئابهك
 نه وهه فته ته مام بوويه گهردهك
 ناگاه نه بوون ژ حالى فهردهك

غالب گهړيال دهردي صححت
 غم چوون قه شرين ژ کهړبي وه صلهت
 ناگهه سه حهری ژ رږژی هه شتی
 رضوان مه شيا ژ نیف به هه شتی
 مدم هیژ وسال بهر دهری بوو
 دائم نهوی سهر ل سهر بهری بوو
 هیژا نهوی مه سکه ن ئاستان بوو
 رږژان و شه قان وه پاسبان بوو
 تاجدین کو ژ گهرده کی بدهر کهت
 رږژهک ته دگو مدمی ب سهر کهت
 (في الحال) وه رهنکه شادمان بوو
 هدم نه فسه ری نه وجی ئاسمان بوو
 یارهک ته ههبت مه گهر وه بیتن
 گهر دی وه نهبت مه گهر نه بیتن
 یاری ب ته را بتن موافق
 سه د خزمی د خائن و موافق
 قوربان بکه قهط مدمی مخابن
 چ دکي ب کهسان کو بی وه فابی
 قوربان بده قهط مدمی ژه کینه
 بی کیړه برا نه گهر ب کینه ^(۱)

یاری ته ژ بو ته را برایه
هم چاځه ژ بو ته هم چرایه

---

(۱) د هندهك دانه‌یان دا نه‌ف نیف مالکه ب فی رهنګیه : (بی کینه برا نه‌ګه‌ر
ب کینه) .

جبله پيروازى و فتنه نهنگيزيا به كره ژ حه سه د وره زيا ل تاجدين
كو بووى سه به بى مير نه دا مه من زين

گافا ژ عه ده م خودى كر ئيجاد
ئه ف كه ون و مه كان ژ نوو فنه بنياد
مه جمووعى موكه ووناتى عالم
حه ت تافه خه لاصه نه وعى ئاده م
ئه شيا ب حه سه ب صفات و ئه فعال
ئينانه ووجودى موخته لف حال
مه وجود كر ن ب هه ف موعه ييه ن
ئه ضداد كر ن ب ضد موبه ييه ن
ئه ف ئه رض و سه ما به طى ء و دائر
ئه ف مولك و مه لكه موقيم و سائر
ئه ف نور و ظه لام و كوفر و ئيمان
ئه ف خولد و سه قهر به هشت و نيران
ئه ف بارد و حارر و ره طب و يابس
ئه ف مير و گه دا غه نى و بائس

ئەف ئاخ و ھەوا و ئاگر و ئاف
 ئەف لەیل و نەھار و سی و سیطاف
 ئەف ھەجر و ویصال و شاھی و غەم
 ئەف مەوت و حەیات سوروور و مەنتەم
 ھن نوور مثال و ھن وەکی نار
 ھندەك د حەلیم و ھن د دژوار
 قان صادق و راست و خیرخواھان
 قان قومسی و خوار و پروسیاھان
 قان ئەھلی جەھەننەم و عەذابان
 قان لائقی جەننەت و ئەوابان
 نابینی کو پیکشە جو ملە ضەدەن
 حکمەت چیه ؟ بۆچی پیکشە نەدەن ؟
 لەورا کو نەبت ئەگر تەخالوف
 تەمیز مەحالە ھەم تەعاروف
 (القصہ) ب ئقتضائی خلقەت
 میری ب کەمال و عزز و رفعت
 راگرت ژ بۆ خوہ دەرگەقانەك
 فەتانی زەمانە صەی پسانەك !
 دائم ل دەری وی قاپوچی بوو
 قەللاخ و قەلاش و قاوہچی بوو

ئەمما ب نەسەب نەمەردی بوھتان
 بەلکی مۆتەوولدی ژ بوھتان
 ئەصلی وی دیین ژ مەرگەقەر بوو ^(۱)
 مەحضا وی بەشەر ب شۆر و شەر بوو
 ناقي وی موناڤقی بەکر بوو
 بەلکی ژ بەلووقیا بەتر بوو
 مەنناع و مۆذەبذەبین و ئېلیس
 خەدداغ و خەبەر بەزین و تەلیس
 شاگردی شەئامەتا وی شەیطان
 شەرمەندە ژ گوھتەنا وی بوھتان
 بەد چەھرە ژ رەنگی دیوی کابووس
 بەد فەعلی ستیزەکار و سالووس
 تاجدین دگۆتە میر عەیانی :
 میرم بکە دەرقی دەرگەفانی
 ئەف لائقی دەرگەھی تەننە
 ئەف کەلبە نەیندەرە ب کینە
 ھەر چەند صە و دەرگەفان برانە
 ئەکشر صە ب مەر و با وەفانە
 ئەف رەنگەھە میر دگۆتە تاجدین :
 فەعلی د بەکر مەگەر نزانین ؟!

ئەم قىسمى ئەمىر قىسمى ئاشىن
 پور فەتل و گەرپىن و پېش و پاشىن
 ناچارە ژ بو مە ئاشقانەك
 (لا بُدَّ) ژ بو مە دەرگەفانەك
 ھندى ب حوكونمەتى دكىن دەور
 گەھ عەدلە ژ بو مە كار و گەھ جەور
 ھەر چەند بەكر وەلەد زنايە !
 ئاشى مە ژ وى ب فەتل و بايە
 ئەف زومرە كو ظالم و عەوانن
 سووباشى و شەحنە دەرگەفانن
 ئاشى د مە ظالمان دگىرن
 دەخلى د مە ظالمان دەيىرن
 ئاشى مە ئەگەر چ وەقفى عامە
 گەورى تژى گارسى حەرامە
 وى گارسى حارثەك دچىنت
 ئەف حارثە بو مە دى ھلىنت
 ئەف عادەتە نىنە خاصى مىران
 نابىنى ل بەر دەرى فەقىران
 وان ژى ھەمى پاسبان ژ صانن
 ئەو ژى ھەمى قىسمى دەرگەفانن !

سولطانی سهریری بی نیازی
 نابینی ژ بو وی کارسازی
 هندی نهوی راکرن سه لاطین
 دهه چهند نهوی چیکرن شه یاطین
 حاصل د صهی خوه میر نه بوری
 ته علیل ددانه بهر ضروری
 میرن هه نه نهو صهی د تازی
 نادن ب عه دالهئی د تازی
 نهو کینه وه ری خه بیث و مودبر
 یه عنی به کری ب دل موزه وور
 خه وفا وی هه بوو ب خه ف ژ تاجدین
 دائم د دلی وی دا هه بوو کین
 وه قتی کو ب ده ولت و سه عادهت
 نه ف ده عوته بوو ب ره سم و عادهت
 خه ف ژ ئاده میان وه کی عه زازیل
 مه حضا غه ره ضا وی کذب و ته سویل
 ته نهها وهه گوته میر د خه ف دا :
 میرم ته ستی قهوی ته له ف دا !
 نهو جه وه ری تاج و تاجی جه وه ره
 نهو نه فسه ری زیب و زیبی نه فسه ره

ٺه وڙهنگ سهڙايي تهخت و ٺه وڙهنگ
 فهرزانه ب عدقل و فهرر و فهرهنگ
 كه سرب كه سر ڙ بو وي ديني
 فه غفور ب غه وري وئه قيني
 قه بصر ڙ كوري خواه را ب خواهستا
 خاقان ڙ پيشقه دهست ب بهستا
 هي ڙانه د بوو ٺه وي تو ٺه رزان
 ٺه ڙهنگه هه سه رسه ري بدی وان
 مير گو : قه ددم ٺه يا بهد ٺه ختەر
 تاجدين و مه مي ب تهخت و قه بصر
 ږوڙا وه كوو بوويه جهنگ و په رخاش
 تاجدين و مه مي دو سه د قزلباش^(۲)
 (بالجمله) ب زره و زهند و بن پهږ
 ٺينان ڙ مه را ب شير و شمش پهږ
 خاقان چيه ٺه ز چ كم ب فه غفور
 نادم ٺه ز ٺه وان ب روبعي مه عمور
 مه لعووني كو دي نه بوو چو ته ٺير
 ٺه و مه سئله وهر گه رانده ته زوير
 گو : قه نجه حقيقيه تا هومامان
 هه مسهنگي سه داقه تا غولامان

رڼا څه دخون شهراڼي بهلوا
 گاڅا کو دخون که باڼي سولوا
 چاوانه د شاهي و سه فايي
 نه و رهنکه د تنگي و جه فايي
 عارض نه بتن ل وان ته به ددول
 ظاهر نه بتن ژ وان ته حوول
 مه حضا نه کن نه ف قو ووري خدمت
 قه طعا نه کن نه و فوتو وري هممت
 نه ف ذوق و جه فا بن موقابل
 نه و صدق و وه فا بن موعادل
 لي ضائع ه هممه تا که ريمان
 ده ر حه ققي نه لائق و له ئيمان
 ناکه س نه سه زايي گه نج و ماله
 نو و ره س نه موناسبي جه لاله
 مه نظو و ره ئي نو و ره سان شه رابه
 مه خم و و ره ئي سه رخواه شان خه رابه
 پور عه قلي دقيت و پور ته حه ممول
 نو و ره س ب مه يي نه که ت ته حه وول
 ميرم ته نه دي کوري سکه نده ر
 دايي ته نه ظر .. ژ حه ددي چو و ده ر

رۆژا کو سستی ته دایه تاجدین
 وی ژ ئالیّ خوه دائیه مەمیّ زین
 میر گۆ : چ عەجەب نە کر ب من پەرس
 یانە قە نەمایه وی ژ من ترس ؟
 گۆ : ما تو نزانى ئەو کوسانە
 میرزایه جوانه پەهلەوانە
 مەیدان دیه وی جلەو رەقایه
 هەر چی وه کوو ئەو بکەت رەوايه
 ترسا من ئەوه ب کبر و کینى
 طوغيان بکەتن ژ پاشى زینى
 دەعوای نەسەبىّ بکەت ب خالە
 قەصدای حەسەبىّ بکەت زه وائە !
 میر گۆ : مە د دل هەبوو ب داخواز
 زینى ب مەمىّ بکم سەرەفراز
 سووندىّ دخۆم ئەز ب رووحىّ والە
 حەتتا بگەهیتە جەددىّ خالە
 مەحضا ب ژو کوورىّ نەسلىّ ئادەم
 زینى ب ژنینه ئەز قە ئادەم
 هەر چی ژ سەرىّ خوه بوویه بیزار
 ها زین و بلا ببت خەریدار

مهردی ژ سهر و رحا خوه تیّره
 بیّ خهوف بخوازن کو میّره
 حوکام ب باطن و ب ظاهر
 بیّ شوبهه موشابهن ب ناگر
 ظاهر د صهباحی و ب نوورن
 باطن ژ مه دارهئی د دوورن
 ره حمیّ کو دکن ژ رهنگیّ پوژن
 قههریّ کو دکن جههان دسوژن
 زنهار نه کی ب وان تو باوهر
 گهر باب و پسی وه گهر برادهر
 خاسما کو موقه ره بیّ د به دخواه
 نیّزیک بن (نعوذ بالله) !

---

(۱) مهرگه قهر : جهه کیّ گریدایی ب ئورمیّ قهیه ، دکهفته نیّزیکی سنوورین عیراقیّ وئیرانی و ترکی .

(۲) قزلباش : شاشک سوّر ، کولاف سوّر ، وئەف پەيشه بوّ له شکهريّ صهفويان دهاته ب کارئينان چونکی شاشکين وان دسوّر بوون ، و ل نک کوردان دهمیّ ئەف پەيشه دئيتە ب کارئينان مەبەست ژى عەسکهريّ عەجهمانە ، ودبت خانى دهمیّ قىّ پەيشىّ ل سهر ئەزمانى ميري دييژت مەخسەدا وى پىّ عەجەم بن ، ئەگەر نه .. هنر بوّ هندی دجت کو مير (زين الدين) ی بوتانی بهری زهمانی صهفهويان ژيا بت ، وه کی ل جهه کیّ بوّری ژى مه بهحسىّ دهمیّ وى کرى .

نا نومیدیا زینى به ژ دهوله تا وهصلهت و حهضرهتى
دهردهمه ندیا وى به ژ کوربه تا فورقهت و حهسرهتى

تاجدین و ستى کو بوون ب ههف شاد
وهصلی کرن ئه و ژ ههجرى ئازاد
مه مایه د کونجى وهحدهتى فهرد
نه یار و نه ههمنشین نه ههمدورد
ههمدهم کونه بن ژ بو دهمان را
ههمدهرد نه بن ژ بو غهمان را
غهمگین ب چ دى بکن تهحه ممول
شاهین ب چ دى بکن تهوه سسول
شاهى و غهمان دقیت ئه نواز
دهردان و دهمان دقیت دهمساز
ئونسییه تى عاشقان سوکونه
سه رمایه ئى وه حشه تى جونونه
ئاسووده دبن ب یهك دو ههم قال
خاسما کو هه بن ب یهك فه ههم حال

زینى وستی مەمۆ و تاجدین
 فیکرا دکرن مەدار و تەسکین
 زینى کو دکر ژ دەردى ئەفغان
 دەنگى ستىيى دبوويه دەرمان
 گافا وەکوو مەم ب دل دنالى
 تاجدین دبوويه حەکیم ل ئالى
 ئەف هەردوو ژ هەر دووان جودا بوون
 چوون هەردو ب مەقصدەدا خوە شا بوون
 ما زین و مەمى د بى سەرەنجام
 بى مەقصدەد و بى موراڊ و بى کام
 چل پوژى نە خوڤ نە خواب زینى
 سەر رانەدبوو ژ سەر گرینى
 خوونا دلى بوو غذا و خوارن
 هیستەر ب خوە شەربەت و قەخوارن
 هەموارە ب پوژ ئەگەر ب شەف بوو
 وى حال ژ فورقەتى هەر ئەف بوو
 پوژان دگرى ب شەف دکر ئاھ
 ئەو رەنگ گەرپا ضەعیف ئەو ماھ
 بەدرا پروویى وى بوويه هلالەك
 طلەعت د نوما وەكى خەيالەك

هه‌م‌زاد و هه‌قال و هه‌منشینان
هه‌م‌زار و ئه‌مین و نازه‌نینان
هه‌ر له‌حظه دگۆتیی ب رقعه‌ت :
که‌ی سه‌روی ریاضی باغی رفعت
سه‌سه‌بزی و تازه به‌رگ و باری
ئه‌ف چه‌نده چ هی‌ستران دباری
هه‌مشیره ئه‌گر ژ ته‌جودا بوو
خو‌ه‌ش چوو و ب هه‌م‌پیی خو‌ه‌ شا بوو
وی گرتیه بو خو‌ه‌ صه‌بر و ته‌م‌کین
ئه‌و شایه‌ ل وی تو لی‌ره غه‌م‌گین
(من بعد) غه‌مان ژ قه‌لبی را‌که
ته‌ش‌بیهی ب زولفی به‌ر قه‌با‌که
چین چین بکه‌ طورره‌ئی د شه‌ب ره‌نگ
گول گول قه‌که عارضی د گول ره‌نگ
زولفان قه‌که دا ببن موسه‌لسه‌ل
ئه‌کللی ل جه‌به‌ته‌ی مو‌که‌له‌ل
بسکان تو ژ خه‌م‌ریان جودا که
زولفان شه‌که پی‌کفه به‌ر هه‌وا که
دا سون‌بول و سو‌رگول ئاشنا بن
ره‌یحان و بنه‌فشه‌ طا ب طا بن

بسكان بوهرينه سهر هلالان

سهودا كه د به ككه ئي بلالان ^(۱)

ديسان بكه خه مريان قه ده ح نوش

جه عدان قه كه كه عبه بت سيهه پوش

تا خه لق ژ غه رب و شه رقي تا شام

حوججاج صفت ب بهستن نحران

په يوه ند بكه پي كفه بسك و خالي

شيراز كه موصحه فا جه مالي

سهرله وحه ئي ديم بيت موده هه ب

تاياتي خودي بن موره تته ب

دا فرقه ئي كافر و موسلمان

ته صديق بكن ب نه صصي فورقان

قان غه مزه و ناوري د خورنخوار

وان خه نجه ر و كه يبري د دژوار

زنهار ! مه دي جهواز و روخصه ت

وان نينه ب كهس چو رفق و ره هه ت

مه نزون بكه طور ره ئي د طه ررار

دا حوكمي بكن ل شاه و خوندكار

په ردي تو ژ بهر گولان هلينه

پي صه بريي بولبولان بينه

خه ندان بکه غونجه يا دههانی
 نالان که ههزار داستانی
 سه رخو هه که ل گه رده نی گوهاران
 سه رسم که جونوون و دین و هاران
 مه یخوهر که مه لان ب غونج و نازان
 شه یخان بشه هینه بهر به رازان ^(۲)
 ده ستور بده بسک و زولف و خالان
 ئاگاه بگی ره ئه هلی حالان
 دا مور شدی بی طه ریقی هائم ^(۳)
 سه رگه شته نه بت وه کی به هائم
 ئنکار بکه ت ضه لالی مو طله ق
 ئقرار بکه ت ب صوره تی حق
 فارغ ژ ته جه للیا جه لالی
 قانع ب ته صه وورا جه مالی
 فانی بکه تن ئه وی ووجوودی
 باقی ببتن ب قی شو هوودی
 ئه ف چه نده ئه وان دگوتن ئه ف په ند
 زین پی نه دبوو صه بوور و خور سه ند
 به لکی ب نه صیحه ت و ب په ندان
 یه ک جار دکه ته به لا و به ندان

عشق ئاگره نه فخره نه صيحه
 سر پرده له لومويه فخره
 هندی کو ئهوا دکر مهلامهت
 وی زیده دبوو ژ وان نه دامهت
 ئهشکان نه ددانه چاقي فرصهت
 ئاهان نه ددا دههانی موهلهت
 دا ئهف ب کهلامه کی خه بهر دهت
 یا ئهو ب مهقامه کی نه ظهه کهت
 ناصح فکرین کو وه عظمه و تهقریر
 ناکن ب چو رهنگی نهفع و تهئشیر
 مایین د تهعه ججوبی کو ئهو ماه
 ئهف چهنده ژ بو چرا دکهت ئاه
 وان ههر وه قیاس دکر کو زینی
 ههر بو سستی بی دکهت گرینی
 دیتن کو خه بهر هه می ههوا بوون
 ناچار کرن سوکووت و رابوون

-
- (١) ئانه کو : تو د مه که هی دل بیلالان رهش بکه ، ومه خسه د ب مه که هی دیمه ،
 و بیلال خالین رهشن وهندهك دانیهان دا هاتیه : سهودا که ژ نووڤه وان رهوالان .
 (٢) ئهڤه ئیشارهته بو سه رهاتیا شیخی صهنعانی ئهوی ژ بهر یارا خو شقانی بهرازان
 کری !
 (٣) د هه می دانیهان دا هاتیه (بی) یه ، وئەز دویر نابینم د ئهصل دا (بی) بت .

(۲۸)

همدمه بيا زينى د گهل غه مان
ب سه به بى نفاق و نا اعتماد بيا همدمه مان

زين ما ب ته نى د گهل غه مان جو ت
غم لى جقيان ژ بو غه مان گو ت
کای هه منه فه سى د بى نه وايان
فه ريادره سى د پور جه فايان
هه مده ردى د دهرده مه ندان
هه مپه رده ئى سررى موسته مه ندان
هه مرازي دلى د دل برينان
هه مخوايه ئى خاطر ا جه زينان
هه مکاسه ئى خوانى بى طه عامان
هه م مه شره بى راحى ته لخ کامان
عاشق ب وه واصلى جه مالن
سالک ب وه نائلى جه لالن
ويړانه ئى دل وه مايه خالى
قه ط غه ږى وه که س نه هن جه والى

چاوا دڪرن ژ بڻو خوه مه عمور
 موطلق ژ وه را مه دايه دهستور
 دهولت ب وهيه د داريء دونيا
 رفعت ژ وه را سهراييء عوقبا
 غم لهو مه دقيين كو با وهفانه
 نابيين نهفه تهحلي و جهفانه
 رڙا رهشيانه ياريء جاني
 ياريء خوهشيانه شادمانی
 كهونين چ عاجل و چ ئاجل^(۱)
 غه مخواري نهبت كوو تيته حاصل؟
 حاصل ب وه خوهش دبت ل من دل
 بي گهنج غه مان ژ دل چ حاصل

---

(۱) د هندهك دانهيان دا ب في رهنكيه : كو نينه چ عاجل و چ ئاجل ..

(۲۹)

موعاته بیا زینى د گهل ستيں

گازندا خوويى ژ پهرىيں

گه گاهى ذکر ستي موخاطه ب

ئەف رەنگه هه ئەو مەلەك موعاته ب

كای رووح و رهوانى قەلبى زینى

نوورا به صهرى ديار و دینى

هه مشادى و هه مজেفا و هه مدهم

هه لم لحم و عه ظم و جلد و هه مدهم

هه مشيره و هه م جهناح و هه م سهر

هه م بيضه و هه م ئاشيان و هه م پهري

وهى طهبعى ب طهبعى من مو طابق

(إلا) كوب به ختى نا موافق

سه د شوكر ته به خت بوويه ياوهر

چاوا ته دقوى وه دا ته داوهر

سه د شوكر ته به خت بوو موساعد

طالع گه رپا ژ بو ته صاعد

بهختی من نه گهر چ زیډه رښه هات
 نه ف قسمه ته بو مه زیډه خوښ هات
 ته قسیمي غه مان ژ بو م را بوو
 ته قدیری نه زه ل یه قین و سا بوو
 شاهي ژ ته را و غه م ژ بو من
 تاجدین ژ ته را و مه م ژ بو من
 غه م چونکی کول سووره تی مه مینه
 له و غه م ژ مه را ل سهر غه مینه

(۳۰)

موکالهمه نئ هه مرانی شه مه

موداوه مه نئ خونپیزی ده مه

دهم شه مع دکر ژ بو خوه ده مساز

کای هه مسهر و هه منشین و هه مرار

ههر چهند ب سوهنتی وه کی من

ئه ممانه ب گوهنتی وه کی من

گهر شوبهه تی من ته ژ ی بگوهتا

دی من ب خوه دل قهوی نه سوهتا

دهردی من و ته ژ یهک ب فهرقه

ئه و فهرق ژ غهربی تا ب شهرقه

مه شرق تویی ئاگری ته ظاهر

مه غرب ئه ز و باطنی من ئاگر

دائم دسوژت مه رشته ئی جان

ته ناسوژتن ژ غیری ئه زمان

پیتهی مه ل سهر د دل په رهنکه

جانی مه د گهل په رهنکی جه نکه

شه و قهك ته ل سهر سهرى دياره
 سه و دايه كه سهر سهرى دياره
 نه و شه و قى ژ بو ته را زه بانه
 نه و پيهت ژ بو مه را زيانه
 پيهتا ژ دلى مه دايه سهر سهر
 حوكمى دكه تن ل بابى صهر صهر
 ههر چهند ب شرف دمىنى بيدار
 صوبحان دنقى هه تا فه ئيقار
 ئيقار و سه ههر ب رۆژ نه گهر شرف
 نه ز ههر دسوژم و سال سهر ههف

(۳۱)

بولبوليا زينى يه د گهل پيروانهنى

پيروانیا وى يه د گهل ديوانهنى

گهه گاه ژ دهست دلى بريندار

ناچار دبوو ژ جاني بيزار

پهروا نه دكر ب ئاته شى غم

پهروانه دكر ژ بو خوه همددم

كهى طائرى ئاشياني فرقهت

وهى بولبولى بوستانى حرقهت

ئهى حوججهتى عاشقى د صائب

وهى موبطلى مودده عى بى كاذب

مهردانه دبه خشى جاني ئه رزان

حه يفه كو بمر گراني لهرزان^(۱)

ناوه ستى دهمهك ل بهر ههوايى

ناپوخته طهلب دكى فهنايى

ئهو لهز ژ ته را گهلهك قوصووره

ئهو لهرزه ژ بو ته را فوتووره

بى صهبرى و بى سوكون و بى تاب
 لهورا خوه دكى ب زورى پهرتاب
 ناپوختهئى عهيبه كه تهمامه
 مهطبووخ دبىژنى كو خامه
 پوخته دسوژن مه گهر چو جاران
 فانى قه نابن ب نوور و ناران
 باقى دگهرن وه كى سه مه ندهر
 وان جسم دبىته جاني نه نوهر
 وى جسم مونه ووه را مه لك رووح
 بهيضا قه مه را موقابه لهت يووح^(۲)
 يهك زهره ژ ئاسمان و عهردان
 نه دما كو نه كهت د گهل خه بهردان
 ژهف ئاده مي يى د صاحب نه غراض
 مه حضا دكر ئحتراز و ئعراض
 فكرا خوه دكر ژ ئنس و جانان
 سررا خوه دگوته بى زبانا
 سه ر تا ب قه ده م غه ريقى غه م بوو
 نه قشى دل و جان خيالى مه م بوو

---

(۱) ودبت ب قى رهنگى ژى بيته خواندن : ب مهرگ راني له رزان .

(۲) د هندهك دانهيان دا (نووح) ل شوينا (يووح) هاتيه.

(۳۲)

مهجنوونیا مهمنی یه ژ عشقا لهیلایی
وامقیا وی یه ژ دهردی عهذاریی

مهم ژی ژ خه یالی ږوویی دلدار
یه عنی کو ژ ئاره زوویی دیدار
بوو دینه کی دلپه ذیر و سه ودا
مهجنوونه کی بی نه ظیر شهیدا
غالب گه ږیا ل عهقلی ده هشت
مونس گه ږیا ل قهلبی وه حشت
نه قابلی حملی داغ و دهر دان
نه نایی سهیری باغی وهر دان
حاصل کو نه بوو وصالی زینی
راحهت چو نه بوو ژ بهر برینی
له ورا کو دو ته شته لهب د بی گاف
بی تاب بن ژ بو فرهك ئاف
ناگهه بر ږت ژ ئاسمانی
سه رچه شمه ئی ئابی زنده گانی

يهڪ تهشنه مورادى دل هلينت
 يهڪ سووخته هەر وسا بمينت
 يهڪ كهسبى بڪهت حدياتي سهرمه
 ئى دى دچته مهماتي مومته
 تاجدين كو نهو وصال دهست دا
 نهو رهنڱ ل مهي مهلال دهست دا
 نهصلا ژ غهمان نهبوويه هيڻا
 مهحضا ب كهسان نهبوو مواسا
 قهطعا وي نهبوو ل جه قهراړهڪ
 نهصلا وي نهبوو ب كهس مهدارهڪ
 نهو وهقتى وهكوو دچوويه پيش مير
 ته دگوو كو دوساغه پي د زنجير
 هەر لهظه ژ دهر د و ٿاه و واهي
 ٿاگر دگهانده بارگاهي
 گاڦا كو دچوويه پيشي تاجدين
 نهو ژاره د گهل دلي ب نالين
 نهدهشي بكهتن مهدار و صوحبت
 نهدهبوو بگرت قهرار و ئولفت

(۳۳)

مه خاطه به يا مه منّ يه د گهل شه طيّ جزيرى
موجاوه به يا ژ عشقا بى نه ظيرى

ناچار ژ هيّ شه تيّ د چوو دور
همدرد دبو د گهل شه طيّ کوور
کای شوبهه تيّ نه شکیّ من ره وانه
بى صبر و سوکوونى عاشقانه
بى صبر و قهرار و بى سوکوونى
يان شوبهه تيّ من تو ژى جونوونى
قهط نينه ژ بوّ ته را قهرارهك
غالب د دلىّ ته دانه يارهك
هر له حظه ته ژى چ تيّ ته بيرى
سه رگه شته دى ل ره خ جزيرى
ئهف شه هرهيه گهر ژ بوّ ته مه حبوب
حاصل گه پايه بوّ ته مه طلوب
دائم د دلىّ ته دانه مه نزل
دهستىّ ته ل گه رده نيّ حه مائل

هيڙا تو خوديٰ تو فكريٰ ناڪي
هر رڳو هزار شوڪريٰ ناڪي
ئف چهنده دڪي هوار و گازی
ئیدی چ موراده کی دخوازی
بیهووده چرا دکی تو فدریاد
ئاواریه دچی دیاری به غداد
گر نهز بگریم و گر بنالم
وهر نهز بمرم و گر بکالم
هر چی وه کوو نهز بکم رهوایه
مه عقول له ژ بو مه را فه نایه
جارهك ل دلی م ژی گوذهر كه
سه رچه شمهئی چه شمی من نه ظهر كه
دهردی دلی من کو بی دهوایه
چه شمی ته ری من چ ماجه رایه
دیوانه مه من پهری ب دهردا
نهز دجله مه زه نبهری مه بهردا
وه سطانی و نیرگری و سه قلان
دهروازه و عوممه ری و مهیدان
قان سهیر گه هان تو لی دکی گهشت
نهز مامه ژ بو م را دهر و دهشت

(۳۴)

مه باختیا مه منّ د گهل بایی

هه واداریا د گهل هه وایی

گه به حث دکر د گهل صه بایی

شهر حا غه میّ دل دگوته بایی

کای جسمیّ له طیفیّ شوبهه تی رروح

دهر گاهیّ به دهن ل بهر ته مه فتورح

ئه ز هیفی دکم کو بیّ ته وه ققوف

ره نجیده قه ده م ب بیّ ته که للوف

جارهك ههړه (سدره السعادة)

گاځهك ههړه (سدره النهاية)

ئه ووهل تو بوؤسه ئاستانیّ

پاشی ههړه پیّشی دلستانیّ

ئه م ما ب ته واضع و ب ته عظیم

سه د مه رته به ئحترام و ته کریم

ئا ههسته ژ بوؤ بکه دوعاییّ

وابهسته ئیّ ویّ بکه ئه ناییّ

شایسته بکه تو ئحترامی

دهست بهسته قهوهست بکه سهلامی

پاشی حهره کت که پیشقه چاپک

ثقلهت نه کری ل طهبعی نازک

ئهف نامه کو خوونی دل مداده

ئهو سهفحه کو مهردومدک سهواده

پهردی مهلقین ژ بهر جهمالی

تهنها بده دهستی عهروضحالی

زنهار! دبانه کی نقابی

گافا کو دخونتن کتابی

بیژی ژ مه را : کو پادشاهم

(بَندَن آکاسویله) : قبله گاهم^(۱)

لهو مهطلهعی نووری (ذو الجلال) ی

لهو مهنبهعی کهوئهره زهلالی

لهو مهنظهعی مهظههرا ئیلاهی

ئهم بو ته گه دا تو پادشاهی

دا بو مه ب حهققی موتته صف بی

دهر حهققی مه عه دل و مونته صف بی

دهر دیده ژ دیده ئی تهوه لالا

گه گاهی بکی ل دل ته جه لالا

ئەف دەئىبى قەدىمە پادشاهان
 وان عامە نەظەر ل پور گوناھان
 (واللہ) گونەھى خوە ئەز نزانم
 ئەمما مە دلەك هەبوو دزانم
 ئەو دل پەريان ژ من رەقايە
 ئەف پیلەكە ئەو ژ من جودايە
 وەقتى كۆ د گەل من ئەو تەبا بوو
 صاحب هەوەس و خودان هەوا بوو
 بەلكە كربت خەطا و عصيان
 ئنسان خولقین ب نەقص و نسيان
 سەد جار كۆ زیدە پور گوناھە
 لى سايەئى زولفى تە پەناھە
 گەر قەهرى بكى لوى جەزايە
 وەر عەفوى بكى عەجەب عەطايە
 ئەف رەنگە ببیژە ئەى صەبا تیز
 (وانگاہ زمين ببوسه وبرخيز) (۲)
 ئەى بادى صەبا ب حەققى مەعبود
 گاڤا وەكۆو تىي ژ پيشى مەقصود
 زنهار ! ھنەك ژ خاكى دەرگاھ
 بىنە ژ مە را د گەل خوە ھەمراھ

تۆزۈلۈش رەنگى تووتىايە بىنەب خوە را کو کیمیایە

-
- (۱) ئەفا د نابقەرا کفنان دا ب زمانى ترکیه ، ئانە کو : ژ لایى مه فه بیژى ..
و د هندەك دانەیان دا پیشقە هاتیه : خالا ئەنیا ته قبلە گاهم .
- (۲) ئەفا د نابقەرا کفنان دا ب زمانى فارسیه ، ئانە کو : پاشى عەردى ماچى بکە
ورابه .

(۳۵)

موجوده لہیا مہمسیٰ یہ ب دلیؔ کول پا

موجودہ بہیا پھر وانہ نیؔ ب بولبول پا

گہم جہنگ دکر د گہل دلیؔ ژار :

کای خائنیؔ شہر مسار و غہ ددار

کان قہول و قہرار و عہد و پہیوہند

پہیمان و قہسہم یہمین و سوگہند

تہ دگوؔ کو د گہل تہ صادقمؔ نہز

تہ دگوؔ ب تہ را موافقمؔ نہز

تہ دگوؔ کو د گہل تہ یہكؔ دلمؔ نہز

تہ دگوؔ کو خودان تہ حممولمؔ نہز

حہیفہ کو زیادہ بیؔ وہفایی

وہیلا کو نہ قابلؔ جہفایی

قہلبؔ دہغلؔ ب دل نیازی

پور چیل و چہپی خہراب و خواری

نہی طووطیؔ بیؔ پھر وہشیؔ شرینی

وہی طفلیؔ طوفہیلیؔ نازہنینی

يارى خوه شيان بوويى مه گهر تو

قهلبى ره شيان بوويى مه گهر تو

دلهايى كه سان دهر وونى ته نها

نصافه تهنى بهيلى ته نها^(۱)

ئهف بولبولى جان د مه جبه سا تهن

مايه ب تهنى مثالى بيژهن^(۲)

نصافه بكي تو جاني بدرود

دروازه ئى تهن بگيري مه سدود

سررا د ته دا ژ فهيضى جانه

نوورا د زه مين ژ ئاسمانه

ئهى دل مه چه بى چراغى جاني

ظولماته .. تو كورى .. رى نه زانى !

مه قصود ئه گهر ژ بو ته جانان

جانان ته د جاني دانه پونهان

لهورا تو نموونه دارى ذاتى

ئاينهنى صوره تى صفاتى

زنهار ! مه چه ل دوو ته سهرا^(۳)

دا جان نه كه تن ژ ته ته بهررا

چوونا ته دبته خارجيه ت

تهركا ته دبته رافضيه ت

خارج مەبە دا ببی تو داخل
 تەرکی مەکه دا ببی تو واصل
 رەفضی مەکه تو ب دل به سوننی
 (ما بآلک و یحک أنت منی ؟) (۴)
 ثابت به کو دا نه بی خەلەف بی
 دا واقفی سررا (من عرف) بی (۵)
 هەر چەند تو چوویی بهر دەری دوست
 لی دوست ل نک منه ل وی پۆست
 قەددا تە حەباندی بو تە دارە
 زولفا تو جفاندی ئەو قنارە !
 جەذبا تو رەقایی جان ل بالە
 سررا تو فدایی ئەو خوە مالە
 باوهر تە نهئی ل زولف و خالان
 مالی مەدە هندویان ب تالان
 پابەندە مەبه ب تاری گیسۆ
 سەرگەشتە مەبه ب قەوسی ئەبروو
 هەر چەند خەلیلی ئەی بەلاکەش
 گولزار ل تە دبیتە ئاتەش
 تەشبیهی تە سەد هەزار بولبول
 سەد جار بکەن فغان و غولغول

په روانه صفه ت ل پيشی وهر دان
 هه ردهم دسوژم ب داغ و دهر دان
 ئه ی دل ته خوه دایه بهر هه وایی
 قه صدا ته ئه وه بکی صه فایی
 ئه م ما ژ طه بیبی عشقی صادق
 من زانیه بو ته را موافق
 په ره یز ژ قسمی مو شته هاتان
 ته قوایه ژ فان موله ذذاتان
 هه ر چی کو مو خالفی هه وایه
 عه ینئ وی ژ بو ته را شفایه
 من پورسیه بی گومان ژ لوقمان
 خاصصیه تی شهربه تان و لوقمان
 هه ر چی کو شرینه عه ینئ دایه
 هه ر چی وه کوو طه لحه ئه و ده وایه
 ئه و چه ند ئه وی د گهل دلی گوت
 ناچار دلی دلی ب وی سووت
 دوو که ل ژ حه راره تا سوهدا
 رابوو تژی بوو مه حه للی سه ودا
 رابوو قه ژ دل دوخان و یه حمووم
 ره ش کر ل سه ری ده ماغ و خه یشووم

نهينيكى خديالى بوو موكه ددهر
 ئاينه ئى عه قلى بوو موغه ييهر
 عه وره ك ته دگو ژ ئه رضى رابوو
 ئه فرازى ل ئاسمان جه ما بوو
 وى عه ورى ژ ني شه كا هناقان
 خونبارى دكر ب هه ردو چاقان
 سه يلا جگه رى وسا ل گور هات
 گويا كوب سهر ئه ره ز شه كور هات ^(٦)
 (القصّه) ژ علله تا د دل دا
 سه يله ك وه دچوو مه مى ب مل دا
 شه ططى عه ره ب و فرات و جه يحوون ^(٧)
 هه ر سى ته دگو ب يه كفه رابوون
 هه ر چه نده ژ هيستري مه مى ژار
 شين بوون ل ره خى شه طى سپيندار !
 صه حرا هه مى بوونه صه حن و بوستان
 ساحل بوويه گولشه ن و گولستان
 وى بى دلى هه ر ل وى مه كان گرت
 وى بولبولى ب خوه ئاشيان گرت
 ئه و بولبول ئه گه ر چ پور هه وه س بوو
 زندانى به دهن ل وى قه فه س بوو

فیکرا وهریان ل وی پهر و بال
 تیکدا وهشیان ژ وی خهط و خال
 قه ددا وی یه شوبهه تی صه نه و بهر
 خه م بوو ، جفیا مثالی عه ر عه ر^(۸)
 رووی د وی گهر چ هه ر د ته ر بوون
 مانه ندی خوزامی لیک زه ر بوون
 عارض قهومی ل نه ینکی ژهنگ
 ره ونه ق چو نه مال نه قشی ئه ر ژهنگ
 عشقی وه نه خوهش کر ئه و به لاکهش
 حوبی وه ته لهس کر ئه و موشه و وهش
 دیمای نه ما چو ئاب و رهنگهک
 نوطقاوی نه ما جهواب و دهنگهک
 ژه و وهل قه ل ره خ شه طی نه خوهش کهت
 چل رۆژی ته مامی شوبهی لهش کهت
 عه قل و خه رد و شوعووری ئنسان
 حسس و هه ره کهت قوایی حه یوان
 قه طعا قه نه ما ژ وان چو ئاثر
 یهک جوزء ل نک مه می بریندار

---

(۱) ته نها یا ب راما نا (تنی) د ئیت ، ویا دوی جه معا (ته ن) یا فارسیه ئانه کو :
 لهش ، و ده ونه ری به لاغی وره هو انیژی دا دیژنه فی چه ندی : (الجناس التام) .

(۲) بیژن : قهره مانه کی نه فسانه بی بو ، خوارزایی روسته می زالی بو ، دیژن :
ب تنی هاتوو گرتن وهافیتن د بیره کی دا .

(۳) د هندهک دانه یان دا (تهوه لالا) ل شوینا (تهسه را) هاتیه ، و ژ لایی مه عنایی
فه هدر دو د دورستن ، مه خسه دا وی نه وه دیژته دلی خو : هشیار به ! پشت
نده ته له شی ، و ب دویف که یف وخو شین خو نه که فه ، دا رح به راته تا خو ژ
ته ندهت .

(۴) نهف پرکه ب زمانی عهره بیه ، نانه کو : نهی دلی من ! ته خیره تو دچی
پشت ددهیه من ، ههش بی وهرؤ ! ما تو نه پشکه کی ژ من ؟ و دقان مالکان دا
شاعر زیره کیا خو ژ لایی ره هوانیژیی فه نیشا مه ددهت ، دهمی ناقتین هندهک
دهستهک و کومان وهندهک مروقان بو مهسه له کا ئه فینداری ب کار دئینت ،
وه کی : خارجی ، رافضی ، سوننی .. و واصل ، کو ئیشاره ته کا نه ئیکسره بو
واصلی کوری عه طائی (۸۰ - ۱۳۱ مشهختی) نهوی پشت دایه جفاتا ئیمام
حه سه نی به صری ، و بوویه سهر کی شی مو عته زلیان وهه ق کی سونیان .

(۵) ئیشاره ته بو وی گوتنا دبیزت : ﴿ من عرف نفسه فقد عرف ربه ﴾ یان :
﴿ رحم الله من عرف قدر نفسه ﴾ و مه خسه د ب هدر دو گوتنا نه وه مروف خو
ب دورستی بناست دا خودایی خو ژ بناست ، وبهایی خو یی دورست ژ
بزانت ، و ب ریکین دورست نه هاتیه کو نهف هدر دو گوتنه پیغمبه ری - سلاف
لی بن - کرینه ، (برینه : فیض القدیر ۱ / ۲۲۵ و ۴ / ۲۹) .

(۶) نه رزل قیری مه خسه د پی رویاری ناراسه ، و کور ژ رویاره کی دیه ،
نانه کو : وهسا وی روندک باراندن تو دا بیژی رویاری کور ب سهر ناراسی دا
هاتیه !

(۷) مه خسه د ب (شط العرب) ل قیری رویاری دجله یه .

(۸) خهم بوو نانه کو : خوار بوو .

(۹) نهف مالکه د بارا پتر دانه یان دا نه هاتیه .

(۳۶)

چوونا مير زهينه ددينه ب صهيد و نيچيرى

نازاديا مهم و زينه ژ قهيد و زنجيرى

صه يادى شكارى حوسنى نه خبر

كر بو مه كو سهر گوزه شت نظهار

گو : روژه كه خوهش ب فصل و نه يام

ده ورا فله كه فنا سهره نجام

فهر راشى قهضا ب صونعى قودرهت

غهبرا كربوو مثالى جه ننهت

مه ششاطه صفهت جه هانه ديړين

ته زيڼ كربوو عهرووس نايڼ

ههر يهك ژ نه وال و كووه و دهستان

رهه شوبه هه تي گوشه يډ بهستان

ههر رهوضه رياضى خولدى نه كبر

ههر چه شمه ژ عهينى نابى كه وثر

ههر كووه ژ رهنكى طوورى مووسا

ژ نه نوارى ته جه للى يى ته ييسا

هەر نههرهك ژ رهنگي نهژدهها بوو
 هەر سهبزه ب موعجزان عهصا بوو
 هەر دار ژ فیهیضی نهوبههاری
 تیک شوعله ددا ژ نووری باری
 هەر گول ژ مثالی ناتهشی طور
 یدک مهشعلی بی قوصووری پور نوور
 هەر مورغ سهحر ب خوه کهلیمهک
 هەر طووطی و قومری یدک نهدییمهک
 هەر نهخلی ندا کونهنده هەر گاه
 تهشبهی شهجر دگۆ : (أنا الله)
 خهراگوش و غهزال و گۆر و ئاهوو
 ئهف قاز و قولنگ و کهبک و تهیهوو
 کهرکه د چه رین ل کووه و دهشتان
 رهف رهف دفرین د نیف بهشتان
 (القصه) ب ئقتضا زهمانی
 بوو فورصهتی عهیش و کامرانی
 فهصلا بگهړن ل گهشت و سهیران
 نیچیری بکن ژ وهش و طهیران
 میری کو فهلهک موطعی فهرمان
 گۆ : صوبحه نهبوویه قهومی بوهتان

رأبهستی سلاح و گورز و شمشیر
(بالجملة) د گهل مه بیته نیچیر

حاضر نهبتن کهسهک د صهیدی

نهو دی بمرت د بهند و قهیدی

خهلقی کو حهتاب صوبجی کاذب

حاضر کربوون بساط و راتب

فهجری کو نهمايه وان عهلامهت

رأبوو د وی شههری دا قیامهت

میران فکرن عوقاب و بازی

شیران دبرن پلنگ و تازی

دهررنده و ئادهم و بههائم

فهردهک قه نهما د شههری قائم

دام و دهد وئادهمی و حهیوان

طفل و صهبی ئاشقان و رهزقان

(القصه) قهبيلهيا رجالان

(في الجملة) کهسهک نهما د مالان

بوو حهشرگههک ل صهیدی گاهان

شهفقهت نهکرن ل پی گوناهان

نهو چهند ژ وهحشيان دکوشتن

گويا کو ووحوش قهط نههشتن

دهررنده دهوهنده و پهرهنده
 هن کوشتي دگرتي هن فکهنده
 چاپوک هره کات ونه و جوانان
 وان فارس و گورد و بهله وانان
 دهررنده دراندبوون ب شیران
 پهررنده براندبوون ب تیران
 مهجووب مثالي شهله وهندان
 مهرکعب عهره بان خودان که مهندنان
 چوگان د دهست د گهل گوپالان
 هافيته گهرده نيده زالان
 نهو شيړه سوار و بهر و جهنگي
 خووني کربوون بهله ک پلنگي
 نهو چهند غزال نهوان کرن صهيد
 نهو چهند پلنگ نهوان کرن قهيد
 ئيدي نه دشين د گهل خوه بينن
 بهلکي نه دشين ژ جه هليين
 کوشتي ژ خوه را برن فهقيران
 گرتي ب خوه را برن نه ميران

(۳۷)

داستانى بوستانى جهننه ت نشانى ميران
كو بوويه (مجمع البحرين) ل عشقا ههردو دلفه گاران
(مطلع النيرين) ل شوقا حوسنا ههردو گولعوذاران

باغهك وه هه بوو ئه مير زه يدين
باغى ئره مى دچوو ب مزگين
ههردو وحه ژ وى و ههردو طويورهك
يهك قه صره ژ جهننه تى و حوورهك
بو شوشتنى دهست و پى و چاقان
كه و ئهر كرىوو سه بىلى رضوان
ههردو مسهر ب مه قامى سدره سهرهك
مانه ندى فرشته ههردو ته ذهرهك
ته شبيهى مه مى دلى صه نه و بهر
سه د پاره ژ عشقى قه ددى عه رعه ر
نارنج و تورنجى شوبهى زينى
زه ربووى ژ عله تائه قينى
سيّف و روطه ب و ئه نارى بوستان
ليّف و ذه قه ن و ئه نارى بوستان

شمشاد و چنار و هه مقه دهه بوون
خووش سایه و روو عه لی همهه بوون
زه ررین قه ده حی د مهستی له بریز
ره یحان و بنه فشه جومله نوخیز
مه جمو و عه ئی خه ضره وات و نه زهار
شیرازه ئی سه لسه بیل و نه نهار
سه حنا ره زی موجه لا کتابه ک
هه ر قه طعه و فه صله فه صلی بابه ک
گو یاب نه ده ب نه دیی ته نجیم
سه ر صه فحه ئی باغی شوبه ی ته قویم
جه دوه ل کربوو ب حه للی سیماب
شه نگره ف صفت گولی د سیراب
نه طرف ژ سونبول و ره یاحین
نه لوان ژ خو طوو طی سه بز و مشکین
هه ر یه ک د کرن به یانی نه حکام
به ختی سیه ه و سفید نه علام

(۳۸)

رههائیا زینىّ به ژ قهيدا تهعه للوقا نه غباران
ته نهایی و ته که للوما وىّ به د گهل به لگ و داران

ئه و ئاهوویىّ سهید گاهىّ وه حشمت
ئه و بانوویىّ بار گاهىّ ئولفت
سه رکهلله غه زالىّ دهشتىّ دهردان
سه رگه شتا نهال و باغ و وهردان
پابه سته ئىّ قهیدىّ عشقىّ خوونخوار
سهیدا کو مەمىّ کرى بریندار
دى شههر و مه حهلله جومله خالى
خالى بوویه کووچه و حه والى
ته نها و تهینه باغ و بوستان
بىّ ئنس و پهرینه سه حن و ئه یوان
زانى کو زه مانه بىّ ئه مانه
گوّ : رابه دلۆ ! عه جهب زه مانه !
فورصه ت خوه شه دا بچینه سهیران
دا سهیر بکین ل وه حش و طهیران

کانی قه ههین ژ وان مه هه مدەرد
 لهوا کو ئهف ئاده مینه بی دەر د
 طیرهک مه بهیستیه د باغان
 بهختی وی ره شه ژ رهنگی زاغان
 لی ژار و ضعیف و بی مه جاله
 ئاشوفته ئی پروویی وهردی ئاله
 رۆژان دکه تن فغان و زاری
 خوونا خوه دخۆت شهقی د تاری
 دایم دکه تن فغان و غولغول
 هه قدهنگی منه ب ناخی بولبول
 هه مدەرده کی قه نجه ئه هلی حاله
 دەرمانه کی دهردی من ل باله
 ئه ی دل وهره دا بچین نهانی
 هیژا کو هه یه مه زنده گانی
 بهلکی ب نه صیحه ت و ب په ندی
 ئازا مه بکه ت ژ قهید و به ندی
 ئه ف رهنگه هه گو ت و بی ته وه ققوف
 زین هاته فی باغی بی ته که للوف
 ئاگاه نه بوون ژ وی چو ده ییار
 نه دایه نه خادم و په رستار

مه قصوود ئه وى نه عشره تهك بوو
 وى مه حض مورادى عزله تهك بوو
 لهو هاته قى باغى ئه و پهريزاد
 دا تير بكهت ژ دهست غه مان داد
 هه ر لاله ل سینه بوونه داغهك
 هه ر غونچه ب سوهتنى چراغهك
 هه ر دار ل جسمى بوونه بارهك
 گولنار ل قهلبى بوونه نارهك
 ته نها كو خوه دى به رهك د دهس بوو
 ئه و سهنگ زه بانه ئى جهرهس بوو
 دهم دهم وه ددا ل ده ففى مه رمه ر
 بى شوبه ه دلى برين دبوو كه ر
 گا فا كو نه ظه ر دكر ل ئا فان
 خو و نابه دچوو ژ هه ردو چا فان
 سه حنا ره زى بوو هه وائى بولبول
 شاداب دكر ب ئابى گولگول
 قه ددا كو ب راستى سه نه وه به ر
 دى ما ب ضى اى مه رى ئه نوهر
 ئه و رهنگ ددا ل ئاخ و عه ردى
 ئه و چه ند ده سوو د تو ز و گه ردى

ئاخى دكر ئاخ و بهر دنالين !
 داران دكر ئاه و بهلگ دكالين !
 ههردهم كو دكر ژ دهر د (يا هو)
 مرئائى فهلهك دكر سياه روو
 پهژمورده كرن ب پهنگى سۆرگول
 ئهفسورده كرن ب دهنگى بولبول
 بولبول نه دشى ببسته ههڤدهنگ
 سۆرگول نه دبوو ببسته ههڤهنگ
 هندى كو د باغى دا نه ظهر كر
 به حثا خوه د گهل گولئ د زهر كر
 كاي شوبهه تى عاشقان دگهرگون
 وهى شوبهه تى من زهرى و زهرگون
 بهرگى د وه سه د نهوا هه زارن
 هوون بوچى زهرن ضه عيف و ژارن ؟
 يان شوبهه تى من د بى مهن هوون ؟
 لهورا وه كوو من د پور غهن هوون !
 بولبول ب گوليڊ سۆره مه شغول
 هوون مايينه شوبهئ من د مه عزوول
 لهورا د عهليل و دهر دناكن
 لهورا د حه زين و سینه چاكن

ھوون قەنج ژ بۆ مە را دەلین
 ھوون بۆ مە د حالی دا عەدیلن
 خوشکەك مە ھەبوو ژ رەنگی سۆرگول
 ھلگرتیە وی ژ بۆ خوہ بولبول
 ھا ھشتیە بۆ مە عەندەلیبەك
 مەحروروم و سەفیل و بی نەصیبەك
 ئەز ژى ژ دەلیل و بی نەصیبى
 زەر بوومە ژ ھەجرى عەندەلیبى
 دیمامنە سۆرە ئەرغەوانى
 زەر بوویە وەكى وە زەغفەرانى
 جارەك بديا من ئەو ب دلخواھ
 ئیدى نە دکر من ئاھ (بالله) !

(۳۹)

ته قاضی داعیه نی دیداری دلدار و مولات

ژ بۆ مه می ژار ژ جه نابی (واهب المرام) و (قاضی الحاجات)

هەر چی ببتن ژ خهیر ئە گەر شهر

بی داعیه نابتن مویه سهر

گەر وه صله وه گەر قوماشی دیدار

بی داعیه نابتن چو بازار

ئهو داعیه جومله رهمز و حالن

به لکی ژ جه نابی (ذو الجلال) ن

قهلبی ته دبیرتن کو رابه

ئەف ساعه ته عهینی فه تحی بابه

ئهو کووهی وه قار و به حری مهوزوون

عشقی کربوو خهفیف و مه جنوون

یه عنی کو مه می مه ریضی به دحال

ضعفی کربوو زیاده پامال

روژا کو ژ شه هری خه ل بده رکەت

سه ودایی خه یالی زین ب سه رکەت

بيمارى ب دهردى عشقى سه کران
 بى نه ضجى مهره ض گهيشته بو حران
 بوو قهلقه لهيهك د قهلبى غه مگين
 نه صلا نه دبوو د خانى ته سكين
 ناچار ژ خانى نهو بدهرکته
 نهو داعيه خضر بوو ب بهرکته
 نهو خضر چ بوو ؟ ته شه ووقا دل
 نهو شه ووق چ بوو ؟ ته عه ششوقا دل
 قهلبى وى د گهل وى بوويه باغى
 کيشان و که شان گهانده باغى
 زينا کو شهقى د رهش د تارى
 هه ردهم ب فغان و ئاه و زارى
 دائم ژ خودى دکر ته مه ننا
 مه رابت و بيته نك ب ته نها
 ناگه فکرى کو مه م ژ دهرهات
 بيمارى مه سيح دى ب سهرهات
 زينى ژ نهقنين و شادمانى
 (في الحال) نهما چو زنده گانى
 بى ههش که ته سهر چيمه ن وه کى گول
 سه د پاره جه گهر ژ عشقى بولبول

مهه هات و تهفه رروجا گولان کر
 سهیرهک لرحان و سونبولان کر
 گو : ئه ی گول ئه گهر تو نازه نینی
 کهنگی تو ژ رهنگی رووی زینی
 ئه ی سونبول ئه گهر هه بی تو خوهش نوو
 رهیحان ژ ته بووینه سیهه روو
 هوون نه ژ مثالی زولفی یارن
 هوون ههردو فوضوول و ههرزه کارن
 ئه ی بولبول ئه گهر تو ئه هلی حالی
 پهروانه ئی شه معی وهردی ئالی
 زینا مه ژ سوږگولا ته گهش کر
 بهختی مه ژ طالعی ته رهش کر
 بولبول ئه زم ئه ی نکوو سه ره نجام
 بیهووده چرا دکی خوه به دنام
 گولیهک نه ته نی کو سه د ههزاران
 گولشه ن ددتن د نهوبه هاران
 مه عشووقه کو مثلی وان گهلهک بن
 هه رچه ند کو خووری و مهلهک بن
 ئه و نابنه مووجبی چو دهردان
 لهورا کو هه بن ل جومله عهردان

يهڪ بيت و نهبت مثال و ههمتا
 مهستووره ژ رهنگی زين و عنقا
 عاشق ب چ دی بـڪت مداره
 بی صـبر و مرن ئهوی چ چاره
 ئهف رهنـگه دگـو ژ حـالی غافل
 ناگهـه فـکری کو پیش موقابل
 زینا کو دو سهـد پـهـری پـهـرستار
 حوورا کو مهـمـو ژ بـو گرفتار
 وی سهـبـزه صفـهـت ل سـهـر زهـمینی
 بی هـش کـری داروی ئهـقینـی
 زینا کو شهـبـیـهی دورری مهـکنون
 (في الحال) کو دی مهـمی جهـگـهـرخون
 بی هـش کـهـته بهـر پـیان و بی گاف
 سهـروی کو گـهـهـشته بهـر پـیان ئاف
 غونـچه ژ خـهـوا سهـهـر فهـه بشکوفت
 وی بوویی ب بولبولی خوه را جوفت
 گو : ئهـف خـهـوه یانه خود خهـیاله
 ئهـف خـهـونه صـهـحـیحه یا بهـطاله ؟
 حاصل کو ژ پاشی سهـد خهـیالان
 خاصیهـتی بوویی زولف وخالان

زینى ڪو گهاندہ بہر مہشامی
 صہیدی مری زہندہ ڪر ب دامی
 رابو و ڪو ل پیشہ دہستی زینی
 فکری ڪو دو دہست د دہستی زینی
 مان ہہر دو گہلہ ڪ ل پیشی یی ڪ لال
 نہ نوطق و خہ بہر نہ قیل و نہ قال
 ئہو و ول دڪرن ب دہست ئشارہت
 پاشی ڪو قہبو و ل وان عبارہت
 ئہو چہند ڪہ لام ب یہ ڪ قہ گوئن
 ئہو چہند ژ پیشی یہ ڪ قہ سوئن
 ئہو چہند شہ ڪہر ب یہ ڪ قہ ریتن
 ئہو چہند لہبی دیہ ڪ دمیتن
 ئہو چہند قہدہ ح ب یہ ڪ قہ خوارن
 ئہو چہند قہضا ژ نوو بژارن
 چہشم و لہب و سینہ گہردہن ودووش
 روخسار و ذقہن بہر و بناگووش
 یی ڪ بیکہ ب دل ژ یہ ڪ د خوہستن
 ہن بوؔسہ ددان و ہن دگہستن
 ئہو تہشنہ لہبید ژ وہصلی یہ ڪ تیہن
 گہردہن دڪرن ل یی ڪ دو بیہن

زینا کو ب روخ مثالی شه معان
 پور شهوق و ضیاء و نور و له معان
 په روانه صفه ت مهمی ب ظاهر
 جسمی خوه و جان ددانه ئاگر
 گه گهش دبوو ئاگری ئه قینی
 په روانه دما ژ بوویی زینی
 هه ردو د وی حالی دا عه یانی
 بی په رده سه را و بی نه وانی
 وان دیت د باغی دا سه رایه ک
 ئایینه ئی جه م جه هان نومایه ک
 رابوون و مه شینه شه هه نشینان
 روونشتن و هه ردو نازنه نینان
 هجران دکرن ژ سه ر شکایه ت
 وجدان دکرن ژ نوو روایه ت
 ده م ئه بر صفه ت هه زین و گریان
 گه ه غونچه مه ئه ل له طیف و خه ندان
 هه رده م دکرن قه ضا و سوننه ت
 فه رضا وه کوو بو سه نه چ مننه ت !
 هه ر چه ند کو ره فع بوون ته که للاف
 لیکن ئه فشاند بوون ته سه رروف

ئەو گەر چ ھەبوون ژ ھەف ب ھیقی
 ئەمما نەدچوون قەوی نشیقی !
 حوببا د دلان ژ ھەددی دەر بوو
 سەر ھەددی ظەرافەتان کەمەر بوو
 عشقا کو ژ سەر ھەددی کەمالە
 ئافا کو ژ مەنبەعی زەلالە
 ئەلبەتتە خو ھە دی بکەت حراسەت
 ناکەت چو قەبوولیا نەجاسەت
 جوانی و بہار و باغ و مەحبووب ^(۱)
 ئایا د دنی چ مایە مەطلووب ؟
 خاسما ھەبتن ئەقینی غالب
 لەب تەشنەئی عشقی ھەردو جانب
 ئیدی چ ببیژم ئەز نزانم ؟
 (بیلمز کە نە سویلیہ زبانم) ^(۲)

---

(۱) ل قیری دقیت (جوا - نی) ب دو برگان بیتە خواندن دا کیش لەنگ نەبت .
 (۲) ئەف رزکە ب زمانی ترکیە ، ئانە کو : ئەزمانی من نرانت دی چ بیژت .

(٤٠)

قه گهريانا مير و ميرزانه ژ شكارى

ب سهرخوهشيا مەمى و زينى يه ب مەيا ديدارى

ب نيچيريا وانه ژ سەردا هاتنا ميرە د وهقتى نيچارى

ساقى م بگر کو ئەز ب دەستم

مەخمور و مەى نەخوارى مەستم

گافا کو قەخوارى مەم و زينى

ئاخفت ل من جەهى برينى

ئەم عاشق ئەگەر چ مەى پەرەستن

(اما) ژ مەيا (ألت) ي مەستن ^(١)

ئەو مەى نە وهكى مەيا تە ئالە

ئەو مەى ژ جەمالى (ذو الجلال) ئە

ئەو حوببى حەببى پاك ذاته

قونوانى حەيقەئى صفاته

ساقى بەدە من ژ بۆ خودى را

جامەك ژ مەيا تە دوھ دگيرا

هەر جورعەيەكى ئە ژى بكم تام

يەك نەشئە بەسە حەتا سەرەنجام

ئەو كەيفە كە مەحضە بى كەم و كەيف
 ئەسراڤە كە بى خەيال و بى طەيف
 دا دەفع بكم خومارى دووشين
 هشار بىم ژ خوابى نووشين
 دا شوبهه مەمى نەبت كو غافل
 بيت ميري ئەجەل ب سەر مە عاجل
 رۆژا مەنە عومرى چوويه ئىشار
 هيزا نەبىم ئەز ژ خوه خەبەردار
 زينا هەوەسا دلى هەوايى
 مەن دابته ناڤە خوه عەبايى^(۲)
 مير هات ل سەر وى هندی عەسكەر
 زورنا و نەفير و كووس و مەهتەر
 دادايى ل طەبلەخان و سازان
 چاووش صەدا و گازە گازان
 پابەند ب عشقى هەردو جەيران
 دەرماندە ژ پيش يە كڤە جەيران
 قەط سەھ نە كرن كو ئەف چ رەنگە
 قەط گۆھ نە كرن كو ئەف چ دەنگە
 مير گۆ كو قەكن ئەقان غەزالان
 پابەند مەكن ئەوان شەپالان

تيك بهردهنه باغی وان وه کی طهیر
 دا ئهم بکرن ههروۆل وان سهیر
 خهلقى کو غهزال و گوور و خهړگوش
 خواهش گرتی ل سهر مل و دهر ئاغووش
 ئانین ههمی میری تژژی رهز کر
 ئاغول کو شقانی تژژی پهز کر
 میر گووته ئه کابر و خهواصان
 تهنهیه بکن نه دیم و ناسان
 دا چین و دهمهك د باغی روونین
 لهورا کو ژ رهحتیان زه بوونین
 ئهو هاتنه دهر سهراییی عالی
 دیتن دهر و بان ههمی د خالی
 (اما) کو ده ریچه تیک گوشادن
 رهنگ قورعهئی تهختهئی مورادن
 حاضر کته قهلبی وی خیالهك
 زانی کونه خالیه ژ حالهك
 میری ب وهقار و عهقل و فهرهنگ
 تاجدین و به کر خوه دانه بن چهنگ
 ئینانه سهرا کو زین و مدم تی
 گوهر دانه سهدا کو زیر و بهم تی

میر هات ب سهر قه دی مہمی ژار
 پالدائیہ بالگییی د زه رتار
 کیشایہ سہری خوہ وی عہبایہک
 ئیفارہ نہ شہمع و نہ چرایہک
 میر گو : کیہ ئەف د فی زہمانی
 بی روخصہتی من د فی مہکانی ؟
 زیننی کو بهیست دہنگ ناسی
 (فی الحال) خوہ دایہ بن لباسی
 مہم قہط ژ جہی خوہ راندہبوو گوت :
 صہیدا تہ ل من دل و جہ گہر سوّت
 میرم تہ دزانی ئەز نہخوہش بووم
 حہتتا قہ دوہی قہوی نہ ہہش بووم
 ئیرو مہ بهیست کو خہلق د گہل میر
 تیکدا ب تہبایی چوونہ نیچیر
 صہبرا مہ نہہات د ناف نقینان
 رابوومہ د گہل ئەفان برینان
 ناچار بدہرکەتم ژ خانی
 ناگہ مہ خوہ دی ل فی مہکانی
 میر گو : نہخوشان نہہن ژ بو قہید
 باری تہ د باغی دا چ کر صہید

گۆ : ئەز کو بېم بکە تو باوەر
 داوەر ب م را کو بوویە یاوەر
 من دی د قی باغی دا غەزالەك
 (أما) کو غەزال نەبوو شەپالەك
 ئاھوویی سپی و چاف د رەش بوون
 بسکین د سیاھ و بہن د خوہش بوون
 ھەر لەحظہ ژ نافەئی تەتاری
 سەد بار ژ طوررەیان دباری
 صەحرایی خوتەن تژی بتن مسك
 يەك طایی ژ زولفی وی و يەك بسك
 ھەر چەندە سپی و چاف بەلەك بوو
 (أما) ب قیاسی من مەلەك بوو
 لەورا کو تو ھاتی ئەو نھان بوو
 ھندی تو نەھاتی ئەو عەیان بوو
 تاجدین ژ تەكەللوما وی زانی
 زین ھاتیە با مەمی نھانی
 گۆ : گوھ مە دنە مەمی یی دینە
 مالخۆلیە وی عەقل چو نینە !
 ئعراض کرن ژ وی کەلامی
 ئەعیان ھەمی فیک کەتن تەمامی

ساقی و شه‌راب و شه‌مع خوه‌ستن دیوانه‌کی حاکمانه به‌ستن

-
- (۱) مده‌ست ب مه‌یا (أَلست) ی مه‌یا نه‌زه‌لیه ، مه‌یا نه‌فینا خودی ، نه‌وا هیشتا به‌ری چییونا له‌شان بو مروّقان هاتیه‌دان ، ده‌می خودی په‌یمان ژ مروّقان وه‌رگرتی کو نه‌و وی بناسن و په‌رستنا وی ب تنی بکه‌ن ، وه‌کی د نایه‌ته‌کا قورئانی دا هاتی : ﴿وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ - تُو نه‌ی موحه‌مه‌د به‌حسی هندی بکه‌ ده‌می خودایی ته‌ دوونده‌ها ئاده‌می ژ پشتین بابین وان ئیناینه‌ده‌ر ، ووی نه‌و ل سه‌ر گوّتنا ب ته‌و حیدا خو کرینه شاهد و د خورستی یا وان دا بنه‌جه‌کری کو نه‌و خودایی وانه وئا فرانده‌ری وانه ، ئینا وان شاه‌ده‌یی ب وی چه‌ندی دا ، نه‌فه ژ ترسا هندی دا کو نه‌و ل روژا رابوونی حاشاتی یا فی چه‌ندی بکه‌ن ، وباوه‌ری بی ب تشته‌کی ژ فی چه‌ندی نه‌ئین ، و ژ دره‌و بیژن : خودی چو زانین وهیجه‌ت ب فی چه‌ندی نه‌دایه مه ، به‌لکی نه‌م ژ فی چه‌ندی دبى ئاگه‌هین ﴿ (الأعراف : ۱۷۲) .
- (۲) نه‌ف ریزکه د هنده‌ک دانه‌یان دا ب فی ره‌نگیه : مه‌م دانیه ناف خوه و عه‌بایی .

(٤١)

رَابوونا تاجدينه ژ ديوانس د وښ دهمس دا
سوهتنا مال و مولكانه د پښيا مهنس دا

تاجدين فكري كو به زمه بوښه
پور ذوق و صفا و عهش نوښه
مهم زيږده ب غوصه و مهلاله
چوو بال څه و گو : برا چ حاله ؟
(اَمّا) ب ئشارهت و موعدهمما
پورسي ژ مهمي ب رهمز و ئيما
دهستي خوه ژ هوچكي عهبائي
كيشا و عجبائهك نومائي
ديتن دو كهزي ژ مشكي تاتار
مانه ندي سهرى دو ماهره شههمار
گهردايي د پاشلا مهمي دا
مهم مايه د ههيبهت و غهمي دا
زاني كو قهوي خهرا به نه حوال
رَابوو ب لهز و بهزي و چوو مال

ناگهه ب غهضه ب کو چوو ژ دهر دا
 زانی ستی یی د گهل خه بهر دا
 گوټی: ته چ حاله ئه ی ته هه مته ن
 ته عجیل چیه ؟ کیه ته دوشمه ن
 گو: رابه ستی کو من دهره نگه
 ئیرو مه د گهل فی مالی جه نگه
 طفلی خوه خه لاص که دی بچت مال
 مال بو من و ها ژ بو ته مندا ل
 سه رمایه ئی عومری زنده گانی
 یه عنی مه م و زین ب دل گرانی
 مایینه د وهر طه یا به لای
 من قه صده کو ئه ز بدم ره های
 خهل قه دکوژت ئاگری ب ئافی
 ئه ز دی قه کوژم ب ئاگر ئافی
 مالا خوه ژ رهنگی قه ومی زه رده شت
 دا ئاگر و گازی خوه راهه شت
 ئاگر کو دگرته خان و مانان
 وی گرته ب گازی و فغانان
 نه قوام و قه بائل و عه شائر
 (بالجمله) به زینه ده فی ئاگر

ئاگاه کو بوون ئەمیر و غلمان
 خالی کرن ئەو سەرا و بوستان
 ئەو ژى کو بەزینە وى ھەوارى
 وى مۆتەھەمى وە گۆتە یارى :
 تاجدین تە دى چ ڕەنگ ئەدا کر
 مووسال مە بەحرى غەم زوا کر
 ڕابە تو ھەرە ھەرە مسەرایی
 دا ئەز چمە ئاگر و ندایی
 زین ڕابوو وە چووبە خەلوەتا خاص
 تاجدینی نەمانە جل نە پالاس
 ئەسباب و تەجەممول و دەفینە
 ئەملاک و جەواھر و خەزینە
 جوملە د ڕیا برایی سۆتن
 لەو ناف ب قەنجی تیتە گۆتن
 مالی مە حەببەن تو ئەى نکوو نام
 حوببا وى دکەت مروّفى بەدنام
 زنھار ! مەبەل مالی حارص
 لەورا کو دبن ژ دەست تە وارث
 جەمعا وى ژ بو تە بارى زەحمەت
 تەرکا وى ژ بو تە نارى حەسرەت

رۆژا بچی پيش دهستی باری
 دهستی ته ژ گهنج و مالی عاری
 ئەف جهننهت و ئەف قوماشی دیدار
 ئەی موفلسی ئاخرهت خهردار
 کهنگی ژ ته را دبن مویه سسر
 دی بیینه ته : مفلسۆ ! هەر دەر !
 رهه شوبههتی قی جههانی فانی
 مفت نادنه پاریهك ژ نانی
 مالی مهده وارشان تو مهججان
 گهر دی ته بقی ههسایا جان
 وارث ژ ته را کهفهن بهایی
 حهتتا نه کړن ددن ههسایی
 هیژا کو خوهشی تهلف بکه مال
 (بالجمله) بده ب حوسنی ئەعمال
 یان صهرف بکه مشالی تاجدین
 پی ناقي ئەبهه ژ بو خوه بستین
 یان پی بکړه تو یاره کی قهنج
 ئەو چیتره بو ته را ژ سهه گهنج

ناگاہیا میر ل عشقبازی و یاریا مہم و زینان
ب نفشا و نلقایا نہ یاران و موذہبذہ بینان

سولطانیؑ ولایتیؑ مہحبہت
سہرخہیلیؑ ئہ یالہتیؑ مہوہدہت
گافا کو ژ مہ کمہنیؑ خولووسی
بنمیت ل تہختیؑ دل جولووسی
کہنگی دکہتن قہبوولیؑ ئہستار
حہتتا عدلہما خوہ ناکہت ئظہار
رہہ شوبہہتی پادشاہیؑ ئہنجوم
تابہندہ ژ طارہمیؑ چہاروم
ژہو چہند طہبہقاتیؑ ئاسمانی
ژہو چہند مہسافہ و مہکانی
ژہو چہند عہناصر و سہحبابان
ژہو چہند مہوانع و حجابان
ناچار دکہت نوفروزیؑ ہەر رووز
ئہلبہتتہ دبیتہ عالہم ئہفرووز

ئەف پادشەھى ڪو عشق نامە
 رۆژى ب وى نىسبەتەك تەمامە
 ئەو ژى قە قەناشت چو جاران
 ناچار بکەر دکت ستاران
 رازى د دلى مەمى و زىنى
 سازى ڪو د پەردەيا ئەقىنى
 ھندى نەگەھىشتبوو زەبانان
 نەدبوو چو زيان ژ بو خودانان
 مضرابى زەبانى خەلقى ناساز
 بى پەردە ڪو بوو تەرانە پەرداز
 زىنى نە گونھ مەمى نە سووچەك
 ئاگاہ ڪرن بوزورك و ڪووچەك
 زەنگل ب دەفا گھان قە زەنگوول
 مەفتوولى ئەناملان ژ مەرغوول
 عوششاق ھەزىن و بى نەوا بوون
 خەل تەشنە حوسەىنى ڪەربەلا بوون
 مەجلس ب تەوايى زىر و بەم بوون
 مەملو ژ ھەوايى زىن و مەم بوون
 بارى ل جەمازەئى نە بەس بوو
 غەممازى د مەرتەبا جەرەس بوو

يه عني خه بهري د ههردو ياران
 نه ممام و هه سوود و حيله کاران
 نه و چهند د مه جلسان گهړاندن
 نه و چهند ب قه مصيان گه هاندن
 هه تنه به کري ژ په ننگي ئبليس
 صاحب غه ره ضي خه بيث و ته لبيس
 نه و ژي ژ وي حالي بوو خه بهردار
 رابوو ژ جهي خوه نه و غه ره ضدار
 ته نهها خوه گهانده خه لوه تا مير
 (القصه) کر نه و قه ضييه ته قريز
 مير هاته ته هه وورا ب غيرت
 بوو غه رقه ئي به حري فکر و حيرت
 پورسي ژ نه وي خه بيثي سالووس
 گو : نه ف خه به را خلافي نامووس
 نه م دي کو حه قيقه تي عهيان کن
 سه ررشته ئي تو همه تي بهيان کن ؟
 گو : نه مري بکه مه مي بخوونن
 هوون ههردو د خه لوه تي کو روونن
 مه عاشقي صادقه بزانه
 قي را بله ييزه تو ب سه طرهنج

شهرطیّ خوه ژ وی بخوازه دلخواز
 دیّ که شف ببت حه قیقه تا راز
 گاڤا کو ئه و دکی تو مه غلووب
 بیّ : راست بیّ کیه ته مه طلووب ؟
 مه م فیّرس و بهطل و سینه صافه
 خاسما ب ته را کو بیّ خلافه
 حووبا د دلیّ خوه ناکهت نکار
 سررا خوه دکهت ژ بو ته ثقرار
 ثابت قه ده مه د فیّ ئه قینیّ
 دیّ بیّت کو عاشقم ل زینیّ
 پاشی تویی صاحبیّ کياسهت
 لائق وی ببین چیه سیاسهت
 حوککام ژ جنسیّ شاهمارن
 ئه صحابیّ سومووم و موهره دارن
 موهران کو ددن بزبان کو زههره
 مهریّ کو دکن بزبان کو قههره
 عاقل حه ذهریّ دکن ژ ماران
 غافل دبنه موحب و یاران
 ههر چهند ل نک ب عزز و نازی
 ههر چهند د گهل ب لهعب و بازی

جوزئی ببتن ژ ته ته غه یور
 کوللی دکه تن ل ته ته ده یور
 خاسما کو هه بن خه بیث و خه نناس
 به دخواهی به خیل بن (مِنْ النَّاسِ)
 ته حقیق خه رابترن ژ شه یطان
 یا ره ب مه که وان قه ربی سولطان

(٤٣)

سه طره نج بازيآ مه منى وميره ب شهر طس دلخواز

قه دانا دامى ته زويره ژ بو كه شفى راز

سالارى مه واكب و كه واكب

سهر دارى طه والى و غه وارب

سولطانى سهريرى چهرخى رابع

وه قتى وه كوو بوو ژ شهرقى طالع

شه طره نجى ماه و جوندى نه ختهر

(بالجمله) ل سهر بساطى نه خضهر

شه همتا كرن ب بهنده قا نوور

ته دگو ههمى بوون د توپرى مه ستوور

ميرى كو ژ غيره تى دل نه فگار

شيرى ژ حه ميه تى بريندار

حه تتا سوبه خه و نه هاته چاقان

ساكن نه دبوو ژ رهنگى ئاقان

رؤژى كو ژ مه شرقى نوما نوور

ئافاق كرن ژ ظولمه تى دوور

میر ږابوو و هاته شهه نشینی
 نیژیکی سه رایۍ نازه نییۍ
 پروونشت و وه گوته پیشه کاران :
 هوون گازی بکن نه دیم و یاران
 تهنه ژ مه ږا مه می بخوونن
 تاجدینی د گهل برا مه خوونن
 ئیرو ل مه می ټه زی غه ضه ب کم
 سووچهک وی هیه ټه دی ټه ده ب کم
 نابت کو ژ من ببن د غافل
 (بالجمله) ب ټه مرئ من د عاجل
 ژه و پاشی شهانده نک خوه مه م خوه ند
 حاضر کربوون گولاب و گولقه ند
 ټه و چه ند شه راب و قه ند و شه ککه ر
 ټه و چه ند گولاب و مسک و عه نبر
 ئینان و د مه جلسی گه راندن
 که یفی د خوه سهر ب سهر گه اندن
 ټه نجامی ټه که للوم و خه به ردان
 کیشا کو ب ساطره نج و نه ردان
 میر گوته مه می ب کین و که ربه :
 ئیرو مه د گهل ته جه نگ و حه ربه

رابه ژ مه را وهره موقابل
 بی شهك ب ته را ئهزم موجدل
 شهرطی مه د گهل ته ئه ی سهرهفراز
 ههر چی ته د قی ژ بو مه دلخواز
 لی میر ژ کوران هه بوو جوانهك
 مه حبووبی زه مانه نوكتهدانهك
 یووسف ژ مه لاحه تا وی مه حجوب
 روستهم ژ شه جاعه تا وی مه غلوب
 ههم صوحبت و ههمدهمی مه می بوو
 ههمشاهی و ههمغه می مه می بوو
 سهرداری کوران ب نا قی گورگین
 (في الحال) خه بهر گهانده تاجدین
 ئه و به طل کو بوو ژ حالی واقف
 رابوون ب وی را چه کو و عارف
 شییران قهرساند قهید و زنجیر
 ههر سی ب ته بایی چوونه نك میر
 تاجدین کو د گهل بران ب مهش هات
 كه عبهین ژ بو مه می دو شهش هات
 فیل و رهخ و كه ركه دان کو هاتن
 دین میر و موعه للمی خوه ماتن

زانين ګو مهمو ب بهند و بازه
 مير ګوته مهمي: دو دوستي تازه
 سي دهست برن ژ مير ته مامي
 موفسد فکري ژ وي مه قامي
 زين دي ګول په نجهري دياره
 مهره ل مه هي دکه ت نه ظاره
 به دخواهي بني چ حيله را کر
 نه ف رهنګه به هانه يه ک نه دا کر
 ګو: بهند و له ييز و جه ب دورن
 هوون هه ردو جهان ب هه ف بګورن
 مهم دي ببتن في جاري مه غلووب
 حاصل ببتن ژ بو ته مه طلووب
 مير رابوو و چوو جهي مهمي ژار
 مهم هاته جهي ژ پيشقه دلدار
 چاقي د مهمي ګو دين روخي زين
 مفت دانه ژ دهست خوه فيل و فهرزين
 دل مايه ل په نجهر و شباکان
 هه سپي خوه ددا جهي په ياکان
 مير بر ژ مهمي ته مام شهش دهست
 مهم بوو ژ مهيا ژ پيشقه سه رمهست

میر گۆته مهمی : مه بر خوه دلخواز
 وی گۆ کو ببی چیه ته داخواز ؟
 میر گۆ مه غه رهض نه که سبی ماله
 مه قصوود ژ ته مه که شفی حاله
 مه طلوروب ژ له عب و بهند و بازان
 قهط نینه ب غه یری که شفی رازان
 شهر طی من ئه قه بکی تو ثقرار
 کانی د دنی کیه ته دلدار
 هر چی په ریا ته دل لاله
 حووری صفه ته که مه له که مثاله
 گهر لائقی ته ئه وی ببینم
 مالی بدم ئه ز ژ بو ته بینم
 صاحب غه رهضی د وه قتی فورصهت
 طهعنا خوه ژ رهنگی دهفعی توهمهت
 گۆ : من دیه یا مهمی حه بانندی
 کیژه که عه ره بانه لیف دهقاندی
 سه ر تا ب قه ده دم ره شه وه کی قیر
 نه لائقی به حث و خوه ستنا میر !
 طهعنی د مهمی وه رهنگ ئه نهر کر
 یه که جار ژ عه قلی بی خه بهر کر

به حرا دلیّ پهرده لیّ ب جووش هات
 ناکام ب گازی و خورووش هات
 گوّ : قهط نه وهیه وهکی وی گوّتی
 میرم پهریا دلیّ م سوّتی
 شه هزادهیه شه هنشین مه کانه
 عه نقایه بلنده ئاشیانه
 میرانیه ئه وه سلا پاکه
 نوورانیه ئه وه ئاب و خاکه
 سه رده فته ریّ حوور و نازه نینه
 هه ر چه ند مه له ک ب نا قیّ زینه
 میر ئه ف خه به را خلاقیّ هه یهت
 گا قه کو به یست هاته غیرهت
 وی گوّته قه بیله یا غولامان
 هوون بوّ چی گه لی نه مه ک حه رامان
 قی ناکه سی نا گرن ب ذللهت
 دا ئه ز بکوژم ئه وی ب عبرهت
 رابوونه مه میّ دو سه د غه ضه نفه ر
 مه م رابوویه پیّ ب ده ست و خه نجهر
 تاجدین و چه کوّ د گه ل برایی
 رابوون ب ته عه صصوب و ته بابی

گۆتن : گەلى جونديان قەۋەستىن
 ھوون جوملە نەسەر خوەش و نەمەستىن
 ھوون قەنج دزانن ئەم کوسانن
 صاحب ھونەرىن و پەھلەوانن
 پانسەد ژ ۋە حەملە کن ب کەربان
 نادەینە ۋە نەوبەتا چو ضەربان
 گەر چ ۋە ئەجەل ب دەست مە نینە
 (أمّا) ۋە گەلەك ژ دەست مە دینە
 حەتتا کو مەمى بکن گرفتار
 سى سەد ژ ۋە دى ببن بريندار
 حەتتا نە مە ھەر سیان ب کەرکن
 ھوون دى ل مەمى کوسا نەظەرکن ؟
 ھەر چى کرى حاکمى مە فەرمان
 ئەم نابنە مانعى تو حوکمان
 دەستى د مە بەستنه ل بەر میر
 ھا گرتن و دەست و پى و زنجیر
 میر رابوو و دەست و پى مەمى بەست
 تاجدين مرنا خوە ۋى دەمى خوەست
 (أمّا) چ بکەت ژ بو نە عارە
 جەللاد کو ئەمیر و خوندکارە

مهم گرت و شهانده پیش سهرههنگ

گو : حهبس بکن د قوللهیا تهنگ

دیوانی و مهجلیسی بهلاش بوون

(بالجمله) ژ بو مهمی د مهحزوون

دیوانه صفهت ب ئاه و فهریاد

هممیان دکرن ژ بو مهمی داد

خولو ووصييهت و خه لاصيا

مه من يه د خه لو هتا زنداني دا ژ صفاتي د حه يوني
موشاره كهت و مو شاكه له تا وي يه ب نه خلاقي د رووحاني

مهرا فله كي نه زهل عه ديمه

كينا فله كي نه بهد قه ديمه

هر چي وه كوو نه و ژ عه ردي را كهت

نه لبه تته وي دي د عه ردي را كهت ^(١)

عولوي ژ خوه را عه يان دخوازت

سوفلي ژ مه را نهان دخوازت

نابيني ههرو كو ئافتابي

دافي تته مه غاره يا تورابي

خاسما كو د گهل قه بيلي عوشاق

همه خائن وخاره هم مونافق

نه لبه تته دلي مه عشق بازان

نه وول دبتن ب غونج و نازان

ئاخر دكه تن مه لوول و مه ئيوس

مانه ندي مه مي ذه ليل و مه جوس

دافیت ته مه حبه سی ب ناکام
 داتین ته مەر قه دی سەر هنجام
 ئەو بهخت رهشی له قه ب ل وی مه م
 بی هه منه فهس و هه قال و هه مدهم
 هافیت نه چاله کی ب زاری
 ته شیهی ب گۆری تهنگ و تاری
 مه کرووه وه کی دههانی ئەژدهر
 مه نکور وه کی نه کیر و مونکەر
 پروونشت د وی قه عابدانه
 زندان ل وی بوویه چلله خانه
 ئەو جه ل وی بوویه چاهی نه خشه ب
 ئەو مهه گه ریا هالالی یهك شه ب
 صووفی کو گه شته کونجی خه لوته
 شه یخینی گها مه قامی وه حده ت
 گهه شوبهه تی عاشقان ب دلخواز
 گهه شوبهه تی عاشقان ب داخواز
 هه ر له حظه د گه ل که لا گرینی
 ئەف رهنگه هه وی دگۆته زینی :
 کای مثلی حه راره تا غه ریزی
 ئیرو هه د مصری دل عه ریزی

سەد جار ھەر ۆل قەلبى غەمناك
 پىراھەنى صەبرى من تە كر چاك
 گەھ گەھ چ دبت وەكى زولەيخا
 پورسا مە بكى تو ئەى شەكەرخا
 لەيلا تويى ئەز ژ بو تە مەجنوون
 گولگون ژ تە را سرشكى پورخوون
 فەرھاد ئەزم تو بو مە شیرين
 سەيلا ب سرشكى جوويى شیرين
 دونيال مە گەر چ بوويە زندان
 ئىروھە تەنى ئەزم موسلمان !
 لەورا ژ دەقى نەبىيى مورشەل
 بوو ئەف خەبەرە صەحيح و مورشەل :
 ﴿دونيا كو بهشتا كافرانە
 مەئوايى بەلايى مؤمنانە﴾^(۲)
 ھەر چەندە قەوى موشەووشم ئەز
 ئەو چەند ب موشەووشى خووشم ئەز
 سەد سال بگىرى من تو مەحبوس
 ما ئەز قە دبم ژ وەصلى مەئوس
 سووندى دخوم ئەز ب سوورەئى نور
 دىما كو ئەوە كتابى مەسطور

دهه جار ب حەققى بهژن و بالى
 چل جار ب حەققى زولف و خالى
 تەحقيق ب ئافتابى روخسار
 تەصديق ب ماھتابى ديدار
 تەئکيد ب قبلە گاهى ئەبروو
 تەعظيم ب سەجدە گاهى گيسوو
 سەد جار قەسەم ب ھەردو نوونان
 عەھدا من ئەو د گەل عويوونان
 حەتتا رەھمەتەك ھەبت ژ جانی
 جاننا! تو د جانی دا نھانی
 ھەندى کو ژ ھەجرى بى قەرارم
 ئەو چەند ژ تە ئومیدوارم
 ھەر چەند کو میر ل من غەضەب کر
 ئەف قەرەل من تە بى سەبەب کر
 ھەر چەند خەبەرى بە کر وى گوھ کر
 ئەف جەبر ل من ئەوى ب جھ کر
 لەورا کو تو شاھى ئەز گەدا بووم
 ئەز بو تە نە کو فو وھەم لقا بووم
 تو مەر جەمال و مەھ جەبىنى
 ئەف چەند لەطيف و نازەنىنى

ئەز خار و ذەلیل و خاکسارم
 ئەف رەنگە ضعیف و دل فەگارم
 پەرۋانەمە تەن مە دایە ئاگر
 سۆھتیمە ب باطن و ب ظاهر
 نیلووفەرە دل تو ئافتابی
 تەن شوبەھی کتان تو ماھتابی
 گەر تەن بېرزت وە یا بیت خەرق
 وەر دل ببتن د بەحرئ غەم غەرق
 حەققئ منە عەدلە ظولم نینە
 خاصصییەتئ ئاگرئ ئەقینە
 ئەف چالە ئەگەر چ زیدە کوورە
 (اَمَّا) ژ عەدالەتئ نە دوورە
 صووفییمە و صەومە عە نشینم
 خوەش طالبئ نووری پرووی زینم
 حاصل قەومی مەقامئ (موتوا)
 بەر مووجبئ (قبل أن تموتوا) (۳)
 تەزکیەئئ نەفسئ بوو موکەممەل
 تەصفییەئئ قەلبئ بوو موحدەصصەل
 ئایینەئئ رووحئ بوو موجدەللا
 نەفس و دل و جان ب ھەف موحدەففا

ئەو موعتە كفى د دەورى چالى
 ھىژا نە گەھشتى دەورى سالى
 بەلكى نە چل و نە ئەر بە عینەك
 ظننا د دلى وى بوو یە قینەك
 مەشھوود بووین ل قەلبى ئەنوار
 مەکشوف بووین ل بەر وى ئەسرار
 ئایینەئى دل وە بوو موصە یقەل
 صوورەت وە ب مەعنەئى موبەد دەل
 ئەو ھەیکەلى مەطلەبا مەجازى
 بوو مەلەبى طفلى عشقبا زى
 ئەف مومکن و (ما سوى) سەر اسەر
 (في الجملة) ژ بو وى بوونە مەنظەر
 ئەف دار و بەر و دەواب و ئنسان
 ئەف مەعدەن و ئەف نەبات و حەیران
 ھەر چى کو ب دل وى لى نەظەر کر
 ھەر چى ب خیالى لى گۆذەر کر
 ھەر یەك د نوما ژ بو وى زینەك
 مەشھوود ژ ھەر یەكى یە قینەك
 گۆیا ب خوہ ئەو رەصەد نشین بوو
 ئەو چال ژ بو وى دووربین بوو

(۱) ئەف ھزرى يا وەرگرتىه ژ گۆتئا پيغەمبەرى - سلاف لى بن - ئەوا ئەنەس ژى
 قەدگوهيژت - وهكى بوخارى ژى رىوايهت دكهت - دييژت : ﴿ إِن حَقّاً عَلَى اللَّهِ
 أَنْ لَا يَرْفَعَ شَيْئاً مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا وَضَعَهُ - حَقُّ بَرِيَّةٍ لِّ سَعْدِ خُودِئِ كَوْنُهُ تَشْتَهَى
 ژ دنيائى بلند نه كهت نه گەر نه دانته قه ﴾ .

(۲) دهقى حەديسى دييژت : ﴿ الدُّنْيَا سَجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ ﴾ و ئەف حەديسه يا
 دورسته ، موسلم و ترمذى و ئبن ماجه و گەلەك زاناين دى ژ ئەبوو ھورەيرەى
 قەدگوهيژن ، و ئەف رىوايهتە ھەمى نه د (صەحيحن) ونه د (مورسلەن) !
 و مورسل ئەو حەديسه يا صەحابى ژ سەنەدى كەفتى ، ئانە كۆ : تابعى ييژت :
 پيغەمبەرى ھۆ گۆتية .. و حەديسا مورسلەل پشكەكە ژ حەديسا ضەعيف .

(۳) گۆتئا : (موتوا قبل أن تموتوا) ئانە كۆ : خو بمرين بەرى ھوين بمرن .. گەلەك
 ل سەر ئەزمانى صوفيان دئيتە قەگيران ، و ھندەك ژ وان دييژن ئەو حەديسا
 پيغەمبەريە - سلاف لى بن - و ئەو ب خو وەسا نينه ، نه گۆتئا ويە ، بەلكى
 گۆتئا ھندەك شيخين صوفيانە .

مه‌نيووسيا زينى يه ب سه‌به‌ب مه‌حبووسيا مه‌مى

مه‌ننووسيا وى يه ب غم و دهر د و نه‌له‌مى

زينا كو ب دهر دى هه‌جرى غه‌مگين

بى سه‌بر و سوكون قه‌رار و ته‌مكين

هندي وه‌كوو مه‌م نه‌بوويى مه‌حبووس

هي‌ژا نه‌دبوو ژ وه‌صلى مه‌نيووس

گافا وه‌كوو مه‌م گه‌شته چالى

ئومي‌د نه‌ما ژ بو وصالى

نه‌زه‌تگه‌ه و شه‌هنشين و ئديوان

لى بوونه‌ه‌صار و ه‌بس و زندان

هندي وه‌كوو شه‌ر به‌ت و طه‌عام بوون

گويا كول وى هه‌مى هه‌رام بوون

جاني نه‌دكر چ خواب و راحت

جسمى نه‌ددى چو تاب و طاقت

ئه‌و ره‌نگ ضه‌عيف و ژار بووبوو

گويا كو ب جسمى تارى موو بوو

ئه و موو گه پيا ژ زه عفهراني
 ته شبيهی ب رهنگی پروویی خانی^(۱)
 شه ب تا ب سه حر سه حر حه تا شه ب
 فارغ نه دبوو ژ ذکرئ : (يا ره ب)
 هه ره له حظه دگوته چه رخی ده ووار :
 کای ظالمی بی ئه مانی خوونخوار
 من قه صد و غه ره ض د گهل ته نینه
 ئایا ته د گهل من ئه ف چ کینه ؟!
 ده وره ک نه ته کر ده مه ک ژ بو من
 پر دی ته مه گهر مه مه ک ژ بو من
 نو وره ک د پرویی مه کر ته پهیدا
 سو هتن ل مه می ته پی سو هیدا
 شه و قه ک د روخی مه می ته هل کر
 قه لبی مه ب وی ته سو ت و کول کر
 ئایا ته چ مه صله حه ت د من دی
 نیشانی مه دا ته ییکی جندی
 نه ووهل ته کوسان ل من عه یان کر
 پاشی ته چرال من نهان کر
 سو هتن ته ب ئاگری فراقی
 کوشتن ته ب ده ردی ئشتیاقی

عالم همی پیکځه شاد و خورره م
 دایینه من و مهمی ته مه نته م
 دهردی خوه ژ بو مه را بیژره
 ژه هرا د دلی خوه دا بریژره
 یوسف ته ل من شهانده چالی
 هیستم ته د قی خه رابه مالی
 یه عقوب صفت حه زین و نالان
 صه برا دل و جان ته بر ب تالان
 نه ز مایمه هر وه کی زوله یخا
 بی یوسف و بی موراد و مه نوا
 گه شه کوه دکر ژ بو مه می ژار :
 کای یوسفی بی گونه گرفتار
 دا فکری نه کی کو راحه تم نه ز
 دا ظهن نه بری ب طاقه تم نه ز
 (والله) قه سه م دکم ب باری
 روژی د سپی شه قی د تاری
 نین ژ مه را چو خواب و خوارن
 (إلا) کو دو دیده خوون دبارن
 بیداریه صه نه تی دو چاقان
 خوون خواریه خوارنا هنافان

ئەى قبلەئى قەلبى من ب دلخواه
 وهى كه عبهئى جان ب (كعبة الله)
 هەر له حظه ژ دهستى فرقه تا ته
 هەر وه قتي ژ دهردى حسره تا ته
 سه د ئاه و دوسه د ئه نين و ئه فغان
 بى گاف مه تين ژ نيش دل و جان
 ئه ف رهنگيه حالى من شهب و روروز
 حالى ته كوسانه ئەى دل ئه فرووز ؟
 زندانىى من ! ته كى جهليسه ؟
 سه ودائىى من ! ته كى ئه نيسه ؟
 ئەى دل تو ژ قەلبى من بدهر كهف !
 وهى جان تو ژ بو دلى ب بهر كهف
 هوون ههردو ههړن مه مى ببينن
 لى يهك خه بهرى ژ بو مه بينن
 ئەى دل تو كو لى دكى سه لامى
 زوو بينه فه بو م را پهيامى
 كانين ب چ حاله ئه و گرفتار
 دانين چ خياله ئەى دل ئه فگار
 كانى ل مه شايه يان زيزه
 باغى وى بهاره يا پهييزه

خوہش رہنگ و لہ طیفہ شوبھی سورگول
 یان ژار و ضعیفہ مثلی بولبول
 ئہیوان ل مہ بوویہ داری محنت
 زندان ب مہ بوویہ باغی جہننت
 خوہزیا کول من غہضہب کرا میر
 مانہندی مہمی ب غلل و زنجیر
 ئہزژی بشہاندمای چالی
 رۆژہک قہکەتال من ژ سالی
 جارہک بیدیا من ئہو گرفتار
 دەرمان بکرا من ئہو بریندار
 عومری من ئہ گەر چ یہک رەمەق بوو
 حەققا کو مرن ژ بۆ مە حەق بوو

---

(۱) نانہ کو : زین ژ دەردی دویراتیی وەکی مویہ کی زراف لی ہاتبوو ، مویہ کی
 د زەغفەرائی ہاتیہ قەدان ، وئاشکەرایہ کو زەغفەران - وئہو رەنگە کی بیہنین
 خۆشە - یا زەر پەتخیہ ، دیبژت : زین زەر وزراف بووبوو وەکی رەنگی پروویی
 خانی لی ہاتبوو ! ودبت ژ قی بیٹە زانین کو ئەحمەدی خانی خودان دیمە کی
 زراف وزەر بوو .. و د ہندەک دانہیان دا ہاتیہ : (رەنگ و پروویی خانی) .

تههه وورا تاجدینه ژ غیرهتا برایی
مهشوههتا د گهل برانه ل خه لاصیا بی نهوایی

ئه جزائی کتابی عشقبازی
سه ححافی موجهله دی مه جازی
شیرازه و جوزء و بهند و ته رکیب
ئهف رهنگه کرن ب نهظم و ته رتیب
کو زین و مهمی د ناز و پهروورد
گاڅا وهه دهرقه بوون ل وان دهرد
ئهو دهرد وه بوونه به حری ئاتهش
ئهو ئاتهشی غهم وه بوویه سهرکesh
خه لقی کو هه بوو ژ عشقی ته شویر
وی ئاگری کرل وان وه ته ئشیر
مه علول بووین ههمی ب دهردان
یه کجار ب دهرکه تن ژ پهردان
خاسما کو موافقی د دیرین
ههم صوجهتی وان ستی و تاجدین

دهر دان وه ل وان ژ نووڤه سهر دان
 ئیدی نه دهاته ژی خه بهر دان
 ههر چهند کو نهو ژ فان جودا بوون
 دیسان ب وی دهر دی موبته لا بوون
 دهر دی سستی خیالی زین بوو
 تاجدین ژ غه ما مه می وه دین بوو
 ههر له حظه د گهل بران ب شهر بوو
 قه صدا د دلی وی نهف خه بهر بوو
 رابت ب غه ضه ب بچینه پیش میر
 داخواز بکهت مه می ب ته قصیر
 جارهك بچتن مه می رجا کهت
 سووچ و گونه هی مه می تکا کهت
 دا میر ژ وه را برایی بهر دت
 یا نهف سهر و مالی تی ب دهر دت
 عارف وهه گوته روسته می زال :
 نهف نهمر ب من مه حاله بی قال
 بی جهنگ و جدال و بی ته هه وور
 قه ط فی شوغولی مه کن ته صه وور
 نهف مه عره که نابتن ب دیوان
 نهم مانه و صوبحی صه حنی میدان

يا قهـنـج ئهـوه ئهـم سوبه سوار بن
 هـر سـى ب سـلاح و کاروبار بن
 چارانه و جهوشهـنان د بهر کن
 زهـندانـه و مهـغفران ل سـهـر کن
 گورزان بههـژين رمان ببازين
 ئهـف رهـنگه مهـمى ژ مير بخوازين
 يا دى ب کـوتـهـك مهـمى خـوه بهـردين
 يا جـومـله ب مهـردى سـهـر ب دهـردين
 گـهـر وى ب فـى رهـنگى مهـم رهـها کر
 دهـردى د دلى مهـ وى دهـوا کر
 وهـر مایى مـوصـر ل سـهـر عـنادى
 ئهـم دى بـکـرين وهـ رهـنگ جهـادى
 ژهـووهـل فهـ بچين بهـکر ب کـهـر کـين
 وى مودبرى ژيـره دهـر ب دهـر کـين
 هـهـر بهـر دهـرهـکى گـورهـك ل بهـر بت
 خهـصـمانهـئى قهـنج سـهـر ب سـهـر بت
 مير ئهـر ژ وهـ را بکـهـت تهـعهـصـصوب
 رابـت ل مهـ ئهـو بکـهـت تهـغهـلـلوب
 ئاشى ئهـجهـلى وسا بگـيـرين
 تهـشـبيهى حهـبان سـهـران بهـيـرين

بوھتان بکړینه ره قص و گوځه ند
 دا بیڼه تهماشه ئی شه کهر خه ند
 گاځا وه کوو دهست بدینه هه ربان
 مه حبووب تهماشه کن ل هه ربان
 هه ر له حظه ببیژن ئه و پهریزاد
 دهستی د وه ئه ی جوانی میرزاد
 هندهک بگرین هندهک شه نا کن
 هندهک بکه نن هندهک دوعا کن
 دلدار نه ظه ر بکن ژ بورجان
 دورپدانه ب ده رکه فن ژ دورجان
 شهزاده ژ په نجه ران نه ظه ر کن
 گول پیره هه نان د بهر خوه کهر کن
 هه ردهم ببهین ژ نازه نینان
 سه د مه دح و شه نا و ئافه رینان
 تاجدین خه به را برای گوه کر
 مو حکه م د دلی خوه دا ب جه کر

(٤٧)

تهه صصوب ته دارهكا تاجدين وبرانه ب نه مرنه غيرته ته
سواريا وانه ل هه سپنه هميه ته ته

سدر صوبحه كو شهه سوارنه ته فلهق
ته شهه ب كو كشانده جايه ته فلهق
ته دههه د طهويله نه هين كر
ته شهه ب ژ خوه را ژ نووقه زين كر
گورزي خوه يه اته شين ده راني
تيغه خوه يه زه رفه شان كو داني
دوني ا ژ مهابه تا خوه زه ر كر
تيغ و كه مه ران چيان ب كه ر كر
تاجدين وبران ژ خه لقي لالي
خوه ستن ب دلي خوه وان هه لالي
كه شانه ده ري ب ره قص و بازي
ره خشي عه ره بي سه مه ندي تازي
مسمار كرن به دوو ژ غه فلهت
هشيار كرن عه دوو ب صه ولهت

مهيدان بهدروان کولان ب دهستوور
 گویا فهددان ل دوژمنان گور
 تاجدين ژ تهوابعي خوه يهك پير
 تهعين کر و زوو شهانده پيش مير
 گوټي : ههړه بيژه مير و ناغان
 بينهنده فهناکوژن چراغان
 ميری مه نه گهر چ دووربينه
 ئيرو وي د چاقي نوور نينه
 نه م چار برا هه بوون د صادق
 هه چار ل خدمه تا وي عاشق
 ئنصافه کو زيده تر ژ سالي
 مهم مائيه بي خودان د چالي
 دوژمن ل مه شانه دوست غه مگين
 فهرضه مرنا چه کو و تاجدين
 مهم گهر چ کو زيده پور گوناوه
 لي عاشقه ، عشق پادشاهه
 حوکمي تو مه که ل پادشاهان
 ظولمي تو مه که ل بي گوناهان
 نه هيقي دکن مهمي رها که ت
 دهردي د دلي مهمي دهوا که ت

ئەم چار برانە چار دیوار
 ئەرکانی سەعادەتا وی هەر چار
 هەر چار سەری د مە وەکی گۆ
 چۆگانی ئرادەتا وی کاشۆ
 یا مەصلەحتی ژ بو مە چی کەت
 یانە ژ مە را بە کر قەرێکەت
 دا ئەم خەبەران ژ بو وی بیژن
 دەردی د خوە ئەم ل وی بریژن
 روومەت مە نەمال روویی عامی
 دی نەقل بکن بچینە شامی

تهدبیرا به کړه ژ بو ده فعا مهغه ننه ت و عنادی
ته زویرا وی یه ژ ترسا فتنه و فسادې

ته قریر کو کر ته مام قاصد
واقف گه ریا ب حالی حاسد
زانی کو ژ بو وی را خه رابه
گو : عه فو ژ بو مدمی صه وابه
میرم مه نه گو ژ بو ته پیشین
تاجدین و بران ژ خوه مه ئیشین
زینی بده وان وه یا بکوژ من
یان نه و ب ته رانه خه صم و دوژمن
یا قه نج نه وه قه ط نه کی ته که لوم
تاجدین ژ ته ناکه تن ته وه هوم
بیژی : مه فدا کرن مه م و زین
ته زویج کرن مه دانه تاجدین
ظاهر مه که تو نه فی عنادی
جاره ک فه کوژ ئاگری فسادې

ژهو پاش تو بیخه وهقتی فورصدت
 زنههار ! مهدی ئەمان و موهلەت
 خەصمی کو نهشیی بی موقابل
 دەرمان چیه ؟ شەربەتا هەلاهل !
 لەو لازمه حاکمان دو فنجان
 یەك خاصی خەراب و ییکه قەنجان
 دا یەك نهخویشان ژ بو وی خویش کەت
 یا دی ژ وه را خویشان نهخویش کەت
 یەك جانی ژ دوژمنان جودا کەت
 یا دی مریان ژ نووڤه را کەت
 کەربا خوه مه که تو ئاشکارا
 یا قەنج ئەوه ئەم بکین مودارا
 شۆلن هەنه ئەو ب کەربی نابن
 لەورا کو ب زۆر و ضەربی نابن
 ئوستادی دڤیتن و تەئەممول
 ئخفاء و تەغافول و تەحەممول
 ئەوقاتێ زەمانه گورونه گورونه
 باری ژ مه را کورن نه موونه
 یه عنی شەف و رۆژ و صوبح و شامن
 هن رۆهه نه هن ژ وان ظهلامن

ئەم ژى دلەيالى و نەھاران
 دا بىن ب نھان و ئاشكاران
 ھن ظاھر و ھندەكان ب خەف كين
 راكن ھنەكان ھنان تەلەف كين
 وى مولحدى شير وسا سەقا كر
 مصرى ژ خوه را وسا بەرا كر
 پەند و غەلەط و خلاف و يالان
 بەند و سەقەط و غلاف و كالان
 تەصنيع كرن وى ھندە تەشنيع
 بەستن وى ل شيرى شوبھى تەرصيع
 ئەو شير ل بن سەرى خوه دانى
 ئەو رەنگە قەشار و كەس نەزانى
 ميرى وەكوو دل ب كەربى سۆتى
 ھەر چى كو بەكر ژ بو وى گۆتى
 باوەر كر و گۆتە مەردى قاصد
 ئەى پير مەكە تو فكري فاسد
 گەر فەوت بكم جەمىعى فەرضان
 تاجدين كو ددم ژ دەست خوه نەرزان
 من شەوكت و سەلطنەت ب وینە
 ئەف شوھرەت و شەئن من ژ وینە

ئەف نام و نشان و ئەف مەقامە

بىٰ خاطرئى وى ل من حەرامە

ئەو رۆستەم و گىۋە لەندەهايه

گەنجىنەمە ئەز ئەو ئەژدەهايه

بىژئى ب دلىٰ خوە من مەم و زىن

هەردو ب حەلالى دانه تاجدين

بىٰ وەجھ ژ من تو بووى وەحشى

داخواز تە کر کو من نەبەخشى ؟

تاجدين و چە کو ب عزز و نازن

دىٰ هەر وە بتن وەكى دخوازن

قاصد کە رەوانە بوو ژ پيش مير

تەقرير کو کر تەمام تەعبير

شیرى دل شەر وە بوون مولائم

گوتن : دەم و دەولەتا وى دائم

نه صيحه تا صاحب غره خن پوپ ميره خن دلکول

ژ بۆ ميرن بى ته ميرن ساده دل

ئيفارى كو ئاسمانى مه نقل

دانى و ل وان قه شار مه شعل

يه عنى كو قه كوشت چراغى زهررين

وهر گرت ژ نوو لباسى رهنگين

ميرى كو هه ميشه شاد و خورره م

گويا كه تبوو لباسى ماته م

وى به خته كى رووسياهى مه لعوون

گاڤا نهوى دى نه ميرى مه جزوون

گو : غه م مه خوه نهى چراغى دهوله ت

گهر عومر بده ت ژ بۆ مه موهله ت

ئه ف كه رب و ئه له م نه گهر ته نافي

زينى و مه مى ژ دل خوه باقى

ئه و هه ردونه باعشى فه سادى

ئه و بوونه سه به ب ژ بۆ عنادى

گهر ئىزنى بدت ژ بۆم را مير
 ئەز دى بكوژم مەمى ب تەدبىر
 تاجدين و بران ب شەربەتەك زەھر
 تو دشىي دەمەكى ئەوان بكى قەھر
 ئەمرى كو دبت تەدارەك ئاسان
 ئاگەھ مەكە پى تو خەلق و ناسان
 ميرم تو ھەرە بىيژە زىنى
 مەم سۈھتىيە ئاگرى ئەقىنى
 مەم تەشنە تو ئابى زەندەگانى
 مەم مۇردە تو جانى جادوانى
 بىيژە كو ھەرە مەمى دەرىنە
 مەن دائىيە تە ژ بۆ خوە بينە
 مەن زانىيە مەم زىادە ژارە
 پەروانىيە مەقصەدا وى نارە
 گاڤا كو نەظەر بکەت ل زىنى
 تەحقيقە كو ناکەتن چو ژىنى
 (في الحال) دەما كو وى بينت
 باوهر مەكە ئەو ب رح بمينت
 مەم گەر ب فى رەنگى (ذو فنا) بت
 دى كەش مەكەش و نزاع رابت

مِيرَن هَـنَـه عاقلَن عەزیزَن
 لیّ سادە دِلن د بیّ تەمیزَن
 ئەو سادە ژ بولە و ناتەمامی
 دل نادەنە مەنشەئا کەلامی
 وان دل گووھە گووھ ب دل قە نینە
 رەش چاقن و مەردومەك سپینە
 ھەر چی کو دبێژنیّ: غەرەضدار
 باوەر دکن ئەو ب راستی ییّ خوار
 نابین ئەقە قەنجە یا خەرابە
 نابین ئەقە خەطئە یا صەوابە
 قاصر نەظەرن د بیّ تەئەممول
 حاضر غەضەبن د بیّ تەحەممول
 ئەغلەب دبن ئەو ب عەقلى مەغرور
 ئەکثەر دکن ژ دانشیّ دوور
 بەدخواھ و بەخیل و بەدسو کالان
 بەد ئەصل و سەفیھ و بەد فعالان
 تینن دکنە رەفیق و رەھبەر
 بەدنام دبن وەزیر و سەرور
 دسپێرنە ناکەسان ئومووری
 ئەو تیخنە دەولەتیّ قوصووری

میری د ب دولهت و فہرست
 صاحب شہفہ قت خودان سیاست
 ئہو ہر کہسہ کی خودان ناکن
 ھتتا وہ کوو ئمتحان ناکن
 چل جار دکن یہ کی موجه ررب
 پاشی ئہوی دی بکن موقہ ررب
 ئہف میر و وزیریا جھانی
 ئہف بہ گمہ گزیریا زہمانی
 ھردو ب مثالی یہک لہیزین
 ھردو د بہ طال و بی تہمیزن
 ھتتا وہ کوو گہر نہبی تو ئہلحق
 کہنگی دبیه وزیری موطلق

(۵۰)

روخصه تدانا ميره ل ديتنا دلداری
بیّ هشبوونا زینه ژ ذهوق و شهوقا دیداری

ته دبیر کونه نده پیری عاقل
ئهف رهنگه هه یۆ ژ یۆ مه ناقل
گۆ : میر ب موشاوه ری و رایّ
وهقتی وه کوو چوو هره مسه رایّ
زین گازی کر و ل با خوه دانی
ئهو په رده ژ سهر سه ری هالانی
کو بیّ دلی یا مه میّ مه بهس کر
ئازورده ئیّ من ل وی عه بهس کر
جهور و سته ما کو من ل وی کر
ئهو جهور ته کر سته م ئه وی کر
عشقا ته ژ وی عه قل ره فا بوو
شهیدا و جونوون و موبته لا بوو
زانی ژ حه کیمه کی مه ته دبیر
دیوانه دهوا دبن ب زنجیر

لهو من ب غهضه ب شهانده چالی

ئهو چه بس ل وی گهانده سالی

دا عشق بکته که مالی حاصل

حوببا وه نه کته وصال باطل

(الحال) ده ما ب قهلب و جانی

مقداری مه چه به تی وه زانی

هوون هه ردو د مه رته با که مالن

مه قبولن و قابلی وصالن

مهم عاشقی صادق ب ته حقیق

قهلبی مه دکته ژ بو وی ته صدیق

مه ئمووره ب ئه مری پادشاهی

مه عذووره ب عوذری بی گوناھی

هه ر چی کول وی بکته عتابی

ئهلبه تته دبینتن عقابی

حوسنا تهیه ئه و کری گرفتار

حوببا تهیه ئه و کری بریندار

تیرا وی ل دل که تی ته لیډا

ئهو داروی بی هشی ته پیډا

ئهو سورمه د چاقی وی ته کیشا

حه تتا تو نه دی وی دل نه ئیشا

زولفا ته ل دهست وپی وی بهستی
 عهقره ب صفه تا دلی وی گهستی
 طهوقا ته ل گهرده نی وی دانی
 دافا ته قه دا ل قه لب و جانی
 چاوا قه کرن ته ههردو ئاهوو
 بهردانه قه قیری ههردو جادوو
 دیسان تو ههړه د گهل خه بهر ده
 قهیدان تو قه که ژ بو خوه بهرده
 ئه ی غونجه ئی ناشوکوفت سورگول
 بشکین قه فه سی دهرینه بولبول
 ئه و تیهنه تو کانیا فوراتی
 ئه و خهسته تو چه شمه یا حیاتی
 ئه و ته شنه تو ئابی زنده گانی
 ئه و مورده تو جانی جادوانی
 ئه و په رده گیا کو پور ههوا بوو
 مه ضبوط د په رده یا حیا بوو
 ئه و په رده برا کو لی هلاقیّت
 خوونی د ده ف و که پی وی هاقیّت
 زینا کو دو سه د برین ل جهرگی
 چوو حاله تی فه وتی شادمه رگی

به حرا کو ژ جونبشا هه وایی
 مه حفووظ د پهردهیا حه یایی
 حاجز کو هه واره فا ژ مابهین
 به رزه خ ژ حه یا نه ما د به حرهین
 ئه و قولزومی غه م که لی ب سهر جۆش
 سهر جۆش که لی په راند سهر پۆش
 سهر پۆش په ری ژ دل پلا خوون
 هاقیت وه کی فرات و جه یحوون
 گویا هه ژیا هه زار بیشه
 مه ی بوو رژیا ژ قه لبی شیشه
 میری ب غه ضه ب که تی ل زینی^(۱)
 ئه و رهنگ ره فا که لا گرینی
 حاضر ژ دوی که بابی ئولفهت^(۲)
 گهریا وی د چافی ئه شکي شه فقهت
 فه واره ئی مه رحمهت ب کهل هات
 بیگاف گریی ئه وی د گهل هات
 ئه و چه ند گری برا د گهل وی
 حه تتا سوبه هه ردو مان د خه لوی
 زین غه رقه ئی خوونی دل وه کی گول
 میر لی دگری مثالی بولبول

مه حرهم ههمی قیك كه تن ل با وان

(بالجمله) بهزینه دهست و داوان

کای خوسره ویّ حدق شناسیّ عادل

ناحق تو ژ بوّ چ بووی قاتل

زین گولبونئی باغیّ عصمه تیّ بوو

زین سهرویّ ریاضیّ عففه تیّ بوو

پاکیزه دورا صهدهف ژ دورجان

لائق ته نه بوو بگیّری مهرجان^(۳)

نازك بدهنا له طیف و مه عصوم

بیّ جورم بکی ژ عومری مه حرووم

ئهف رهنگه د خاك و خوونیّ را کی

بیّ سوّچ ژ جان بهدهن جودا کی

میر گوّ : مه گرن خیالیّ باطل

ئهو بیّ هشه ئهز نه بوومه قاتل

زینیّ دکوژم مه گهر ب عه مدا

طوبایه د جهننه تا حهرهم دا

ئههلیّ حهرهمیّ بهزینه سهروئی

جوّبار رهوان کرن ل سهروئی

بوو شیوهن و شین د خان و مانان

فه ریاد گهانه ئاسمانان

يهك هات ژ دهرفه ناگهانی
 گو: مهم مرو دا وه زنده گانی
 زینى مرنا مهمى ب گوه کهت
 گویا مربوط ژ نوو ب روح کهت
 رابوو فکری د چار که ناران
 دی میر دگریت شوبهی باران
 خهلقى حدرهمى خهواص و عامی
 مهئتمزدهه بوونه (بالتمام) ی
 گو: ئه ی سه به بی سه عاده تا من
 بی که یف مه به د ده عوه تا من
 ئه ی شاه ته دایه روو حی روخصهت
 فهوتا خوه وی دی ژ بو خوه فورصهت
 جان چوو و ب جانی موته صل بوو
 ئه و روو ح ب روو حی موضمه حل بوو
 ههتا کونه بوو ژ دهف ته نقرار
 ئه و مایه د حه بسی ته ن گرفتار
 ته شبیهی مهمى مه لوول و مه حبووس
 بو حفظی رضا و نام و نامووس
 ئه و له و نه دچوو ههتا فه ئیرو
 مابوول ژقانیاه ته گیرۆ

رووحم ته ژ دل دهما رضا دا
 شاهم ته د مولکي تن صهلا دا
 جسمي منه بي نهوا گران بوو
 روو حا منه ناتوان رهوان بوو
 دهر حال ژ قالبی ب دهرکته
 شهوقهك ژ روحا مدمي ب بهرکته
 وان تهرک کرن سهرايي فاني
 نهو چوونه جههاني جادواني
 هدر چي کو قهبول نهکته مهکانان
 دي سهيري بکته د لامهکانان
 هوون قي سهفهي غهلهط مهخوونن
 شاهد ژ مه را موقه رره بوونن
 گاڤا وه کوو جان ژ تن رهوان بوو
 جانان نهوي ديت و جان ب جان بوو
 حاصل کو ژ پاشي نتتصالي
 نهو پهرتهو و مهشعلا جهمالي
 گاڤهك سهکين و موطمئن بوون
 حينا کو ب يه کفه موئتهمن بوون
 نهو قهطره د قولزوما صفاتان
 نهو ذهره د بهحرا موهلکاتان

دهم هاتنه ساحلیٰ فہنایٰ

گہہ چوونہ ب سہر حدیٰ بہ قایٰ

(في الجملة) ژ مہرکہزا تورایی

ئہو ذہرہ گہانہ ئافتایی

قہطعانہ ب ئتصال و تہلیل

مہحضانہ ب ئفصال و تہحویل

وان ریٰ کو برن ب جانبیٰ ذات

باقی گہریان ب ذاتیٰ ذہرات

نین عہجہب ئہف خہبہر ژ بو من

ہوون قیٰ مہکنہ ہونہر ژ بو من

شہینخیٰ وہ کوو ئہز ب دل موریدم

ئہو رووح و رہوانہ ئہز قہدیدم

ہہر چہند ل با وہ ناخیٰ مہم بوو

لیٰ پادشہہک عہلیٰ مہم بوو

بوو لائقیٰ فہرریٰ پادشاہی

مہقبوولیٰ تہقہرروبا ئیلاہی

قہلبیٰ ویہ وادیا موقہددہس

رووحا وی ب نوورا حہق موقہبہس

ہلگرتم و برمہ طووریٰ سینا

بینندہ کرم د گہل خوہ بینا

ئىنامە دەرى ژ ڧى حجابى
 ئەف زەررە گەئەندە ئافتابى
 حىنا كۆ ب جان من ئەف سەفەر كۆر
 ئەف جان مە ژ جانفروشى قەر كۆر
 ھەر چەند كۆ ڧاھر (اقلعي) گۆت
 حاضر وى د پېڭھ (ارجعي) گۆت (۴)
 لەو ھاتمە دا بكم وە راضى
 مەرضىيە بىم ل پېشى قاضى
 دا ئەز بكم د گەل وە تەودىع
 دا ھوون بكم د گەل مە تەشىيع
 ديسان ڧە گەرم ژ با وە رەققاص
 مورتاض بىم ب جەننەتا خاص

-
- (۱) د ھندەك دانەيان دا ھاتىە : مير ب غەضەب كەنى ل زىنى .
 (۲) ئانە كۆ : ئەو مىرى ل زىنى ب غەزەب ھاتى دەمى ھالى زىنى دىتى كەلا گرىي
 ھاتى ، و ژ بەر دويكىلا سۆتن وبراژتتا وى ڧيانا د دلى وى دا بۆ زىنى ھەى
 چاڧىن وى رۆندكىن دل پېڭھبەونى باراندن .. و د ھندەك دانەيان دا ب ڧى
 رەنگىيە : حاضر ژ دەرى كۆ بابى رەھمەت .
 (۳) ئانە كۆ : زىن مرارىيە كا سېى بوو د ناڧ وى صەدەفا بۆ وى بوويە وەكى قۆدىكى
 يا ژ ھەژى تە نەبوو تە ئېكا ھند كرى ئەو وەكى مەرجانى سۆر بىت ژ بەر وان
 رۆندكىن رويى وى سۆر كرىن !

(٤) ئەفە ئىشارەتە بۆ ئايەتا قورئانى ئەوا تىدا ھاتى : ﴿يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ . ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً﴾ (الفجر : ٢٧-٢٨)
 ئەفە ئەو دەمە يى رىحا مەروڧى خۇدان باۋەر تىدا دىئە ستاندن ، ھىنگى بۆ دىئە گۆتن : ئەى نەفسا
 خۇش و پىشت راست بىزقە نىك خۇدايى خۇيا رازى ويا ژى رازى ..
 ومەخسەدا شاعىرى ئەۋە دىڧىت ل سەر ئەزمانى زىنى يىژت : دەمى رىحا من دىئە
 ستاندن دى بۆ ئىئە گۆتن : ھەرە بەھەشتى ! ھەر چەندە ب سەر فە ھوین ھىزىر
 دىكەن مەسەلە بەرۋفاژى فى چەندى يە .

تەوصىيە و تەدارەكا زىنى يە ژ بۆ سەفەرا ئاخىرەتى
تەھەببىونى ئەسبابى جھازە ژ بۆ عەرووسيا جەننەتى

زىنى كو نومانە وان كەرامات
ئەف چەندە مەنازل و مەقامات
رۈونشت و وەصىيە تاخوہ بۆ مير
ئەف رەنگەھە كر بەيان و تەقرير
كای پادشەھى روحان و قەلبان
ھەمشيرە بوويى فدا و قوربان
قوربانى تە بن ھەرۋ دو سەد زىن
ئەز ھىقى دكم نەبى تو غەمگين
رۋژا وەكوو برم مەم ژ بۆ خوہ
(بالجملة) برن م غىم ژ بۆ خوہ
مەنصور بوويم ل كشوہرى غەم
غەم بوونە ژ بۆ م را موسەللەم
مەم بۆ من و مەرحەمەت ژ بۆ تە
غەم بۆ من و سەلطەنەت ژ بۆ تە

شاهم ب مه را مه به مونا زع
 نهز بوومه ب حوصصه يا خوه قانع
 روونی تول تهختی شوبهی خوسره و
 تاجی خوهئی زهر بگیړه که چره و
 بهزما طره بی بدیره ته رتیب
 ذهوق و فهره حی بگیړه ته رکیب
 سه رخو هس بکه ساده و ره والان
 چوون خوه شکه ژ نووځه پیر و کالان
 نه سبابی نشاط و کامرانی
 نادابی صفا و زنده گانی
 ناماده که شه ربده و طه عامان
 نازاده که جاریه و غولامان
 پور که طه به قان ژ بو نثاری
 دا بیّن فوقه را د قی هه واری
 مه جمووع بکه موفه ررحاتان
 مه خلووط بکه موعه ططراتان
 مه جلس بیتن ب وان مه ذه هه ب
 ته هنییه ببت ژ نو مور هتته ب
 دا قیّک بکه فن ل من شه که رخه ند
 تیّک راهه ژینن ب ره قص و گوځه ند

ئەقسامىٰ بخوور و عوود و عەنبەر
 ماوهر د و زوباد و مسكىٰ ئەذفەر
 ئەف جنس ژ ژ نعمة تان پتر بن
 ئەو قسم ژ حەددى زىدە تر بن
 حەيوانىيە تا مە بوويه زائل
 رووحانىيە تا مە بوويه كامل
 جسمىٰ مە ئە گەر دچيته چالىٰ
 رووحىٰ د مە دىٰ بكن وصالىٰ
 عەقدا وەكوو داوہتى مەلەك بن
 ئەقسامىٰ بخوورىٰ دىٰ گەلەك بن
 لەورا ئەز و مەم مەلەك صفاتن
 ئەم مائلىٰ طيب و طەيباتن
 عورسا كو فرشته داوہتینە
 داماد و عەرروس جەننەتینە
 رۆژا كو ستى تە داىە تاجدين
 چاوا تە د شەھرى بەستن ئايين
 تەنبىھ بکە دوکان و سووکان
 تەزىين بکن ژ رەنگىٰ بووکان
 بوھتان تو ببىٰ بلا سوار بن
 چوندى تو ببیژە دا ب کار بن

سه رگهرم ببن وه کی د عیدان
 هندی کول ههف بدن جریدان
 رۆژا کو ته ئه و پهری قه پێکر
 چه ندی وه کوو که یفخوهشی ته چیکر
 ئه ز هیقه دکم بکی عنایهت
 قانونی بکی وسان رعایهت
 ئیرۆقه ژ بو مورا د و چه ندان
 دیسان تو وسان بی شاد و خه ندان
 ئحسان که ته دارهک و جهازان
 حاضر بکه مو طربان و سازان
 مانه ندی عماره تا سستی تی
 هه ر شوبه هتی مه حمه لا پهری تی
 تابووته زه ر نگار و ره نگین
 صندوو قه که خورده کاره زه ررین
 سه رپۆشی ئه وی زه مین طه لا بت
 سه یوانی ئه وی خودان جه لا بت
 زنه ار ! مه هه ردو بووک و زافان
 بی قه در نه کی ل پێش چافان
 گا فا کو دچینه نیف مه زاری
 دا خه لق نه بیژتن ب زاری

عه قدا ستيّ چ رۆژ هك خوهش بوو
 زيني ژ ئه زه له چ بهخت رهش بوو
 نه عشي مه بلا ستي د گهل بت
 تاجدين د گهل مه مي به دهل بت
 مانه ندي مه مي ژ بووي تاجدين
 تاجدين ب وي را بگيره شووشين
 شووشين بتن نه و د گهل مه مي من
 شاهي بتن نه و د گهل غه مي من
 نه ي مائلي خهيري بي مو كافات
 وه ي باذلي مه قصه د و مورادات
 هه تا وه كوو ساله كي ته مامي
 هندي كو ته له ف دكي طه عامي
 هندي كو ب ده ر ددي لباسان
 هندي فه دخووني عام و ناسان
 هندي كو بكه ر دكي قوماشان
 هندي كو به لاف دكي مه عاشان
 هه ر رۆژ ب نيه تا غه زايي
 هندي كو گه له ك دكي عه طايي
 هندي كو دكي تو خه تمى قورئان
 هندي كو دكي تو ورد و دهوران

هندي وه كوو تول تهختي رووني
هر رږوژ تو جونديان قه خووني
هندي كو تههي دكي خه زينان
هندي وه كوو شادكي خه زينان
هندي كو غهني دكي فه قيران
هندي كور هها دكي نه سيران
هندي د حو كوو مه تي خه بهر دي
هندي وه كوو گرتيان تو بهر دي
هر چي كوژ بو خوه را دكي خه رج
هر چي د خه زينه يان دكي ده رج
قه هرا وه كوو دوژ منان دكهت ده فع
زه جرا وه كوو ظالمان دكهت ده فع
عه دلا كوژ بو خودي تو خاص كي
مه ظلووم ژ ظالمان خه لاص كي
سازي كو د جهنگي دا د بيژي
خوونا ژ موخالفان دريژي
حه تتا خوره كي صهيي شكري
حه تتا عه له في كهر ي د باري
شاهم ل ته بت وه صيه تا من
وان صهرف بكه ب نيه تا من

مهفكر د حهقيقت و مهجازى

بنقيسه ل دهفته را جهازى

دا فهخرى بكم ل پيشى زافى

شهرمهنده نه بم د وهقت و گافى

هر چهند كو من قهوى دريژ كر

پور بيژيه سهر ل ته م گيژ كر ^(۱)

گورى تهمه مهقصه دا م دووره

دوور بت ژ ته مهرقه دا مه كووره

لهو هنده قهدهر دييم ب دققت

دا بيته دلى ته رهم و رققت

دهر حهققى من و مهمى نه كى عار

گافا دموت مهمى بريندار

ئهز دى ب جهنازهئى وى را بم

حهتتا فه كه مهقهران ته با بم

وهقتى دمرم بدى تو دهستور

دا من بكرن د گهل وى مهستور

من ژالى وى دهر ب دهر نه گيړى ^(۲)

بى پهرده د گهل نهوى فه شيرى

زبنى كو كرن وهصيهت ئاخر

غائب گهريان ژ دهردى حاضر

مير گؤ : تو هه ره مه مي بينه
 گهر دي مري بت ئه وي قه ژينه
 باوهر تو بکه ب صدق و ئيمان
 بوومه ل ته و مه مي په شيمان
 گهر هوون بمرن وه گهر کو رابن
 نابت تو و مه م ژ هه ف جودا بن

-
- (۱) د هنده ك دانه يان دا هاتيه : پور بيژيه وي چرا مه بيژ كر .
 (۲) ژالې كورتيا (ژ ئالې) يه .

په شیمانیا میر زهینه ددینه ل مه حبه به تا مه م و زینان
مه رحه مه تا وی یه ل حالی نازهنینان
مرنا مه می یه ب ناخوفتنا برینان

زینی کو بهیستن ئەف ته که لوم
ئەف مهر و وهفا و ئەف ته ره حوم
رابوو خه ملی ژ پایي تا فه رق
بوو به حری حوسن د گه وهه ران غه رق
دایین و ستی و سه د په رستار
خورشید و مهه و نوجوومی سه ییار
(بالجمله) ب ده رکه تن ژ بورجان
دوردانه ب ده رکه تن ژ دورجان
سه د جاریه و ستی و دایین
ه لگرتن ئەوی ب ره سم و ئایین
زانی کو نه بوو مورد حاصل
بی خه لوه تی خاصی شه یخی کامل
ئهو زه هره مثالی زه ره ره ققاص
بوو مه حره می رازی خه لوه تا خاص

گاڤا کو گهانه خهلوه خانی
 دهر گهه څه کرن ل خه بسخانی
 نهو پیکڅه ب مه شعدهل و فنه نه چوون
 دایین و ستي هنهك د بهر چوون
 دیتن کو د ساحلی صه ده فوار
 نهو غه رقه ئی به حری عشقی خوونخوار
 دوردانه ئی بی بهایی جانی
 دهر دایه ژ ده ست خوه رایگانی
 فانوس و قه فهس وه مایه بی تاب
 گولزار و به دهن وه مایه بی تاب
 وان پورس کرن ژ خه لقی بهندی
 حالی وی فه قیر و موسته مهندي
 خه لقی کو د گهل مهمی گرفتار
 گوئن کو مه دی ژ سه طحی دیوار
 به رقهك ب عه جه ب مهمی ب سه رکته
 شه وقهك ژ سه ری مهمی ب دهر کته
 يهك شوبه تي روژ و يهك هه ييف بوو
 يهك شوبه تي زیر و يهك ژ زیف بوو
 نهو شه مس و قه مهر کو موته صل بوون
 دهر حال ب پیکڅه موضمه حل بوون

گاڤا وه کوو پیکڤه موقته بس بوون
 ئەو هەردو ل ضهوئی مونه کس بوون
 ئەو رەنگ گەریان مونیر و رەوشەن
 زندان ل مه کر نه صەحن و گولشەن
 مەم ژى ب ڤى رەنگى بى خەبەر بوو
 خوونا دلى وى ب دەرڤه دەر بوو
 ئەى دیدەئى دل نەبووی مەفتووح
 ئنکار نه کی تەجەللیا رووح
 دا فکر نه کی کو ئەڤ حولوله
 یان نه سخه خورووجه یا دوخووله
 دا ظەن نه برى کو ئەڤ مثاله
 یا قەولى ضەعیفه یا به طاله
 خەونا تو دبینی ئەڤ مەقامه
 شەییئەك ژ شو هوودی نا تەمامه
 هەم صوحبەتیا مەمى موکەررەم
 ئاگاه کرن هەڤال و هەمدەم
 وى مورشدی قەنج ل وان نه ظەر کر
 قەلبى وى د قەلبى وان ئەثر کر
 هەمخەلوەتیا مەمى گرفتار
 بوو پەردە کوشایی یار و ئەغیار

دایین و ستي کو چوو ب سهر دا
 هندی کو ئهوان د گهل خه بهر دا
 گۆتن کو مه مۆ تو رابه زین هات
 روو حا تهیه بی گومان یه قین هات
 ئه و ته شنه له بی زولال دیدار
 شاداب نه بوو ب نا قی دلدار
 هندی کو ره ها دلی کشاندن
 هندی کو گولاف لی ره شانندن
 وان سه ه نه کرن د جسمی جانەك
 (إلا) ژ سه ری دچوو دو خانهك
 وی موردە چراغی ناگهانی
 دوو کهل ژ سه ری دچوو یه بانی
 زین هات و ژ پیشقه بوو حه والە
 به دری کو قه دا ژ بهر خوه هاله
 به رقه ع کو قه دا ژ بهر جه مالی
 خورشید نه ما د گهل هلالی
 زینی وهه گۆته وی به دیهی :
 (قم یا جسدا نفخت فیه)
 شه و قا خه بهری د فی شه پالی
 به ربوو یه سه ری د وی شه مالی

وی دوویی قه بهس ژ شهوقی راگرت
قه ندیلی قه فهس قه بهس کو داگرت
ئهو خه لوه تی د ئعتکافی
رابووقه ب نیه تا طه وافی
ئهو وهل ئهوی کر ب صدقی ده ردهم
ته جدیدی وضوء ب ئابی زه مزه م
وه ستال موصه لله و مه قامی
وی جه بهه گهانده ئستلامی
طهوفه ک دو کرن ل دۆری بهیتی
په روانه ئی په ر گهانده زهیتی
گاڤا وه کوو په ر ل وان دسۆتن
وان چهند که لام ب پیکفه گۆتن
په روانه ئی گۆ : تو خوهش ده لیلی
شه معی وهه گۆ : تو خوهش خه لیلی
په روانه ئی گۆ : تو ره هنامی
شه معی وهه گۆ : تو جانفه زایی
په روانه ئی گۆ : تو دلفرووزی
شه معی وهه گۆ : تو سینه سووزی
په روانه ئی گۆ : چاره سازی
شه معی وهه گۆ : تو دل نه وازی

پهروانه ئی گۆ : تو پادشاهی
 شه معی وهه گۆ : تو قبله گاهی
 پهروانه ئی گۆ : تو خووری ذاتی
 شه معی وهه گۆ : تو نووری ذاتی
 وان ته شنه له بی د بی ته که لولوف
 وان سووخته ئی د بی ته صهرروف
 ئەف رهنگ دکرن ب یهك فه صوحبهت
 لیک عه رض دکرن که مالی ئولفهت
 دایین و ستی و ئەو په رستار
 ئەو به ندی و حه بسی و گرفتار
 سه رگه رم بووین ب گو فت و گۆیی
 سه رمه ست بووین ژ بهن و بویی
 وان گۆ ته مه می کو ئەی جه گه رخوون
 ئەم هاتنه دا نه بی تو مه جنوون
 زین بوو سه به بی جونوونیا ته
 میر بوو سه به بی زه بوونیا ته
 میر بوو ب ته را خودان ته ره ححوم
 زین هات و د گهل ته کر ته که لولوم
 گه ر ته شنه ئی ئەف هه ئابی حه یوان
 وه ر خه سته ئی هاته سه ر ته لوقمان

مه جنوونی خوه هاته با ته له یلا
 گهر وامقی ها ژ بو ته عذرا
 گهر بولبولی گول ژ بو ته حاضر
 نیلوفه ری مهر بوویه ناظر
 په روانه ئی شه مع وی ئه ییسا
 وهر مورده ئی هاته سهر ته عیسا
 دیوانه مهبه ب فی هه وایی
 بیگانه مهبه تو ئاشنایی
 حوورا کو ته جان و دل د دهس بوو
 زینا کو ته دایما هه وهس بوو
 چاوا ته دقوی وه هاته با ته
 دونیایه فه نایه هات واته
 ئه رزان مه فروشه عومری ضائع
 بیهوده مهبه ل جانی بائع
 جاما ئه جهلی هه تا نه نوشی
 نابینای ژ بو خوه جان فروشی
 دیسان خوه ب عقلی ئاشناکه
 زنجیری جونوونیی ره ها که
 له ورا فه کرن مه قهید و زنجیر
 رابی ب مه را بچینه پیش میر

صاحب کەرەمە خودان عەطایە
 ظللاوی سەپەری ھومایە
 فیکدانە ژ بوۆ تە یار و ئەحباب
 حاضر کرنە بساط و ئەسباب
 ثابت قەدەمە ل دەعوەتا تە
 روو دایە تە بەخت و دەولەتا تە
 دەر حال دەما بچی موقابل
 دی بوۆ تە بکەت مورادی حاصل
 چاوا تە ژ وی مورادە دل خواز
 ئەو رەنگ تە دی بکەت سەرەفراز
 وەقتی کو مەمی بەیستن ئەف پەند
 ئەف رەنگەھە کو ئەوی ھونەر مەند
 ئەز ناچمە حەضرەتا چو میران
 ئەز نابمە بەندەئی ئەسیران
 ئەف میر و وەزیریا مەجازی
 ئەف شەعبەدە و خیالبازی
 (بالجملە) بەطال و بی بەقانە
 بی عاقبەتن ھەمی فەنانە
 میری کو مرن ھەبت نە میرە
 مەعزوولی ھەبت ئەوی ئەسیرە

ئەم چوونە حوزووری میری میران
 وی حاکمی حاکم و فەقیران
 شاهنشەهی میر و پادشەهان
 بەخشەندەئی توهمەتا گوناھان
 ئی چیکری نەینکا جەمالی
 تیرا خوہ نوما ب زولف و خالی
 فانووسی بەدەن کری موطلەلا
 تیدا ژ مە را کری موحەلا
 ئەو میر و حەکیمە (ذو الجلال) ه
 بی عەزل و تەغەییور و زەوالە
 تەزوێج کرن د عالەما غەیب
 تەئییید کرن ب ئەمری (لا ریب)
 باکوورەئی باغی عزز و نازین
 سەد شوکر کو بکر و سەرفەرازین
 حاشا کو د ژی سەراییی فانی
 بی جەننەتی عەدنی جاودانی
 حەیان صفەت ئەم بکین زنائی
 بیھوودە د مەسکەنی فەنائی
 تەر دامەن و سەرنگوون و مەردوود
 شەرمەندە بچینە پیش مەعبوود

مه عبود ژ بؤ مه حوور و غلمان
 ته زین کرنه د باغی رضوان
 ئه و مونته ظرن ل رحله تا مه
 فه خری دکن ئه و ب ده عوه تا مه
 لی جه ننه تی عاشقان جودایه
 میعاد لقای کبریا یه
 عالیتره ئه و ژ باغی رضوان
 ناکونجه وی چو حوور و غلمان
 هیقی دکن ئه م ئه وی ژ مه عبود
 نین مه ب غیری وی چو مه قصود
 گاڤا ئه وی کر ته مه ننی ئاخر
 ده رگاه شه بوو ل بهر وی حاضر
 طیری کو قه قه س ل بهر قه بووی
 ئه و ره نگه فری وه کی نه بووی
 دهستی خوه ژ قهیدا گل کشاندن
 چهندی دلی خوه راوه شاندن
 شه هباز ژ قهیدی مهر کهزا فهرش
 پهرواز کر و گهیشته (ذي العرش)

(۵۳)

ته عزيه ومه نته م ومه رثيه وشيوانا مه مې شه هيد
مرنا به كړې شوقي ب ده ستي تاجدينې سه عيده

ئو مه نته مې كو با خه بهر بوو
ئو رهنگه ژ بو مه نه وحه گهر بوو
گو : جان كو ژ حېسي ته ن جودا بوو
فهرياد و فغان ژ شهري رابوو
بوو وه لوله و فغان و زاري
بوو زه لوله و به زين هه واري
بو هتان ژ مه زن حه تا بچو و كان
نسوان و كه چ و به نات و بوو كان
ئو عيان و ئو كابر و ئو عالي
ميرزا و ره وال و لا ئو بالي
يهك فهد نه ما د شهري دلخو هس
(بالمله) د سه رخو هس و مو شه وو هس
فيكرا د به زين ب سه م مې څه
وان د هرد د برن ب سه ر غه مې څه

تاجدين و به کر ب ئتتفاقی
 بوون ههردو ل عهرده کی مولاقي
 گو : ئه ی سه به بی فه سادی عالم
 شه یطان صفه تی ل شه کلی ئاده م
 ئه ی باعشی فتنه و فه سادان
 وه ی مانعی مه قصه د و مورادان
 ئه ی په رده دری مه می و زینی
 وه ی داغ که شی ل سه ر برینی
 ئبلیس و خه بیث و پور نه دامه ت
 به س نینه ل من ته کر قیامه ت
 ده ر حه ققی مه می سه قه ط خه به ر دا
 حه تتا کول من ته مه م ب ده ر دا
 ئه ف چه نده مونا فق و نه یاری
 هیژا تو ب چاقی من دیاری
 مه م دی بمرت تو دی بمینی
 هیژ خوه ش بگه ری ل روو زه مینی
 حاضرو ی به کر د عه ردی را کر
 جسمی ب به لا ژ جان جو دا کر
 گا فا کو گه یشته سه ر برای
 نووره ک وی نه دی د وی چرای

تاجدین ژ سهری خوه تاج و توّمار
 هاقیتنه سهر لهشی مه می ژار
 دین بوو ژ تهحه سسورا برایی
 هر چی کو ددی وی نه ژده هایی
 (فی الحال) ذکر کو وی فهنا کهت
 ته شبیهی به کر د عهردی را کهت
 قهط کهس نه دشی بیت موقابل
 بی شوبهه ب وی دبوویه قاتل
 ناچار خه بهر برن ژ بوّ میر
 میر هات و ل پی وی بهست زنجیر
 گاڤا کو جه نازه وان هلانین
 شاهد کو ژ مه شهیدی دهرانین
 مه شهوود بووین ل وان عه لامهت
 رابوول خه لائقان قیامهت
 دیوی کو قه بهستی وان ب ته دبیر
 بزداندی ل بهر خوه قهید و زنجیر
 زنجیر و که مه ندا وی شکنان
 دهر وازه و په رده وی هلینان
 نه ژدهر ژ مه غاره نی کو بهر بوو
 دهر حال بهزی د نه عشی وهر بوو

تابووت ل سهر سهری خوه دانی
 نه فغان د گهاندۀ ناسمانی
 هندی کو د شههري ئاده می بوون
 تیکدا د لباسی مه ئته می بوون
 هندی کو هه بوون د شههري مه شهوور
 خاتوون و موخه ددرات و مه ستوور
 گیسو څه کرن ب طایی طهر بوش
 سهر تا ب قه ده م هه می سیه پوش
 بی مه عجر و بورقوع سهره نداز
 رهش گرتی ژ بو مه می ب دلخواز
 نییاحه و مهره بان و دایین
 گوینده ب ناله شوبهی گوین
 وان مه رثیه دا ستران ب ئاههنگ
 زین رابوویه پی ب قامه تا شهنگ
 ناهید صفه ت ل دهنگی سازی
 ره ققاص د چوویه بهر جه نازی
 دام و دود و ئاده می و مووران
 دار و بهر و جامد و طویووران
 (بالجمله) ژ بو مه می دنالین
 هه ر یهک ب مه قامه کی دکالین

طلپی رهشی وان سیاھ پوڙشان
 رهه شوبهه تی عه وره کی خورووشان
 نه و چند ژ عارضی د گولگون
 فیکرا دوه رین سرشکی پور خوون
 گویا کو د فہ صلی نووبہاری
 باران ل گولشہ نان دباری
 نه ف مہ نتم و نه ف سیاھ پوڙشی
 نه ف چارشہ ف و ئیزار و پوڙشی
 بوہتان وی زہمانی کرنہ عاہت
 بوو رہسمی قہ دیم و تا قیامت

نلتماس و نستدعايا زینى یه ژ یۆ به کرى موفسد را

عوذخواهیا وى یه ژ یۆ نه وى مولحد را

وهقتى وه کوو چوونه سهر مهزاران

وان دى مریهك د نیف دو داران

هافیتنه عهردى شوبههى موردار

بى نهوچه کهر و خودان و خهمنخوار

پورسین : عهجهب ئهف چ بى نهوايه ؟

گوئن : به کرى خودان جهزايه

تاجدين ژ رووى دنى فهنا کر

عالم ب فهنائيا وى شا کر

راوى وهه گوته من روايهت

زینى کو بهيست ئهف حکايهت

ئهف رهنگههه گوته مير و تاجدين :

ئهى شاه و وهزيرى عزز و ته مکين

ئهز هيقي دکم نه کن عنادى

دهر حهققى قى مهنبه عى فهسادى

له ورا کو خودانی ئنس و جانان
 وی خالقئ ئهرض و ئاسمانان
 رږڙا ئهوی حوب دا حه بیان
 هنگی ئهوی بوغض دا ره قیابان
 مه وجود کرن دهما ژ مه عدووم
 ئهم پیکشه د لازم د مه لزووم
 ئهم سورگولن ئهو ژ بو مه خاره
 ئهم گهنجن و ئهو ژ بو مه ماره
 گول حفظ دین ب نووکی خاران
 گهنجینه خودان دین ب ماران
 ژه وهلقه ئه گهر چ وی جهفا کر
 ئاخر ب مه را ئهوی وهفا کر
 ظاهر وی ئه گهر موخالهفت کر
 باطن ب مه را موافهقت کر
 گهر ئهو نه بوو یا د نیف مه حائل
 عشقا مه دبوو به طال و زائل
 وی گهر چ ژ بو خوه را خه راب کر
 دهر حه ققی مه وی قهوی صه و اب کر
 ئهو بوو سه به بی حه ققه تا مه
 داخل گهر یا طهر یقتا مه

ٺه وڙي د ږيا مه دا شههيده
 ته حقيق بکن کو ٺه و سه عيده
 زنه ار ! ژ مه شهه دا کو مدم تي
 ٺه لبه تته ژ مه رقه دا کو ٺه م تي
 مه حرووم مه کن به کر ٺه مانده
 ٺه م بوونه ب وي صه ي صيانه
 گاڦا کو دچينه نيڦ صه عيدي
 که لبي مه بتن ل بهر وه صيدي
 ٺه ن صافه ژ بو خوداني ٺه ن صاف
 ٺه يينه دبیتن ٺه ڦ قه دهر صاف
 قه ط مومکنه ٺاب و ٺابگينه
 ٺه ڦ رهنگه نه که ت قه بوولي کينه
 حاشا کو ب غه يري پوخته ئي عشق
 (کلا) کو سوايي سوخته ئي عشق
 ٺه ڦ چه نده ل صاحبي جه فايي
 ٺه ڦ رهنگه که سه ک بکه ت وه فايي
 ٺه ڦ طائفه مه رحمة سورشتن
 له و لائقى نعمه تا به حه شتن

(۵۵)

تهجهيز و تهكفين و تهدفينا مهن مهنوومى غههگينه
ههمنهفهس و هههقهفهس بوونا ب فهوتا زينا نازهنين و غهههقهينه

(القصه) شههيدى عشقى جهلاد
مهقتولى ستهم قهتيلى بى داد
ئهو كوشتهئى جورم و بى گوناھى
تھشبيھى بهراتى پادشاهى
مهنشوور كرن ب نوورى پاكى
مهستوور د نيّف قوبوورى خاكي
ئهو دور ب خهزينهئى سپارن
ئهو مار ل بهر پيان قهشارن
دايناندنه بهر سهري علامهت
يهعننى ئهقه سهروهري قيامهت
سهرخهيلي قهبيلى پاكي بازان
سهردارى جهمىعى سهرفهرازان
زين هات و ب قامهتا صهنهوبهر
بوو سهروى ل سهر وى سايه گوستهر

بى پهرده مثالى نهى دنالى
 هيستر دوه رين (على التوالى)
 عهينى ته دگو د فه صلى نيسان
 دهريا رږيا ژ عه وري ديسان
 باران كول توربه ئى دبارى
 هه ر دانه دبوونه دهه مرارى
 هه ردهم كو دكر ژ دهر دى دل ټاه
 وان مه ئته ميان (نعوذ بالله)
 قيړا ب نهوا دگرتن ټاههنگ
 هه ر نهه فله كان ب سه ر دكر دهنگ
 جوندى و سوپاهى و ټه ميران
 دهرويش و ره عيه و فه قيران
 دلدار و شه پال و نازهنينان
 حوورى و په رى و غه م ره قينان
 قيړا دكرن هه وار و هه ر كه س
 ټه فغان دگهانه چه ر خى ټه طلّه س
 زينى كو نه ما قوام و قووه ت
 نالى بريان و كه ت ژ قودره ت
 روونشت ل بهر سه رى مهمى ژار
 مه م كر ب ته كه لومى خه به ردار

کای مالکیّ مولکیّ جسم و جانی
 ئەز باغچه و تو باغبانی
 باغیّ ته گهاندی بیّ خودانه
 بیّ پرووییّ ته ئەو ژ بو چرانه
 ئەف خال و خهط و عودار و گولزار
 ئەف حوسن و جهمال و باغیّ روخسار
 بادامیّ سیاه و چهشمیّ شههلا
 نار و به و سیبیّ شاخیّ بالا
 خوهش رهنگ و ب له ذذعت و ب طامن
 بیّ شوبهه ل غهیری ته حهرا من
 نه خالا به دهنا خوه راوه شینم
 قی میوهیی جومله داوه شینم
 فان سونبول و لالهئیّ د غهرا
 رهیحان و بنه فشهئیّ موطرهرا
 یه عنی کو عودار و زولف و خالان
 یا قهنج ئەوه ئەز بدم ب تالان
 مانه ندی گولان لباسی که رکهم
 ناخ و خوه لی بیّ ب سهر خوه وهر کهم
 زولفان هه می طا ب طا بکیّ شم
 حه ققیّ منه جا ب جا ب ئیّ شم

ئەف باغ و بوهار و بەرك و ئەنمار
 ئەنوار و شوكووفە جەمعی ئەزهار
 نەذرا نەظەرا تە بوون ب جارك
 وەقفابەصدرا تە بوون موبارك
 تالان بكم ئەز ئەوان تەمامی
 دا بەهرە نەخۆن ژ وان چو عامی
 لیکن خوە ب خوە دكم تەصدوور
 بەلكی تول من ببی تەغەییور
 ئەف جەزعه نەبت ل با تە مەقبوول
 ترسم كو تو من بگیری مەسئول
 تەركیبی ووجوودی جسم و جانن
 مولکی د تەنە نە بی خودانن
 نوقصان بیتن ژ حوسنی موویەك
 بەلكی كو بکی ل من تو سوویەك
 گاڤا كول من بکی عتابی
 زانم كو نەشییم بدم جەوابی
 نیژیكە بيم وه کی تە مەدهووش
 ها وەقتە د گەل تە بيم هەم ئاغووش
 لائق ئەوه طەی بكم بساطی
 پاکیزه بيم ژ ئختلاطی

يا قهنج ئهوه هه ر ب فئ جهمالئ
 ئازورده نه كم قه زولف و خالئ
 ته سلیم بكم ئه مانه تئ حه ق
 ته فویضئ ته بم ب خه مل و ره ونه ق
 ئه ف ره نگه ئه دا كرن حه قاتق
 بز داندن ل عاله مئ عه لائق
 هه مبیژ د مه رقه دی وه رانی
 بیژار نه ما به ده ن ژ جانی
 ده ستئ خوه ب دل ژ جانی شوشتن
 گویا كو شه مال بوو قه كوشتن
 روو حا خوه شهانده پیش باری
 جسمئ خوه سپاره وی مه زاری
 وان مه ئته مئ یئ د دل بریندار
 ته كرار ژ نوو قه كرنه هاوار
 ئه فغان ژ جانی حاضرینان
 فه ریاد نهاد ناظرینان
 سئ رۆژ و شه فان ژ فه رشئ غه برا
 په یوه سته دچوونه عه رشئ ئه علا
 حه تتا وه كوو زین ب ره سم و ئاین
 ته جهیز كرن وه کی دزانین

له خدا ڪو مهمي مهله ڪ نه ڏهر تي
 يه عني صده فا ڪو نه و گوهه ر تي
 نه و چهند ل سهر گرین ب زاری
 باراني سرشڪي لي دباري
 نه و چهند ل سهر بووين گوهه ربار
 سهر لي ڦه ڪرن ڙ نوو ڦه ته ڪرار
 نه و ههر دو گوهه ر د دورجه ڪي دا
 نه و شه مس و قه مهر د بورجه ڪي دا
 بي واسطه وان ڪرن موقارن
 بي فاصله نه و ب هه ڦ سپارن
 حاصل ڦه ڪرن ڙ نوو ڦه صندوق
 مير گوته مهمي : ڙ بو ته مه عشووق
 سي جار ڙ قالبي صدها هات
 نواز ب له فظي (مه رحه با) هات !
 هميان ڪو بهيست سرري ته حقيق
 (بالجمله) ڪرن ب عشقي ته صديق
 ته حسين و سه ناهرين ڙ وان را
 قه ط مهيلي دني نه بوو ڙ وان را
 نالوده نه بوون ب خاك و خاشاك
 نه ڦ بوو نه ٿهرا مه حبهه تا پاك

پاکیزه و پاکباز ئه و چوون
 دووشیزه و سه‌رفراز ئه و چوون
 له‌ب ته‌شنه و به‌ر ژ هه‌ف نه‌خواری
 سه‌سره‌ت زه‌ده چوونه پيش باری
 خوه‌ش عه‌یش کرن ب عشقی (والله)
 خوه‌ش پیکشه مرن (تبارک الله)
 هه‌ر چی ب جوانی شوبه‌ی زینی
 ته‌بدیل بکه‌ت ب عشقی ژینی
 یا مثلی مه‌می ب عشقی سه‌ر ده‌ت
 عه‌یش و خوه‌شی بی ل‌ری به‌ر ده‌ت
 ئه‌لبه‌ته‌ته‌ مورادی دی‌ هلینت
 هه‌ر چی کو ئرا‌ده دی‌ ببینت
 یا ره‌ب ب که‌لامی عشقی صادق
 یا ره‌ب ب که‌مالی صدقی عاشق
 یا ره‌ب ب شرینی یا جه‌مالی
 یا ره‌ب ب ئه‌قینی یا جه‌لالی
 یا ره‌بی ب ده‌ردی هه‌جری جانگاه
 یا ره‌بی ب ذه‌وقی وه‌صلی دلخواه
 یا ره‌ب ب جه‌لاوه‌تا جه‌بیان
 یا ره‌ب ب عه‌داوه‌تا ره‌قیبان

يا ره ببي ب نازي نازهنينان
 يا ره ب ب نيازي غهم گوزينان
 يا ره ببي ب ئافي چافي بولبول
 يا ره ب ب خونافي نافي سورگول
 يا ره ببي ب ئهشكي ئالي مهجنون
 يا ره ببي ب رووي لهيلي گولگون
 يا ره ب ب مهي و وي ئهفيني
 يا ره ب ب تهحهسسورال زيني
 وهقتي کو جودا دكي ژ جاني
 بي بههره نهكي ژ عشقي خاني
 يهعني ژ ولايه تا موحه ممد
 مهحرووم نهكي تو يا ره ب ئهحمده
 چاوا ژ نوببوهتي ب قاله
 مهطلب ژ ولايه تي وي حاله
 دائم ئهوي گوفتوگو وهلايه
 ليکن ئهوي جوست وجوو بهلايه
 قهولي د وي سهر ب سهر گودافن
 فعلي د وي (جمله) خلافن
 ظاهر ژ وه را سهليسه گوفتار
 باطن ب وه را خهبيشه کردار

مانندی مەمی ئەوی مرن جان

تەشبیهی بە کر ببەخشە قەنجان

گەر ئەجنەبیه و هەرزەکارە

رەحمی تو بکە قەوی کو ژارە^(۱)

---

(۱) ئەف مالکە د کیم دانەیان دا هاتیە .

**تەسۋىلى تەفاۋت و ئختىلافى خەلقەتە
تەمشىلى تەقازايسى سرشتى طينەت و فطرەتە**

حکمت ئەو ئەو ژ دارى دۇنيا
چوون سەير كرن سەرايى عوقبا
وان تەرك نەدا جىللەتا خوە
هەر يەك خولقین ل خەلقەتا خوە
يەعنى كول سەر مەمى و زىنى
شىن بوو ژ زراعەتا ئەقىنى
روسكىن دو عەدەد نەالى سەرکەش
پابوون ب هەوا قە هەردو سەر خوەش
يەك سەرو سەي و يەك سەنەوبەر
سەر سەبز و لەطيف و سايه گۈستەر
وان دەست د گەردەنى د يەك را
قەددا خوە دريژ كرن ب يەك را
شىن بوو ژ ئەوى بەرى ژ خيى
دارەك لقيافەتا كنىرى

ئەو دار ژ راحەتیی بەری بوو
 مانەندی خودانی ب ستیری بوو
 رابوو خوە گەھاندە ھەردو داران
 بوو مانعی وەصلی ھەردو یاران
 راحەت وی نەشی بکەت مودارا
 خەصمانەئی کر وی ئاشکارا
 دیسان خوە گەھاندە وان حەبیان
 ئەو لی پچیا وەکی رەقیبان
 حاصل ل فوروو و ئەگەر ئو وولان
 ئەو لی فەتلی وەکی فو وولان
 خەلقی کو ب ئەصلی بەد سرشتن
 ئەو ئەصل ژ وان قە تیئە شوشتن
 چل سالی تو حەنظەلی بچینی
 سەد ئاف بدی ب ھنگفینی
 پەر وەر دە بکی ب ئافتابی
 ھەردەم برەشینی لی گولابی
 ھەر رۆژ رەھا وی لی ب کەر کی
 وی فاصلەئی تژی شە کەر کی
 خەمدەت بکری تو ھندووانە
 ئەو بو تە دبیتە ھندووانە

دا فکر نه کی دهما کو بهر دت
نءو غه یری ژ طه حلیی؁ ثمه ر دت

مثالی سہرہ نجامی بہ نی نادہم و مال نہ بجہ سب ظاہری صورتی حالہ
بہ لکس موتہ علی اللقی باطنی معنا و موقوفی مہ شبیہ تی ذو الجلالہ

ئاگہ ژ حالی دہور و ئہ پیام
ئہ ف رہنگہ ہہ گوتہ من سہرہ نجام
گو : پیرہ کی مہرداری عاشق
قہولی وی ژ رہنگی صوبھی صادق
وہقتی وہ کوو ئہو دہوو مراقب
رووحا وی دہوول جسمی غالب
ئہ سرار دہوون ل وی دیاری
نیچیر دکر ل عہرشی باری !
غائب کو دہوو ژ عالہ ما گل
غالب کو دہوول عالہ ما دل
قہلبی وی ژ سرری لہو حی مہ حفووظ
ہہر لہ حظہ دہوو ب کہ شفی مہ حفووظ
ظاہر کو دہوون ژ وی کہرامات
ئاگہ دکر ن خودان مہقامات

وی پیری ب خهون ئه گهر ب ئلهام
ئهف رهنگههه کر حهقیقهت ئعلام
گو : چوومه دیاری باغی رضوان
من دی دو ههزار حوور و غلمان
(بالجمله) د قهصره کی عهلهمدار
ئهو قهصره بتون ژ دورری شههوار
یهك شوبههی به کر ب تاج و بن په
وهستایه ل بهر دهری موقههره
چوگانه کی حهیزه ران د دهس بوو
ئهمما م نزانى ئه و چ کهس بوو
من گوته وی : ئه ی خودان مه راتب
ئایا تو خودانى یان حاجب ؟
گو : شهیخ تو ما نزانى کیمه ؟
ئهز ئه و به کری کو قاپوچیمه !
ئهز موشتهر کی مه می و زینم
لهو لییره هه ئاستان نشینم
ئهف قهصره کو ههشت طه بهق عه یانن
یهك یا منه حهفت طه بهق د وانن
ئهز لییره ئه مین و دهست ب دارم
لیکن د فی مولکی حوصصه دارم

هەر چەند ب شه کلي پاسبانم
 ئەمما ب مه کان شهريکي وانم
 من گوته وي : ئەي نکو سهره نجام
 واضح بکه حالي بو من نعلام
 هەر چەند که ره ما که ريمي عامه
 باري ب چ دا ته ئەف مه قامه ؟
 گو : شه يخ تو هيژ نه بووي عارف
 ئەمما د دني تو بووي واقف
 ئەز گهر ب خه بهر ره قبي و ان بووم
 ليکن ب نه ظهه حه بيبي و ان بووم
 من ئەو ژ دني ب پاشقه کيشان
 موعتاد کرن ب دهرد وئيشان
 خوه شيا د دني ل و ان ب دهردان
 مونقاد کرن ب داغ و دهردان
 ئەو چەند م دانه و ان سياست
 حەتتا وه کوو بوون خودان رياست
 له ورا م ل ضرري و ان خه بهر دا
 حەتتا کو سهري خوه تي ب دهردا
 ئەف ههردو جهان ب ههف ههوينه
 ئەف ضرره ل ضرري ههف قهوينه

حه‌تتا وه‌کوو به‌ر نه‌دی تو ییکی
 نابینى چوله‌ذذه‌تى ژ ییکی
 ئەو ضرره ب وان م دایه به‌ردان
 کیشایه ب ئاسمان ژ عه‌ردان
 من دائیه وان بتوون بهه‌شته‌ك
 وان دائیه من ژ باغى هه‌شته‌ك
 شه‌یخ مایى ل گوه‌تتا وی گوهدیر
 گو : ئەى شه‌قى یى ته‌ عاقبه‌ت خیر
 تاج‌دین کو تو کوشتى بى جنایه‌ت
 بارى ب وی را چ کر عنايه‌ت ؟
 گو : عه‌فو کر ئەو جه‌نابى بارى
 بوو جه‌ننه‌تى و نه‌چوو‌یه نارى
 خه‌للاقى خه‌رابى و خه‌بیشى
 به‌خشینه‌ وی جه‌ننه‌تى نفیسی
 عالم کو ب ده‌ست خه‌رابیا من
 عاجز‌کرى بوو فه‌سادیا من
 کوشتم وی ژ بوّ نظامى عالم
 بوّ راحه‌تیا عه‌وامى عالم
 ظاهر وی ئە‌گه‌ر چ کر قه‌باحه‌ت
 باطن بووه راحه‌ت ئەو قه‌باحه‌ت

شۆلن هەنە (ظاهرا) خەرابن

فعلن هەنە (صورة) صەوابن

يەك عەدلە ل سوورەتی جەفایی

يەك قەھرە د کسوەتی وەفایی

لی پەردە کەشی رومووزی حکمەت

بی سر نه کر ئەو کونووزی قسمة

تەوزیع نە کر ل عامی ناسان

مەخصوص ئەوی دا نەدیم و ناسان

ئەو س روی نە کر ژ بۆ مە مەعلووم

هن موحرمن و هههك د مەحرروم

سەد شوکر ئەزی خەراب و تاجدین

مەحضا ب تەعەللوقا مەم و زین

مەحرروم نەبوون ب پور گوناھی

بوون مەظهەری رەحمەت ئیلاھی

ئەی دۆست ب دل بە یاری قەنجان

یا قەنج ببە نە یاری قەنجان

ئەو قەنجن و قەنجییی دزانن

لەورا کو خەرابییی نزانن

هەندی کو بکی ب وان جەفایی

ئەو دی بگەرن ب دل وەفایی

زنهار ! مه به موجب خه رابان
 نه دۆست و نه دوژمنی کلابان
 گهر دۆست بی دی بکن ته مردار
 وهر دوژمنی دی بکن بریندار
 ئەف ههممه ته خاصی عاشقانه
 ئەف مه رته به راهی صادقانه
 خه لقی کو وه کی به کر شه قینه
 فعلی د وی جومله ناحه قینه
 یان شوبه هتی تاجدین د جه بیار
 قه تتال و دلاوهر و جگهر دار
 مه عفوو بکه تن که رامه تا وان
 مه غفوور ببن ژ ههممه تا وان
 ته قوییه تی وان بیت مه ده دکار
 ته بعییه تی وان بکه ت سه زاوار
 ئەف ره مزه حه قیقه تا له طیفه
 ئذعان بکه نوکته ئی ظه ریفه
 ئذعان بکه مه سه ئه لی ، موده ررس
 ته خمینی مه ساحه تی ، موهه ندس
 دوژمن کو ژ عشقی به هره وهر بن
 بهس دۆست نه دی د موخته بهر بن

ئەف رەنگە تەعەللوقا رەقییان

بەس چەندە تەفەوووقا حەبییان

خاسما کو موحب ببیتە مەحبووب

ئەو طالبی حەق ببیتە مەطلووب

حەققا کو تەنی وی حەق دزانت

قەط غەیری وی کەس ب حەق نزانت

نثباتی خه واصل و که مالی جه وهه ری عشقه کو کیمیایی نه که بهر

وکبری تی نه حمه ره ژ بو خودانی

له ورا به هیمی و دورندی و شیطانیی دکه ته مه له ک د نه فسا

ننسانی

ئه ی موسته معی مثال و ته سویل

وه ی موجته هدی قیاس و ته ئویل

خانی کو ژ جامی عشقی دین بوو

ئه و شوره شه راب پی شرین بوو

ئه و چه ند فه خوار ئه وی نه هشیار

ئاگاهی نه ما ئه وی ژ گو فتار

مه ستانده ئه و ب که یفی مه ئموور

دیوانده ئه و ب عورفی مه عذوور

مه خمووره و باده نۆش و سه رخو هس

له و باده فرو شه و موشه و وهش

هه ر چی کو دبیزتن هه وایه

گه ر گوه بدنی نه وایی نایه

ئه و نه ی نه حه لال و نه حه رامه
 بی په رده یه لی نه بی مه قامه
 کوردی عه ره بی ده ری و تازی
 ته رکیب کرن ب هه زل و بازی
 هنده ک ژ فه سانه ئی د بو هتان
 هنده ک د به هانه هن د بو هتان
 بو هتی و مو هه ممه دی و سلیقی
 هن له عل و هنه ک ژ زیر و زیقی
 خه رمو هره و مو رک و مراری
 هنده ک د شه فاف و هن د تازی
 ته رصیع کرن وه کی بچوو کان
 ئینانه ب قه یصه ری و سوو کان
 هن قصه و هن ژ وان مثالن
 هنده ک د حه رام و هن حه لالین
 هه ر قصه ژ حصه به هره مه نندن
 هه ر ئه مثله گه ر بزانی په نندن
 لیکن وی غه ره ض ژ گو فت و گو بی
 مه قصوود ژ هنده جو ست و چویی
 ظاهر کرنا جه مالی عشقه
 ثابت کرنا که مالی عشقه

عشق نایینه ئی خودان نو مایه
 خورشید صفه ت خودان ضیایه
 غافل مده به ژ عشقی (في الحقيقة)
 ئه ی راهره و (أقرب الطريقة)
 خوهش جه وه ره جنس کیمیایه
 قه دری وی بزان گران بهایه
 طبعی وه کوو صفر و بی جه لانه
 قه لبی وه کوو قه لپ و یا قه لانه
 ئه ف جه وه ره وان دکه ت موطه لالا
 ئه ف صه یقه له وان دکه ت موجه لالا
 هه ر چی کو که سه ک بکه ت ئرا ده
 یا عشق موریده یا موراده
 نایینه ئی عه کسی بی مثاله
 گه نجینه ئی سرری بی زه واله
 کهس نینه ژ عشقی بی ئه تهر بت
 مومکن کو ژ ذهوقی بی خه بهر بت
 هه ر کهس ب قیاسی هممه تا خوه
 دی صه رف بکه ت ئرا ده تا خوه
 لی ئه که شیری عامیان نه زانن
 نه فسا خوه ژ بو خوه ره نزانن

نابالغ و ئهبلهه و سهفيلن
بي مورشد و رههبر و دهليلن
ناچار دبن ل عشقي باع
نهقدی خوه ددن ب جنسی ضائع
هن صهرف دکن ب عهیشی دونیا
هن پی دکن سهراپی عوقبا
ئهف ههردو جهلهب دبن زیانکار
مهحرووم دبن ژ ذهوقی دیدار

(۵۹)

به یانی مه راتب و مه دارجی سولووک و ووصوولی (إلی الله)
و مه راسمی فه نایی (فی الله) و به قایی (بالله)

ساقی وه ره بیژه من چ له ونه

ئه ف که ونه خیاله یان خه ونه ؟

ته عبیر مه که کو ئه و به طاله

ته صویر مه که کو ئه و مه حاله

ئاغاز ئه گهر چ رهنگ حه یاته

ئه نجامی حه یاتی وی مه ماته

یه عنی کو ووجود بی ووجوده

خوهش خله ته حه یف بی خولووده

ئه فلاک و عه ناصر و مه والید

ئه خلط و طه بائع و مه قالید

فیکرا د (بدیع الاشتراک) ن

تیکدا د (سریع الانفکاک) ن

سه ر رسته ئی گه وه را به قانه

سه رمایه ئی عله تا فه نانه

هندهك د شهقيل و هن خهفیفن

هندهك د خهفی و هن له طیفن

ههړ چه ند ژ بو مه ته صل و بیخن

ههړ چار ژ بو مه ناخشیخن

ئاگر قهمرت ههوا ههوايه

ئاښ ئهړ چکيا ههبا ههبايه

ئه فلاك مثالی ئاسيا بن

هه مواره ب چه رخ و ئنقلابن

ده خلی ل وی ئاشی ئاده مینه

مه طمووره ئی ئه رضی ئارده لینه

ئهو دانه ب نهو بهت و تهوالی

دائم درژن ژ دهف جوالی

ههړ چی رژیا دبت موجه زرا

ژیکرا دبتن دبن موهه ررا

ته خمیر دکن ژ نووځه ته کرار

ئهو قالبی قهلبه (قابل النار)

ئهو چه ند دکیشن ئه و سیاست

راضینه ب مه رته با نه جاسهت

(في الجملة) نه مورد و نه ئه حیا

بهړ موجبی (لا يموت) و یه حیا

(إلا) کونہ فیس و پاک طینہت
 یہ عنی کو نوفوس نیک سیرہت
 دھقان ب خصوصیت ہلینت
 وی دانہئی (خاصة) بجینت
 حہتا نہرزت ہلاک نابت
 نارسکت و قہنج پاک نابت
 وہقتی رسیا و بوویہ خووشہ
 وی دی بقوتن ژ بووی تووشہ
 ناشی دہف و چہقچہقا زہبانان
 ناٹا دہہن و پہری ددانان
 ئەو چہند ئەو دہق ددن دھیرن
 ئەو چہند د شہہری تہن دگیرن
 ئەو چہند دقوتن وی ئەف عہمہلدار
 حہتتا وہ کوو ہوور بت وہ کی نار
 حاصل کو ژ پاشی وان جہفایان
 دی بیتہ تہصہرروفا قوایان
 گہہ جاذبہ باطنی قہ کیشٹ
 گہہ ماسکہ بگفیشٹ و ب ئیشٹ
 دی ہاضمہ بیت ئەوی بکہت ہہضم
 دہم دافعہ بیت ئەوی بکہت کہضم

تهننوری مهعیده وی بیژت
 ههر چی کو خهرا به ژی بریژت
 ته صعید بکن هه چی له طیفه
 تهنزیل بکن هه چی که ثیفه
 پاشی ژ وی ئه لطفه فی جودا کن
 ته مییز بکن ژ هه ف بهلا کن
 طبباخی هه راره تا غه ریزی
 صه بباغی مومه ییزی ته میزی
 ته وزیع بکه ت ل جسم و ئه عضان
 مه عموور بیت جهات و ئه رکان
 دیزا جه گهر و دلی زوجاجی
 ته قطیر بکن مهیا مزاجی
 حاصل هه ره قا مهیا حه یاتی
 ته قطیر کو بوو وه کی نه باتی
 هیژا ژ ظوهووری فان شوئوونان
 بوو قابلی عاله ما بوطوونان
 گهه غووطی دخوت د به حرا مائی
 ره نگین دبتن ده مهك د مائی
 ده م عه قد دبت ژ بو وی ته رکیب
 ته صویر دبت ب نه ظم و ته رتیب

تهر کيب کو بوو مثالی مهر جان
 بوو عه کس په ذيری پهرته وا جان
 ئه و جان چيه ؟ مو هجه يا نه باتی
 ئه و مو هجه يه مه نشه ئا حه ياتی
 هندي وه کوو ساکنی بو طوونه
 خامووشه و خوار نا وی خوونه
 وه قتی کو ژ مه زرعی خه فایی
 ئه و سه بزهی تهر بکته نومایی
 وی سه بزهی دهم ب دهم بخوونی
 دی ئاف بدن ژ پاشی بوونی
 بارانی ژ فهیضی بت مه ده دکار
 ئه و دانه دبسته نه خلی بی بار
 سه سه بز دبت ژ بهرگ و باران
 گهر لی بوهرت ژ فهیضی یاران
 ئه و سه بز کو بوو نهالی سه رکهش
 سه رخووش گهر یا ژ میوه ئی خووش
 ئه و میوه ده ما گها که مالی
 بوو مه ظهري پهرته وا جه مالی
 گهر لائق عوزه تا ئه میره
 وهر دهر خوری حه ضره تا قه دیره

وی هل دگرن ژ بو دیاری
بی واسطه وی دبن دیاری
(في الحال) کو چوو دبیته مهحبوب
ناقی وی ل وی دبیته مهجذوب
ئهف نهخل نه (وافر الفروع) ن
لی زیده د (نادر الوقوع) ن
وهر مایی وسان ل بهر ههوايي
ئهو دی چته مهعصهرا جهفایی
لازم ئهوه پهروهشی ببینت
تهربییهتی دهرخورش هلینت
گهه پوخته ب ئافتابی شهرعی
گهه سوخته ب ماهتابی وهرعی
گافا پژیا گها کهمالی
وهقتا رژیا ژ سهر نهالی
حهتتا نه کهفت ژ ئهوجی عززهت
حهتتا نه گههیته خاکی ذللهت
ئهو نابته سالکی طهریقی
وی نابنه مهعصهرا حهقیقی
ئهف رهنگهه دهست ب دهست ب ریشه
ئهو مهرتبه مهرتبه ب وی فه

ئەو مېوه بخوت كەمالى شەربەت
 ئەو لوقمەئى خوەش بېتە شەربەت
 ئەو شەربەت ئەگەر شىرنە خامە
 وەر طەحلە و طرشە ناتەمامە
 ھەتتا نە ب دەستى پىرى مەخوەر
 ئەو ھلکەلتن د خومى ئەكبەر
 گاڤا کو د وى قە کەل ب سەرکەت
 ۋەقتى ژ خومى مەزن ب دەرکەت
 يەعنى کو ژ کەثرەتا صفاتان
 ئەو طەى بکەتن تەجەللىاتان
 (القصه) ژ گەرميا جەمالى
 حاصل کو ب شەو کەتا جەلالى
 جەوھەر کو تەمام موزمەحل بت
 تەشبیھى عەرەض کو موفەعل بت
 گەرمییتى وان تەجەللىاتان
 وان موحررق و وان موقەووياتان
 تەنزىل بکن ژ وى غوبارى
 تەصعید بکن ژ وى بوخارى
 خالص کو بیت ژ پاشى تەصعید
 هیژا دجیتە مەقامى تەجرید

جەوھەر ژ ەدرەض کو بوو موحەررەد
 داتینتە بوۆ تە ئی موحەددەد
 ئەو بوۆ تە ئەگەر چ تەنگنایە
 صەحرایی فەنایی دل کشایە
 ھەمەرەنگی سوراحی و پەیالە
 ھندی وە کوو سوۆرە یانە ئالە
 ھیژا نەبوویە رەحیقی مەختووم
 ھیژا نەچوویە مەقامی مەعلووم
 ھندی ژ خوہ وی ھەبت ووجوودەك
 نینن ژ خودی ئەوی نموودەك
 بی مەشرەبەئی وەفایی شاهی
 ئەو ناچتە مەشرەبا ئیلاھی
 فانی نەبتن فەنایی موطلەق
 نابینتن ئەو بەقایی (بالحق)
 فانیی ژ بوۆ وە را بەقایە
 باقیی ژ بوۆ وە را لقایە
 ئەمما نە ب ئتتصال و ئلحاق
 بەلکی کو ب ئنفصال و تطلاق
 ئەف رەنگە دکەت مورادی حاصل
 ئانجا دبتە موریدی واصل

يا ره ب چ دبت ژ بهر مه کۆران
 جارەك تو قەدی حجاب و توۆران
 بینهنده بکی ئەمی د عاجز
 بی پەرده و بی حجاب و حاجز
 دەریایی یەقین بکەت تەمەووج
 ئەم ژ ی بکیرین دەمەك تەفەرروج
 ئەف ظەنن و گومان و علم و تەقلید
 تەبدیل ببن ب عەینی تەوحد
 ئەسباب و وه سیله قەط نەمین
 جارەك تە موسەببی ببینن
 ئیمان مه هەیه ب ذاتی واجب
 ئمکانیه تا مه بوویه حاجب
 دیسان ژ مه هەر تو مه خەلاص کی
 یا ره ب مه ژ بو خوه را تو ناس کی
 ئەف سەیر و سولووک و طهیی مه نزل
 مه خصوصه ژ بو موریدی موقبل
 کەنگی ژ مه را دبت مویه سەسر
 خالق ژ ئەزەل نە کەت موقەددەر
 لەورا کو خەرابی و قەبوولی
 نینن ب فەضائل و فوضوولی

عابد ب ریايه کیّ هلاکن
 عاصی ب رجایه کیّ دپاکن
 عالم کو وه کی خیالیّ ظلله
 صانع ب خوه هادی و موضله
 نهو تیننه مه نظه را خیالیّ
 نهو تیخنه په رده یا ده لالیّ
 لیّ دایه مه جوزئیّ نختیاری
 نه فسا مه ب لیپ و حيله کاری
 نهو ژی بریه ژ ده ست مه ناچار
 نه ممانه و له طفیّ حق مه ده دکار
 یا قهنج ژ بو مه عامیان را
 ههر نهف به سه بو م عاصیان را
 ژه ووهل فه خودیّ ب حق بناسین
 ههر چهند قوصوور و کیّم و کاسین
 پاشی ب دلیّ خوه ژیّ بترسین
 دینیّ خوه ژ عالمان پرسین
 چاوا کو دبیزن نه م وسا بین
 هه تتا کو ژ روو دنیّ وه فا بین
 پالا خوه بدینه لوظفیّ باری
 به لکی مه ب به خشتن ژ ناری

(٦٠)

خاتمهيا ڪتاب و نامهئڻ
د ڪوورهئڻ خطابا د گهل خامهئڻ
هه ڇهنده غرهض خه تمڻ ڪه لامه
لاکن ل موته ڪه للمڻ نبهامه

ئهي راڪبي واقعي پهياده
وهي عاشقي صفحهئي د ساده
ئهي شاعري صاغر و نگوون سهر
وهي ساحري ساخر و فوسوونڪهر
ئهي هائي مي واديا ضهلالي
وهي غاويي دهعوها ڪه مالي
ئهي خامهئي سهرته راشي بهد رهنگ
بهس نامهئي خواه قوماشي خواه رهنگ
روورهش ڪه ب ناقي خه طط و خالان
بهد نام بڪه ب بي و دالان
هندي وهڪوو خه ط غوبار و هووره
ئهو خه ط ژ له طافه تي نه دووره

گاڦا ڪوڙ رهنڱي مهشقي پور بوو
 يا شوبهه تي نه سخ و ٿولشي گر بوو
 نه و ناسخي نوسخه يا جهماله
 بي رهونق و روهني و كهماله
 لازم نهوه دلبري د ساده
 خط لي نه بتن وه كي قلاده
 خواهش زينته خه ط ل ماهي روخسار
 هندي ل رويان نه بوويه هه قسار
 نه ي خامه ته زي گهله ڪ دريڙ ڪر
 نه ف نامه بهسه ته پور قريڙ ڪر
 هر چهند كه لام شوبهي دور بت
 بي قه در دبت ده ما ڪو پور بت
 نابيني ب قيمه تن جهواهر
 له ورا ڪو د هندڪن د نادر
 سه هو و غله ط و خه طا و نسيان
 مه جمو وعئي ناپه سهند وعصيان
 ته حرير ڪرن ته بي ته نه ممول
 كي دي بڪتن ڙ ته ته حه ممول
 كهس نينه بڪهت ڙ بو ته ته حسين
 گوپه ندهئي ناهرين و نفرين

ئەى بى ئەدەبا خەراب و بى عار
 گوستاخ و ستەمكەر و سىيەكەر
 ھندى كو سەرى تە من قەلەم كر
 ئەو چەند تە خەطى خەطا رەقەم كر
 ھندى كو سەرى تە من تەراشى
 ئەو چەند تە كر گونەھ تە لاشى
 فەحاشى تە كر ژ رەنگى خانى
 نەققاشى تە كر مثالى مانى
 مەشغولى بەسە ب لەعب ولەھوان
 تەوبا خوە بكە ژ خەطا و سەھوان
 جارەك وەرە سەر طەرىقى تەوبە
 ھندى نە گەشتىيە تە نەوبە
 نەوبەت كو گەشتە خەصمى خامە
 طەى كرل مە ئەو نزاع نامە
 ئەو بەطلى دلاوورى زەبەردەست
 ئەو وەل كەمەرا تەھەوورى بەست
 بوو راكبى دولدى ئەنامل
 دەر حال د گەل مە بوو موقابل
 كيشا ژ زەبانى (ذو الفقار) ك
 بوو خەصم د گەل مە شەھسوارەك

سل بوو رکيا ژ وان عتابان
 ئەزمان گهړيا ب فان جهوابان
 گو : ئەحمەد ئە گەر تو نهی خه‌بیشی
 هەر چی کو ته گو من ئەو نفیسی
 قه‌ولی د ته قه‌نج ئە گەر خه‌رابن
 فعلید ته خه‌طا ئە گەر سه‌وابن
 ئەی به‌د عه‌مه‌لو تو قه‌نج دزانی
 توقائل و فاعل و خودانی
 نه‌ی بوومه د عاله‌ما نه‌یستان
 مه‌ی بووم نه ب ده‌ستی مه‌یپه‌رستان
 گاڤا کو ته ئەز برم ژ سازی
 نه‌ ده‌نگ د من هه‌بوو نه‌ گازی
 ته دوور کرم ژ نك هه‌ڤالان
 مه‌هجوور کرم ژ مولك و مالان
 به‌ند و وه‌صلی د من سه‌رابن
 ئەووه‌ل ته کرن ب ئەمری (کُن) کون
 پاشی کو ته کر د باغی عشقی
 کون کون دلی من ب داغی عشقی
 ته پوف کره جسمی من ده‌ما جان
 هاتن ژ دلی من ئاه و ئەفغان

نه فخا ته ل من دل و جه گهر سوټ
 ههر چی کو ته پوف کری من نه و گوټ
 نه ز لالم و بی زه بان و خاموش
 بی نه فس و نه فسه ژ قسمی قاموش
 به زما طره بی ب من ته خویش کر
 دیوانی گونه ب من ته رهش کر
 ههر چهنده کو ظاهری ههیم نه ز
 سازهنده تویی وه کی نهیم نه ز
 مانه ی ب خوه تشته کی دیژت ؟
 خامه ب خوه ره شحه کی درپژت ؟
 کاتب قهله می دکهت سیه هکار
 سازهنده یه نه ی ژ دهست ب هاوار
 نای و قهله م و مداد ونیشان
 تیر و هه دهف و که مان و کیشان
 (محکوم علیه) بوون د ته قدیر
 هیژ ئسمی گونه نه بوویی ته سطیر
 یا ره ب تو دزانی خانی یی ژار
 ته شبیهی ب خامه یا گرفتار
 قهلبی وی د دهست ته دایه (الحق)
 دهستی وی ب دهست خوه نینه موطلهق

گاڤا ڪول وي ته سهر ڦهلم ڪر
 هر چي ته ئراڌه ڪر ره ڦهلم ڪر
 ئامر تويي ٿو ب ٿمري مه ٿمور
 مه ٿمور دبن هميشه مه عذوور
 گهر دائيه وي ته ئختياره ڪ
 ٿو ڙي وي سڀاره ته ب جاره ڪ
 ٿو گهر عهلم و وه گهر ڦهلم بوو
 پهيوهسته د دهست ته سهر ڦهلم بوو
 نه فع و ضرههرا خوه ٿو نرانت
 يا ڦهنج ڙ بو خوه ٿو چ زانت
 چاوا ڪو ڙ بو ته را رضايه
 ٿو نه ي صفته ته وي ٿو ههوايه
 (والله) ڙ سفيدي و سياهي
 وي ڦهصد و غرهض تويي ئيلاهي
 ٿمما ب موره ڪڪه با ڦهبايح
 رووروش ڪر نه گهله ڪ صهفائح
 خه ططي تهيه سهرنوشت و سهرمهشق
 سه ساله خه ططي خه طا دڪهت مهشق
 لهورا ڪو دهما ڙ غهيبئي فهك بوو
 تاريخ ههزار و شيست و يهك بوو

ئیسالە گەشتە چل و چاران
وی پېشرەوی گوناھکاران
فیکدا ژ مەناهیان گەلەك مال
یەك پوول نەهن ژ حوسنی ئەعمال
ئەووەل کو تە دا ژ عشقی مەطلەع
ئاخر بدە وی تو حوسنی مەقطەع

قەرھەنگۆك

جەرفا (ئ)

ئۆباش : مەرۇقىي عامى و بىي بها .	ئاغول (ئاغەل) : كۆتانا پەزى ،
ئابنوس : دارا ئابنوسى ئەوا ژ دەپى	ب زمانى توركى .
وى تەخت و جىھازى بويىك	ئاغوش : بەر سنگ ، دەرئاغوش
وزاڧايان چى دكەن .	كر : دا بەرسنگى خو ،
ئاتەش : ئاگر .	ھەمبىز كر .
ئاتەشكەدە : مالا ئاگرى ،	ئاھوو : غەزال .
بەرەستگەھا ئاگر پەريسان .	ئەتراپ : ھەف تەمەن ، ئەوين د ئىك
ئاخشىخ : ھەقدژ .	ەمرى دا .
ئازورده : ئيشان ، غەمگىنى .	ئەختەر : ستير .
ئاستان : دەرازينك .	ئەرژەنگ : نافي كتيما مانيه ،
ئاسوودە : رحەت ، پشت راست ،	نىگار كيشى ب ناف و دەنگ .
دلنيا .	ئەز بەر : ژ بەر ، ژ بەر كرن ، حفظ .
ئاسيا : ئاش .	ئەشك : رۆندك ، ھيستر .
ئاشنا : ھەڧال ، خوڧانى .	ئەڧشاندن : گرتنا ب دەستى .
ئاشوڧتە : نەخوڧش ، دودل وحيبەتى ،	ئەفسەر : تاج ، ضابط .
شەيدا .	ئەفسورده : بىي گيول ، غەمگىن .
ئاصڧى بەرخيا : دىيژن : ئەو بوو يىي	ئەلبەتتە : بىي گومان ، مسۆگەر .
ەرشى بەلقيسى بو سولەيمان	ئەلقىصە (القصه) : ب كورتى ،
پىغەمبەرى ژ يەمەنىي ئىناى .	كورتيا چىرۆكى ..

ئەلماز : پىر فەرمانكەر .	ئەياغ : پەرداغ .
ئەنار : ەنار .	ئەكسەر : ماددەيەكى كىمىياۋى بوو ،
ئەنار : ەنار ، مەخزەن .	دەيژۆن : تەشتى بى خەير ب بەا
ئەنار : شريك ، ەفالى .	دەيخەست ، ەكى سەفرى دەرە
ئەنەبىق : ئامانەكە بو تەكرنا تەشتى	زەپر .
روون دەيتە ب كارئەنان .	ئوسكوف : پەللاقە ، كومى ب
ئەنگۈشەنەر : گۈستەرك .	سەرسەر وچاقىن طەيرى بازى دا
ئەنگۈر : ترى .	دەئەن ، رۈۈپۆش .
ئەوجان : كۆما (ئەۈجە) ئانكۆ :	ئوشتولەم : ب سەرفەهاتەن ،
جەيەن بىلەن ، گۈپەتك .	غەلەبەت .

جەرفا (ب)

بۆستان : باغچە .	بەرەقە : بەردە ، پەچە ، پۆشى .
باد : با ، ەۋا .	بەگمە گزىر : يارىەكە ب كابان دەيتە
بادام : باھىف ، ەدبە كەنايەت بو	كرن .
چاقى .	بەنگ (بەنگى) : فەيان ، سەۋدابوۋنا
بادە : مەدى .	ژ بەر ئەفەنى .
باكر : كچەن كچەن ، يەن	بەھانە : مەھانە ، ەيجەت .
نەشۈبەكرى .	بەتون : سەببا بىناخەبى خانى .
بانوۋ : خاتۈن ، خانم .	بەجشەن : كۆم بىن .
بەبر : پەلەنگ .	بەروود : خاتەر خواستەن ، دەرەكەفتەن ،
بەد ەمەل : خرابكار .	ۈمەبەست بى مرنە .
بەذلەگۆ : يارىكەر ، نوكتەچى .	بەرھنە : رويس ، طازى .
بەرچەس : سەتەرا موشتەرى .	بەر : كچا كچەن .

بلۆر : شیشەیا صافی .
 بناگوش : بن گوھ .
 بوت : صەنەم ، و گەلەك جارەن بۆ
 دلبەری دئیتە ئستعارە كرن .
 بوردبار : نەرم و حەلیم ، بینفرەھ .
 بوزورگ : مەزن .
 بیخ : ئەصل و بنە كۆك ، بناخە .
 بیدار : هشیار .
 بیهوودە : بی مفا ، ژ قەستا .
 بوحران : ئالۆزی ، گرفتاری .

حەرفا (پ)

پابەند : بی گریدای ، قەیدا پیسی پی
 گریددەن .
 پاسبان : دەرگەهقان .
 پاشل : پاخل .
 پاچەبەند : قاچ گریدی ، بی بەند .
 پالاس : رائیخ ، تشتی ل عەردی دئیتە
 رائیخستن وەکی جۆدەلی
 و بەرکان .
 پامال : کەفتیی بن بیان ، هیرای .
 پەژمورده : چرمسی ، غەمگین ،
 بەهینا کەسکاتی .
 پەرتاب : هافیتن .
 پەرتەو : تیشك ، رۆناهی .
 پەرەستار : خزمەتکار ، سستەر ئەوا
 خزمەتا نەخۆشان دكەن .
 پەرەندە : طەیر .
 پەرەنگ : پەلا ناگری .
 پەرخاش : هەفرکی ، لیککەفتن .
 پەردەگی : پەردەپۆش کری ،
 قەشارتی .
 پەرەیز : خۆپاشقەلیدان ، زوھد .
 پەرواز : فرین .
 پەروانە : بەلاتینک .
 پەرورەری : ئەووی هاتیە
 پەرورەدە کرن .
 پەلید : پیس .
 پەناھ : جەهی مرۆف خو پی ددەتە
 پاراستن ، (الملجأ والملاذ) .
 پەیرەو : دویکەفتی .
 پوختە : لینایی ، کەلاندی .
 پورتاب : گری گری ، گەلەك خوار
 وفیچ و ب گری .
 پوستان : پاخل ، مەمک .
 پۆل : پارە .

پۆیه‌نده : لیگەر ، ئەوی ل دویشف
 پێشه‌کار : خزمه‌تکار ، هاریکار .
 تشتی دچت .
 پۆیه‌نده : لیگەر ، قه‌کۆلەر .
 وێی بها دفروشن .

حه‌رفا (ت)

تاب : تاقت ، شیان ، هیز .
 تاجیک : ملله‌ته‌کی ئیرانیه .
 تار : داف ، طا .
 ته‌بسی : ئامانی مدزن .
 ته‌حه‌ییوز : گرتنا دۆری ل تشتی .
 ته‌ذەرو : پۆر ، طه‌یره‌که .
 ته‌رانه‌ په‌رداز : ئاواز بیژ .
 ته‌رکش : تیردانک .
 ته‌شنه : تیه‌نی .
 ته‌شویر : ئالۆزی .
 ته‌له‌س : شیت و سه‌رمه‌ست .
 ته‌میز : پاقر .
 ته‌ن : له‌ش .
 ته‌هه‌مه‌ن : ناسنافی رۆسته‌می بوو ،
 مه‌خسه‌د بی زیره‌ک و قه‌هره‌مانه .
 توانا : شیان .
 تووتیا : ره‌نگه‌کی کلی چاقانه ،
 دبیشن : چاقان روهن دکه‌ت .
 تیز : ب له‌ز ، تیژ .
 تیغ : شیر .

حه‌رفا (ج)

جادوو : سیره‌بەند .
 جانفه‌زا : دلخۆشکه‌ر .
 جاودان : نه‌مر ، ئەبه‌دی .
 جه‌دی وحه‌مه‌ل : گیسک و به‌رخ ، دو
 ستیرن ل عه‌سمانی .
 جه‌لاده‌ت : زیره‌کی و بینفه‌هی .
 جه‌لب : قه‌کیشان .
 جه‌ماش : که‌یفخۆش ، فیلباز .
 جه‌هان په‌ناه : ئەوی خه‌لك هه‌می
 خۆ پی دپاریزن (ملاذ العالمین) .
 جه‌وجه‌م : ناڤی گوله‌کا زه‌ره .
 جه‌وشه‌ن : زری ، درع ، جلکی
 شه‌ری .
 جه‌یران : غه‌زال .

جله‌و : لغاڤ ، هه‌فسار .
 جلفوو : جلک ، کراس ، پاته‌کی
 جوست وجۆ : لی گه‌ریان
 جوفت : جۆت .
 جورعه : قورچ ، فر .
 جوبیش : لڤین وه‌ژیان .

هه‌رفا (چ)

چارانه : کراسی شه‌ری یی کو ژ
 چاهه‌گیر (چاشنی گیر) : ئه‌وی
 چاهی نه‌خشه‌ب : نه‌الا نه‌خشه‌بی ،
 به‌ری میری تام دکه‌ته زادی دا
 پارچه‌یان پیک دئیت .
 بزانت کو چو تشتین خراب
 چاه : چال .
 د ناڤ دا نین .
 چراغی : کاری هلک‌رنا چرایان .
 چیل و چه‌پ : خوار و قیچ ،
 نه‌خشه‌ب جهه‌که دکه‌فته
 نه‌زیککی بوخارایی .
 حيله‌باز .

هه‌رفا (ح)

حه‌له‌لایی : حییه‌تی ، گۆتا : (لا
 حه‌جلی : خلخاله ، ئۆدا بویک
 حول ولا) یی .
 وزافای .

هه‌رفا (خ)

خۆد ره‌سته : ئه‌وی خۆب خۆ
 خاقان : حاکم .
 به‌ره‌ه‌ڤ و په‌روه‌ده کری ، ب
 خامه : قه‌له‌م ، خافه ، نه‌گه‌هشتی .
 خۆشین بووی .
 خامروش : بی ده‌نگ ، ئه‌وی
 خار : ستیری .
 نه‌ناخفت .
 خار وخه‌س : ستیری وقرش وپویش .
 خه‌رچه‌نگ : بورجا کیڤژاله‌ی .

خوروڭش : قيرى و ههوار و دهنگى	خهړگوش : كيريشك .
بلند .	خهړموهره : مۆريكين مهزن .
خورسه‌ند : كه‌يفخوڭش و رازى .	خهړوار : بارى كه‌رى ، كو‌نيزيكى
خوللوخ : (خلخ) باژيره‌كه‌ب	سى سه‌د كيلوويان بوو .
جوانيا كچين خو‌يى نافداره .	خه‌ريدار : بكر ، موشته‌رى .
خومار : مه‌ستى ، سه‌رخوڭشى .	خواب (خه‌واب) : خه‌و .
خوندكار : حاكم ، پادشاه .	خوان : سفرا خو‌ارنى .

حه‌رفا (د)

ده‌رى : زمانى فارسى ، فارسى	دام : داڤ .
ئه‌فغانى پى دناخفتن .	داماد : خزم ، زاڤا .
ده‌ريده : دريائى .	دانا : زانا .
ده‌هه‌ن : ده‌ڤ .	دانش : زانين .
ده‌وه‌نده : غاردائى ، به‌زوڭ .	داهه‌رست : ب سه‌ر ئيك دا هات .
دگه‌رگون : ره‌نگ گوه‌ارتى ،	دبه‌ن : دبه‌يسن ، گوه‌لى دبن .
وه‌ريائى ، گولا بى ره‌نگ وه‌ريائى	ده‌به‌به : ده‌نگى بلند ئه‌وى ژ
دميت .	مه‌وكبى مير و مه‌زان رادبت .
دلاوه‌ر : زيره‌ك ، قه‌هره‌مان .	ده‌بير : كاتب ، ئه‌و نفيسه‌رى ل
دلپه‌ذير : تشتى دل دچتى ، تشتى	كوچكا ميرى كار دكه‌ت .
مروڤ حه‌ز ژى دكه‌ت .	ده‌خه : خزينه‌يا ل ژير عه‌ردى .
دلداده : ئه‌ڤيندار .	ده‌رخوه‌ر : هه‌ژى ، لائيق ، مناسب .
دلروبا : دلره‌ڤين .	ده‌رخورش : هيژا ، لائق .
دلفه‌گار : دل ب كول ، دل بريندار .	ده‌رنده : درنده ، هوڤ ، وه‌حش .

دلفرووز : دل روهنکەر .	دووخته : دورى .
دلنهواز : دل رحهتکەر ، ئهوى	دوود : دوکیل .
خۆشیی دگههینته مرۆڤی .	دوودمان : خیزان ، بنه مال ، ئویجاخ .
دماغ : مهژی .	دووش : مل .
دهقان : باغقان ، وهرراز .	دووشیزه : کچا کچین .
دوختهه : کچ .	دووشین : شقیدی .
دورد : فهخوارنا شیلی ئهوا دمینه	دیو : عفريت ، شهیتان ، مرۆڤی
د بنی ئامانی دا .	هۆڤ .
دوچار : بهلا ، موصیبهت .	دیوانه : شیت ، دین .

حهرفا (د)

ذهقنه : ئهرزنگ .

حهرفا (ر)

راح : مهی .	رایگان : ب ههروه ، بی بهرانبهه ،
راز : سر ، نهینی .	بهلاش .
راغ : میرگ ، بنتاری چیایی	رهخش : ههسپی کهعیل .
کهسک .	رهמידه : بی ترسیای و رهڤی .
راهبهه : ریبهه ، دهلیل .	رهوال : زرکور ، ئهمرهه ، بی هیشته
راهشت : راکر .	موی ل سههه وچاقان شین
رهسیا : شین بوو .	نهبووی .

حهرفا (ز)

زاده : کور ، تیشک ، دووندهه .

زار : لاغهر ، لاواز .

زەنبەر : گەمی ، زەنبیل .	زاغ : قەلەرەش .
زەندانە : ئەو جلکى ئاسنى يى ڪو	زەبان : زمان .
شەپكەر ددەتە بەر زەنداکا خو .	زەربەفت (زەربافت) : ئەو ڪراسى
زەنگول : ئاوازەكى موسىقىيە .	ب دەزى زىرى ھاتىە دورىن .
زۆھرە : ئىك ژ ڪەو ڪەيىن عەسمانىيە .	زەربەن : ڪراسى ب دافىن زىرى
زىيەندە : ھەژى ، لائق .	ھاتىە خەرجىڪرن .
زىر وبەم : دەنگى بلند وبۆر .	زەرگولون : ۋەكى زىرى .
زىرا : ژ بەر ، چونكى ، لەورا .	زەمىن : عەرد .

حەرفا (س)

سەرھەنگ : مەزنى لەشكەرى ،	سۆل : پىلاڤ .
عەقيد .	سازەندە : ئافەكەر .
سەرو : ڪارا ڪاژى .	سالووس : دوروى ، ئەزمان حلى
سەزا (سەزاوار) : ھىژا ، لايق .	ۋخاپىنۆك .
سەمەن : ئاسمىن ، گولەكا سپىيە پروى	سەبۇز : سەوز ، ڪەسك .
پى دىتتە تەشپىھكرن .	سەرەنجام (ئەر ئەنجام) : دويمەھى ،
سەمەندەر : طەيەرەكى خورافىيە	عاقبەت .
دېژن : دچتە د ئاگرى دا	سەرپەنجە : سەرتىل .
ۋناسوژت .	سەرھەدان : ل سەر توخويىان .
سەمەندى تازى : ھەسپى رۆستەمى	سەرسەم (سەرسام) : گىژ ، سەودا ،
زالى بوو .	شەيدايى ئەقىنى .
سەھى قەد : بەژن زراف وراست .	سەرشار : تژى ، پرى .
ستىزەكار : جەرەكش وركۆ .	سەرگەش (سەرگش) : شەمبۆز ،
سەيلاپ : ئاقا لەھى .	سەربەرداى ، رڪۆ .

سەيىنى : سەياتى .	ب شەقىل باژىرى دگەريا دا
سفید : سبى .	سەح وسويان بزانت ، وئەو
سوختەن نەواز : ئاخرن خۆش ، ئاخرن	وەكى سەرۆكى شورطىن
نەرم .	باژىرى بوو .
سوداگەر : بازرگان .	سوختە : سۆتى .
سوو : سوو ، لا ، بەر .	سوويەك : عىجزىك ، نەرازيبونەك .
سووباشى (صوباشى) : ل زەمانى	سیراب : تىرئاف ، تەر وگەش .
ئۆسمانن ئەف پەيغە بوو	سیماب : زئەق .
ئەفسەرى دەتە گۆتن یی	

حەرفا (ش)

شاخسار : سەرى دارى ، سەرى	شەكن : پرچا وەربادايە چ كەزى بت
چەقىن دارى .	يان پەرچەم بت .
شاداب : گەش ، تىرئاف .	شەيدا : عاشقى سەودا .
شايسە : هەزى ، لائق .	شكار : نىچىر .
شەبان : شقان .	شوشىن : برا زافا .
شەبنەم : خوناڧ .	شەماطە : زەنگل .. و مەخسەد پى
شەحنە : شورطە ، پۆلىس .	قەرەبالغ و دەنگ و دۆرە .
شەربەتا هەلاهل : ژەهرا كوژەك .	شەمراند : ھاڧىت .
شەنگرەف : سۆرى گەش ، كىرىتيدا	شوگوفت : بشكفتى .
زئەقى .	شىفتە : سەودايى ، عاشق .

حەرفا (ص)

صەبووح : قەخوارنال سىيىدى .	صەدا : دەنگ ، دەنگەدان .
-----------------------------	--------------------------

صہندہل (صہندہلوس) : دارا
 چئ دکن .
 صہندہلی ئہوا ژ دہپی وی
 صہیقہل : جہلاکرن .
 جیہازا بویک وزافایان ژئ
 صداق : نہخت ، مہر .

حہرفا (ط)

طلمس : تشتئ نہئاشکہرا ، لوغر .
 طہناز : ئہوی ب نازکی گہلہک
 طہرار : نافچاکا ژن بؤ جوانیی
 تراندیان دکہت .
 ب ناف چافئ خو فہ دکہت .
 طووطی : پہپویک .

حہرفا (ع)

عارض : روی ، دیم .
 رږناہیئ ئہوا وینہیی عہکس
 عہرعر : دارہ کا زراف و دریژہ
 دکہت .
 وہ کی کاژئ .
 عہنادل : کؤما عہندہلیہ ، بلبل .
 عہیان : ئاشکہرا ، بہرچاف .
 عہکس پہذیر : تشتئ قابلییہتا
 عہکسکرنئ ہہبت ، قؤدیکا
 عوذار : جئیک .

حہرفا (غ)

غازہ : سؤر ، سؤراتی .
 غہبوق : فہخوارنال شہقی .
 غہبغہب : گوشتئ بن ئہرزئکی .
 غہضہنغہر : شیر .

حہرفا (ف)

فاش (الفاشی) : ئہوی نہیئان
 فہسانہ : چیرۆک .
 فہغفور : مہلکی چینی بوو .
 فہغفور : ئامانی فہیفووری .
 فالح : ئہوی تشتئ دکہلیشت .

فەرامۆش : ژبیر کرى .

فەکنەندە : کەفتى .

فەرەنگ : تۆرە ، زانین .

فلۆر : رەنگەكى پارهيه يى ب بهايه .

حەرفا (ف)

فەشرى : هاته فەشارتن .

حەرفا (ق)

قۆل : كۆلە ، بەنى ، عەبد .

قولزوم : دەريا ب گشتى ، و دەريا

قاپۇچى : دەرگەمقان .

سۆر ب تايبەتى ، وشاعر

قەدەيد : گۆشتى ھشککرى .

دېيۆت : قولزوما رۆم ، چونكى

قەرع : ليدان .

لوى دەمى ھەمى لايىن بەحرا

قەللەش : زيرەك .

سۆر دەستى رۆمى دا بوو .

قەندەخايان : گۆتن شرينان .

قوللە : كون ، كونج .

قونوان : ئويشىيىن رتابان .

حەرفا (ك)

كۆھى : خەلكى چىاي ، چىايى .

كان : مەنجەم ، جەھى مەعدەن وتشتى

كايىن : نەخت ، مەھر .

ب بەھلى ھەي .

كالا : پەرتال ، كەل وپەل .

كەبك : كەو .

كەج كولاھ : كولاڧ خوار .

كوھەن : كەڧن .

كەنارى : خەلكى جەھىن فەدەر ، يىن

كووس : تەبلىكا مەزن ، دھۆل .

كو دكەڧنە لايان .

كووچە : تاخ ، كۆلانا تەنگ ،

كەواعب : ئەو كچىن نوى

زوقاق .

گەھشتى .

كووچەك : بچويك .

کە ی ، کای (کە ی) : بۆ
 کازیکرنی یه ، ئە ی .
 کردگار : خودی .
 کلید : کلیل .
 کولاه : کولاف ، تاج .
 کونەندە : بکەر ، چیکەر .

کیمیا : مەبەست یی ئەو ماددە بوو
 یی مەعدەنن بێخیر وەردگیران
 وەدکرە زێر ، وئەو دەرمان پەیدا
 دکرە یی زینا مرووفی پی درێژ
 دبوو !

حەرفا (گ)

گۆر : کەری کیفی
 گۆش : گوھ .
 گۆیا : دی بیژی .
 گۆپەندە : ئاخفتنەر .
 گەردەك : هەف گەهشتن .
 گل : تەقن .
 گوذەر : دەرپاس بوون .
 گورجان : مللەتی گورجی
 (جوورجی) .
 گورد : قەھرەمان ، دلیر .
 گوزاف : ئاخفتنا یی مفا .

گوزیدە : هلیژارتی .
 گوزین : هلیژارتی .
 گوستاخ : بی ئەدەب ، دارگران .
 گوشاد : فە کری .
 گول پەرەهەن : کراس گول گولی .
 گولروخ : روی گول .
 گولگوون : گولرەنگ ، سۆر .
 گومراھ : بەرزەبووی ،
 سەرداچوویی .
 گووشوار : گوھار .

حەرفا (ل)

لاف : گۆتە ژ درەو .
 لاهووت : خودایی ، رووحی .
 لەب : لیف .

لەعل : جەوھەرەکی سۆرە ، بۆ لیقان
 دئیتە ئستعارە کرن .
 لەنگەری : لەگەنا مەزن ، سینی .

لەب تەشنە : لیف تیھنی .
لەبریز : دلپشان را ، تژی .
لیک : کورتیا (لیکن - لکن)
بەلی .

حەرفا (م)

مانەندی : وەکی .
مەئال : مەعنا ، تەفسیر ، دویمای .
مشکین : مسکی ، ڕەنگی مسکی کو
مەدارە و دەبر : ڕیقبەرن ، تەدبیر .
مەرغول : دەنگفەدان و دەنگ
مەر : ڕۆژ .
مەشام : دفن .
مەگەر : (إلا) ، تی نەبت .
مەغز : مەژی ، کاکل .
مەغفران : کومزری ، کولافی ئاسنی
مورد (ئەمرەد) : زپ کوڕی هیشتا
موی لی نەهاتین .
موردار : کەلەخی مرار .
مورده : مری .
مورغ : طەیر .
مورسەعار : قەر کری .
میتەر : ساییس .
مینا : شووشە ، جامی مینا : پەرداغی
شویشەیی .
مینوو : بەحەشت ، عەسمان .
مەقرەمە : پەرۆکین ڕەنگین .
مەکمەن : جە ، جەهی تشتی
قەدشیرت .
مەهتەر : مەزنتەر ، کەسی ماقویل
ومال مەزن .
موشت : مست ، موشت خاک :
مستە کا ناخی .
موغما : تشتی نە ئاشکەرا ، لوغز .
میان : نیف .

حەرفا (ه)

ھەرزەکار : ئەوی کاری وی یی بی
 خیر و بی مفا .
 ھەزار : ھژمارا ھزاری ، رەنگەکی
 بلبان .
 ھەمتا : ھەشتا ، ھەفکویف .
 ھەمدەرد : ھەفدەرد .
 ھەمشیرە : خویشتک .
 ھەمیان : تیرکی پاران ، کیس .
 ھەبوولا : ماددی فەیلەسووف دیشتن
 دنیا ژێ چیبووێه .
 ھیژا : ریزدار ، ژ ھەژێ ، ول ھندەك
 جەهان ب رامانا ھیشتا ژێ ھاتیە .
 ھیشەت : باژیر .

حەرفا (و)

وەمق : عشق .
 وشاق : زرکوره ، ب زمانی ترکی .

حەرفا (ی)

یالان : درەو .
 یەکتا : ئیکانە .
 یووح : روژ .

ناڤه رڼک

بهر پېر	بابه ت
۵	پېشگوتن
۷	ژين وسهرهاتيا نه همه دی خانی
۲۵	دیباجه
۲۹	(۲) ته عددی نعمت شماری و ته کراری شوکرگوزاری باری د صوورتهی ئایینه داری و پهرده بژداریا پهرور د کاری دا د گهل تختتام ب موناجاته ک موخته صهری کوردی
۳۷	(۳) د نه عتاقه لهمی مه صنووعات و سهرده فته ری مه وجودات وعه قلی مه عقوولات و پیشده سستی مه خلوقات حه ضره تی سید السادات محمد المصطفی علیه افضل الصلوات
۴۷	(۴) ئستدعایی شه فاعه ت و ئستشفاعی مه غفره ت ژ جدنابی صاحبی سهریری شه فاعه ت د صوورتهی معراجی دا ب بال حه ضره تی عززه ت
۵۱	(۵) نه شعارا مه د بجه تا طه وائفی د کوردانه ب شه جاعه ت و غیره ت و نظهارا به دبېخته تی و بی طالعیا وانه د گهل هنده سه ماحه ت و حه مییه تی
۵۷	(۶) سه به بی نه ظما کتابی ب فی نه زمانی د صوورتهی شه کوایا ژ ده ورانی و گلیا ژ نه بنائی د زه مانی کول بال وان یه کسانه هونه ردانایی د گهل عه ییا نادانی

٦٣	(٧) فهرستی سهراغازی کتابی ئه‌خبار وئه‌شعار نه‌عتی ئه‌لقاب وئاپاره د صوره‌تی ئه‌عتراف و ئقرارا ب عه‌جز و ئنکساری د گهل ئعترارا گوفتارا وی
٧١	(٨) مه‌ده‌ئی مه‌قاله د نه‌عتا حاکی بوه‌تانی خودان ئقبال (امیر زین الدین بن امیر ابدال) د گهل وه‌صفا هه‌ردو هه‌مشیره‌ئید وی یید صاحب جه‌مال زین و ستی یید بی مثال
٧٩	(٩) ته‌حسینا قوماش وکالایی والایی حوسنا حه‌ببانه .. عومووما ته‌عریضا جه‌وه‌ه‌ری بهایی ستی و زینانه .. مه‌خصوصا
٨١	(١٠) عه‌طفی عنان و لجام ب سه‌ر ئه‌نجامی که‌لام
٨٥	(١١) داستانا به‌یانا نه‌وورؤزا سولطانی ته‌سمیه‌یی مه‌وسمی سورور وشادمانی ب مه‌رسومی قه‌دیمی کوردستانی کو وان دگوتی : سه‌رسال ، عه‌دد دکرن ب عیدی وصال
٨٩	(١٢) ب ده‌رکه‌تا شه‌ه‌ریانه ب ده‌شتی ژ بو سه‌یرانا سه‌رسال وگه‌شتی
٩١	(١٣) موره‌خه‌صبوونا وشاقان ب گولشه‌نا سه‌رسالی ره‌غه‌تکرنا وانه ب بازارا حوسن و جه‌مالی
٩٣	(١٤) مولاقیبوونا تاجدین و مه‌میه‌ ب ستی وزینی موسته‌غریقوونا وانه د به‌حرا عشق وئه‌قینی
١٠١	(١٥) هه‌شیاریا مه‌می و تاجدین ژ بی هو‌شی و مه‌خووریا شه‌رابا عشقی ئاگاهی و خه‌به‌رداریا وانه ژ سه‌به‌ب و واسطه‌ئی و همقی
١٠٧	(١٦) موعاوه‌ده‌تا ستی و زینی ژ سه‌رسال و گه‌شتی ئستطلاعا دایه‌ئی ل (ما جه‌را) و سه‌رگوزه‌شتی
١١٣	(١٧) ته‌کرار ئستخبارا دایه‌ئی ژ کونه‌یی ماجه‌رای ته‌صریح و ته‌قیری ئه‌وانه ژ که‌یفیه‌تا ته‌ئشیرا هه‌وایی

١١٧	(١٨) تەفەححووس و تەفائولا دایەئى ژ رەمماى ژ کەشفا حەقیقەتا وى ئەحوالى
١١٩	(١٩) دەلالەت و تەقریرا رەمماىە ژ بۆ پیری موافقى (ما فى الضمیر) و موخالفى تەقریری
١٢٥	(٢٠) گەهشتنا دایەئى ژ هەمصحبەتا وشاقان واقفیا وى یە ل سەر وەقتى عوشاقان
١٢٩	(٢١) قەگەریانا دایەئى قە بال دلداران ناگەهکرنا وانە ژ ئسم و رەسمى برینداران
١٣٥	(٢٢) شفا بەخشیا طەبیبەئى ل دەردى عەلیلان شەفەقەت و مەر حەمەتا میر ل حالى ذەلیلان
١٤٥	(٢٣) عەر ووسیا ستى ژ بۆ تاجدینى تەهینەئى ئەسبابى شاهیه ژ بۆ تیهنیا غەمگینى
١٥٥	(٢٤) مەقالى ئشتعالى شەمعی جەمالى مەحبوبە مەقامى ئنتقالى ئشتعالى وصالى مەطلوبە
١٦١	(٢٥) ووصولى کەعبەئى مورا و طەوافە وە حوصولى مەقصەدى مورام و زفافە
١٦٧	(٢٦) حیلە پەر وازى و فتنە ئەنگیزیا بەکرە ژ حەسەد و رەزیا ل تاجدین کو بووى سەبەبى میر نەدا مەمى زین
١٧٧	(٢٧) نا ئومیدیا زینى یە ژ دەولەتا وەصلەت و حەضرەتى دەردەمەندیا وى یە ژ کوربەتا فورقەت و حەسرەتى
١٨٣	(٢٨) هەمدەمیا زینى د گەل غەمان ب سەبەبى نفاق و نا ئعمادیا هەمدەمان
١٨٥	(٢٩) موعاتەبیا زینى د گەل ستى گازندا حووربى ژ پەربى
١٨٧	(٣٠) موکالەمەئى هەمرازی شەمە موداوەمەئى خونریزى دەمە

(٣١) بولبولیا زینی یه د گهل پهلوانهئی پهلوانیا وی یه د گهل دیوانهئی	١٨٩
(٣٢) مه جنوونیا مہمی یه ژ عشقا لهیلایی وامقیا وی یه ژ دهردی عذارایی	١٩١
(٣٣) مه خاطله بیا مہمی یه د گهل شه طلی جزیری موحاوه بیا ژ عشقا بی نه ظیری	١٩٣
(٣٤) مه باحثیا مہمی د گهل بایی هه واداریا د گهل هه وایی	١٩٥
(٣٥) موحاده لہیا مہمی یه ب دلی کول را موحاره بیا پهلوانهئی ب بولبول را	١٩٩
(٣٦) چوونا میر زهینه ددینه ب صهید و نیچیری نازادیا مہم و زینه ژ قهید و زنجیری	٢٠٧
(٣٧) داستانی بوستانی جهننه نشانی میران کو بوویه (مجمع البحرین) ١ عشقا ههردو دلفه گاران (مطلع النیرین) ١ شهوقا حوسنا ههردو گولعوذاران	٢١١
(٣٨) رهائیا زینی یه ژ قهیدا تهعه للوقا ئه غیاران ته نهایی و ته که لولوما وی یه د گهل بهلگ و داران	٢١٣
(٣٩) ته قاضایی داعیهئی دیداری دلدار و مولاقات ژ بو مہمی ژار ژ جهنابی (واهب المرام) و (قاضی الحاجات)	٢١٩
(٤٠) قه گه ریا نا میر و میرزانه ژ شکاری ب سهرخو هشی مہمی و زینی یه ب مہیا دیداری ب نیچیریا وانه ژ سهردا هاتنا میره د وه قتی ئیقاری	٢٢٧
(٤١) رابوونا تاجدینه ژ دیوانی د وی دهمی دا سوهتنا مال و مولکانه د ریا مہمی دا	٢٣٣
(٤٢) ناگاهیا میر ل عشقبازی و یاریا مہم و زینان ب نفشا و ئلقایا	٢٣٧

نه‌یاران و موزده‌بده‌بینان	
(٤٣) سه‌طره‌نج بازیا مەمی و میره ب شه‌رطی دلخواز قه‌دانا دامی	٢٤٣
ته‌زویه ژ بۆ که‌شفی راز	
(٤٤) خولوو‌صیه‌ت و خه‌لاصیا مەمی یه د خه‌لو‌ه‌تا زندانی	٢٥١
دا ژ صفاتی د حه‌یوانی موشاره‌که‌ت و موشاره‌که‌له‌تا وی	
یه ب ئەخلاق‌ی د رووحانی	
(٤٥) مەئووسیا زینی یه ب سه‌به‌ب مەحبووسیا مەمی مەئووسیا وی	٢٥٩
یه ب غەم و دەرد و ئەله‌می	
(٤٦) ته‌هه‌و‌را تاج‌دینه ژ غه‌ره‌تا برایی مه‌شو‌ه‌ره‌تا د گه‌ل برانه‌ل	٢٦٥
خه‌لاصیا بی نه‌وایی	
(٤٧) ته‌عه‌صوب ته‌داره‌کا تاج‌دین و برانه‌ ب ئەمری غه‌ره‌تی	٢٦٩
سواریا وانه‌ل هه‌سپی حه‌مییه‌تی	
(٤٨) ته‌دبیرا به‌که‌ره ژ بۆ ده‌فعا مه‌ضه‌ننه‌ت و عنادی ته‌زویرا وی یه ژ	٢٧٣
ترسا فتنه و فه‌ساد‌ی	
(٤٩) نه‌صیحه‌تا صاحب غه‌ره‌ضی پور مه‌ره‌ضی دلکول ژ بۆ	٢٧٧
میری بی ته‌میزی ساده‌ دل	
(٥٠) رو‌خه‌ت‌دانا میره‌ل دیتنا دل‌داری بی هه‌شبو‌نا زینه‌ ژ ژه‌وق و	٢٨١
شه‌وقا دیداری	
(٥١) ته‌وصیه و ته‌داره‌کا زینی یه ژ بۆ سه‌فه‌را ئاخه‌ره‌تی ته‌هه‌ییوئی	٢٩١
ئه‌سه‌بابی جهازه‌ ژ بۆ عه‌رووسیا جه‌ننه‌تی	
(٥٢) په‌شیمانیا میر زه‌ینه‌ددینه‌ل مه‌حه‌به‌تا مەم و زینان مه‌رحه‌مه‌تا	٢٩٩
وی یه‌ل حالی نازه‌نینان مرنا مەمی یه ب ئاخو‌فتنا برینان	
(٥٣) ته‌عزیه و مه‌ئنه‌م و مه‌رثیه و شیوانا مەمی شه‌هیده‌ مرنا به‌که‌ری	٣٠٩
شه‌قی ب ده‌ستی تاج‌دینی سه‌عیده	

(۵۴) ئلتماس و ئستدعايا زىنى يە ژ بۆ بە كرى موفسد را عوذرخواھيا وى يە ژ بۆ ئەوى موخذ را	۳۱۵
(۵۵) تەجهيز و تەكفين و تەدفيئا مەمى مەحرورومى غەمگىنە ھەمنەفەس و ھەمقەفەس بوونا ب فەوتا زىنا نازەنين و غەمرەقىنە	۳۱۹
(۵۶) تەسويلى تەفاوت و ئختلافى خلقەتە تەمثىلى تەقاضايى سرشتى طينەت و فطرەتە	۳۲۹
(۵۷) مثالى سەرەنجامى بەنى ئادەم و مال نە بجەسەب ظاھرى صورەتى حالە بەلكى موتەعەللىقى باطنى مەعنا و مەوقوفى مەشبيەتى ذو الجلالە	۳۳۳
(۵۸) ئىباتى خەواص و كەمالى جەوھەرى عشقە كو كىمىيى ئەكبەر و كبرىتى ئەجمەرە ژ بۆ خودانى لەورا بەھىمى و دورندى و شەيطانى دكەتە مەلەك د نەفسا ئىنسانى	۳۴۱
(۵۹) بەيانى مەراتب و مەدارجى سولووك و ووصولى (الى الله) و مەراسمى فەنايى (في الله) و بەقايى (بالله)	۳۴۵
(۶۰) خاتەميا كىتاب و نامەئى د صورەتى خطابا د گەل خامەئى ھەرچەند غەرەض خەتمى كەلامە لاكن ل موتەكەللىمى ئېھامە فەرھەنگۆك	۳۵۵
	۳۶۳